

Analiza štampanih medija u Srbiji
januar - mart

Kvartalni **MEDIJAMETAR**

01|2019

Godina 5, Broj 1/2019
ISSN 2406-2707

Analiza štampanih medija u Srbiji
januar - mart

Kvartalni
MEDIJAMETAR

01/2019

KVARTALNI MEDIJAMETAR
Analiza štampanih medija u Srbiji
Godina V, Broj 1/2019
ISSN 2406-2707

Izdavač
Institut za javnu politiku Beograd
Kneza Miloša 82
E-mail: office@ijp.rs
Web: www.ijp.rs

Za izdavača
Vladimir Popović

Urednici
Vladimir Popović

Velimir Ćurgus Kazimir

Redakcija
Milana Brisić
Vladimir Abramović
Aleksandra Milićević
Marija Benke

Dizajn korica i priprema za štampu
Pavle Farčić
Štampa
Instant System Beograd

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

659.3

KVARTALNI medijametar : analiza štampanih medija u Srbiji / urednici Vladimir Popović,
Velimir Ćurgus Kazimir. - God. 1, br. 1 (2015)- . - Beograd : Institut za javnu politiku, 2015-
(Beograd : Instant System). - 24 cm

Tromesečno. Ima izdanje na drugom jeziku: Quarterly mediameter = ISSN 2406-274X
ISSN 2406-2707 = Kvartalni medijametar
COBISS.SR-ID 215060236

Sadržaj

- 1 Isidora Jarić, Danica Laban:
UVOD
- 2 Isidora Jarić, Danica Laban:
UZORAK
- 3 Isidora Jarić, Danica Laban:
REZULTATI ISTRAŽIVANJA
- 4 Dejan Vuk Stanković:
DISKURZIVNA ANALIZA
- 5 O AUTORIMA

Srećko Horvat Tri tekovine Jugoslavije

ULTIMATIVNI LET POKLON MAGAZIN

Nedeljnik

11. JUL 2018 199 DINARA

11. JUL 2019

REIAN

11. ЈУЛ 2019. / БРОЈ 3576 / **299 RSD**

ОПОЗИЦИЈА У СРБИЈИ ГДЕ ЈЕ ЗАПЕЛО

ВАСИЛ ХАЦИМАНОВ ОВА ЗЕМЉА ЈЕ ТЕМПИРАНА БОМБА

ДВЕ ГОДИНЕ ВЛАДЕ
ДА ЈЕ САМО
ЂУТАЛА...

УДАЧНЫЕ

БЕРИЧИЧКО БРЕЗДЕЦИМА

Naprednjačka ekonomija
ŠTA SE KRIJE

ŠTA SE KRIJE IZA "BEHTELA"

Istraživanje: Smrt Milovana Ivića
MISTERIJA TELA PORED KLUPE

сена 250 RSD

BiH 4,70 KM; Hrvatska 19 KN; Makedonija 175 DEN; Crna Gora 2,50 EUR; Srbija 1,50 EUR; Montenegro 1,50 EUR; Austria 4,00 EUR; Germany 4,00 EUR; Switzerland 6,00 CHF

1

Uvod

ISIDORA JARIĆ, DANICA LABAN

UVOD:

Srbija u fokusu

Sedamnaesti broj Medijametara pojavljuje se u jednom novom, osveženom, izdanju. Postojeća poglavља su donekle izmenjena i dopunjena, a uvedeno je i novo poglavље posvećeno analizi naslova.

Analiza naslova tekstova sa naslovnicama, koji predstavljaju "lice" svakih novina, otkriva da je reč koja je najviše puta upotrebljena – *Srbija*. Reč *Srbija* je u naslovima odabranih tekstova zastupljena u 168 pojavljivanja. Druga po učestalosti pojavljivanja je reč *Vučić*, koja se pojavljuje 129 puta, dok su reči *zbog* i *Kosovo*, zabeležene po 73 puta. Među 10 najzastupljenijih reči u naslovima nalaze se još i reči: *Putin* (67), *Srbi* (62), *protest* (58), *izbori* (51), *Đilas* (50) i *država* (40). Vec i iz ovog letimičnog pogleda na učestalost pojavljivanja određenih reči u naslovima odabranih tekstova, može se steći uvid u njihovu sadržinu.

U odnosu na teme, mediji se vraćaju u pređaњje tokove. Tekstovi su ponovo u najvećoj meri politički. Politički život u Srbiji je tri puta zastupljeniji (701 tekst) u odnosu na prvu sledeću najzastupljeniju temu – Kosovo (205 tekstova), koja je dominirala u prethodna dva kvartala. Smanjenje broja tekstova o Kosovu značajno je smanjilo i broj aktera koji staje u vezi sa njim. Dolazak Putina uneo je svojevrsnu euforiju u medijski diskurs Srbije. Ovaj povišeni afekt materijalizovan je kroz čak 31 pozitivan tekst o Putinu na naslovnim stranama analiziranih medija.

U prvom kvartalu 2019. ponovo beležimo potpunu dominaciju izveštaja. Učešće izveštaja se približava učešću od 80%. Smanjenje učešća članaka u korist izveštaja i intervjuja upravo govori o trendovima koji vladaju u današnjem novinarstvu, a koje odlikuje nedostatak analitičkog pristupa i istraživačkih kapaciteta.

Intenzivni trend snižavanja profesionalnih standarda nastavlja se i u ovom kvartalu. Jedan od laksusa je podatak koji pokazuje da je svega 14.84% tekstova balansirano, što su najniže vrednosti od kada u okviru *Medijametra* pratimo tu kategoriju. Takođe, čak 40% naslova nije u skladu sa standardima novinarske profesije.

I u ovom broju *Kvartalnog Medijametra* empirijska građa istraživana je na istovetan standardizovan način. Jedinica analize je bila jedan tekst, a sama analiza kombinacija dva istraživačka metoda: (a) analize sadržaja, koja je bila usmerena „određenim teorijsko-hipotetičkim okvirom... kojim se stvara objektivna

i sistematicna iskustvena građa o sadržaju društvenog komuniciranja, koja omogućuje izvođenje relevantnih zaključaka o društvenom kontekstu u kojem se komuniciranje odvija”,¹ i (b) diskurzivne analize, koja nam je omogućila da različite, epistemički i metodološki nesamerljive,² autorske interpretativne strategije i uređivačke politike koje odražavaju predstave različitim, pre svega ideološkim i političkim, diskurzivnim realnostima, razumemo kroz analizu njihovih specifičnih diskurzivnih značenja.

U delu teksta posvećenom analizi naslova, merene su frekvencije prethodno normalizovanih i lematizovanih reči iz naslova koje su potom grafički prikazane pomoću paketa „wordcloud“ iz programskog jezika R.

U interpretativnom smislu, radi lakše organizacije teksta, analiza je, baš kao i u slučaju prethodnih izveštaja, podeljena u dve celine koje se odnose na: (a) analizu kvantitativnih pokazatelja prikupljenih uz pomoć analize sadržaja tekstova i (b) diskurzivnu analizu kvalitativne građe izvučene iz tekstova koji su ušli u uzorak istraživanja.

¹ S. Gredelj, *S onu stranu ogledala*, Beograd: Istraživačko-izdavački centar SSO Srbije, 1986, 19.

² G. Couvalis, *The Philosophy of Science*, London, Sage Publications, 1997.

2

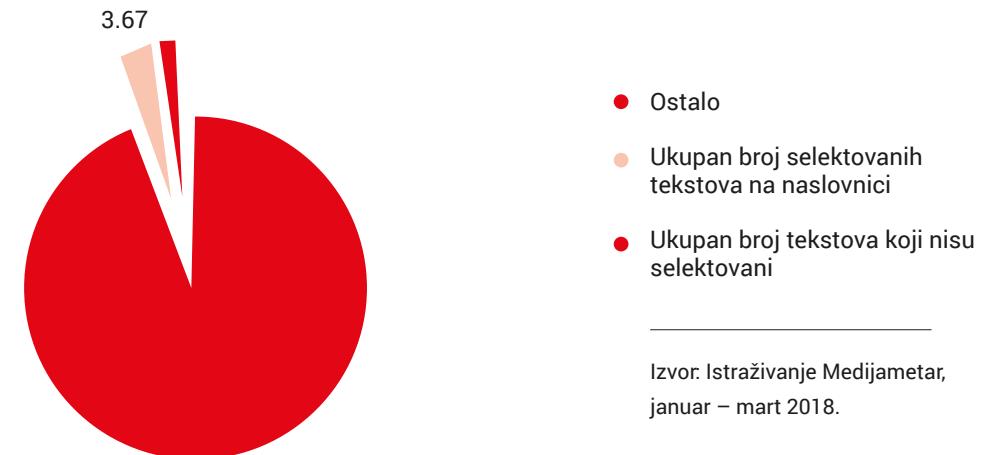
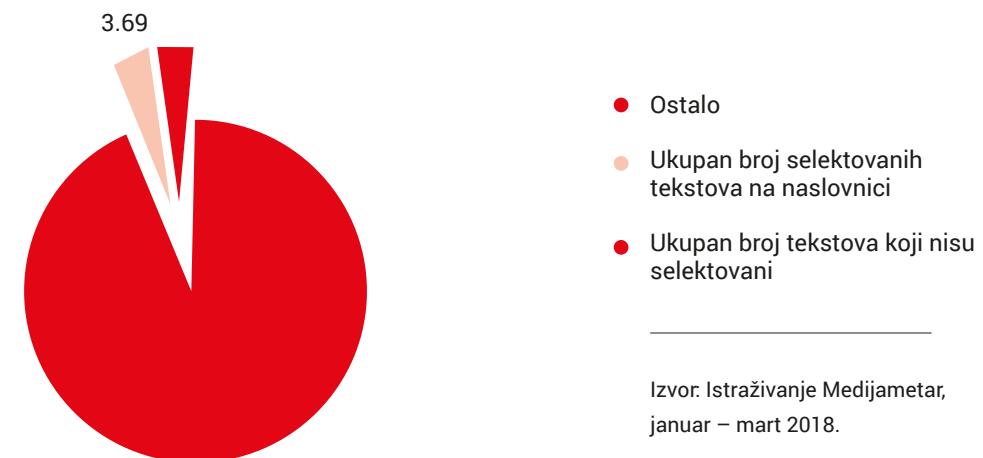
Uzorak

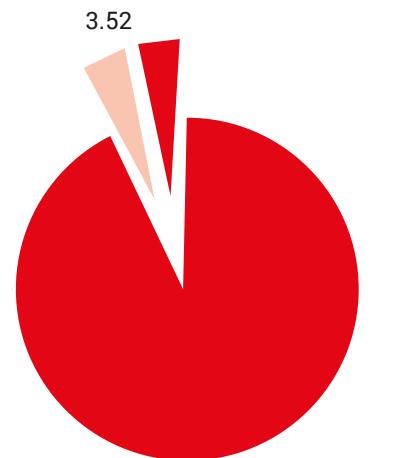
ISIDORA JARIĆ, DANICA LABAN

Uzorak

Kao što je navedeno u prethodnim izdanjima, osnovna ideja projekta *Medijametar* je da pokuša da rekonstruiše medijsku realnost dnevnih štampanih medija u Srbiji, onako kako se ona može rekonstruisati iz tekstova koji su pozicionirani (u celosti, ili delimično) na naslovnim stranama, a govore na različite načine o aktuelnim političkim događajima i prilikama u Srbiji i svetu. Uzorak dnevnih novina sačinjen je još 2015. godine u odnosu na dva kriterijuma selekcije – najveću čitanost i reputaciju štampanih medija. Dnevni listovi *Alo!*, *Blic*, *Danas*, *Informer*, *Kurir*, *Politika* i *Večernjenovosti* čine uzorak *Medijametra* i tokom 2019. godine, kako bi bilo moguće uporedno praćenje rezultata. Naslovna strana je deo dnevnih novina koji čitaoci najviše povezuju sa identitetom/prepoznatljivošću jednog medija. Ona je često odgovorna za prvi utisak, našu potencijalnu naklonost ili odbojnost, koju formiramo o nekom štampanom izdanju. Sa naslovnom stranom u kontakt ne dolaze samo čitaoci određenog lista, već i ljudi koji te dnevne novine možda nikada neće uzeti u ruke. Preko novinskih i televizijskih reklama i izloga prodavnica štampe, naslovna strana dolazi u dodir sa auditorijumom širim od onog koji čini čitalačka publika bilo kog pojedinačnog izdanja dnevnih novina, formirajući tako, na izvestan način, javnu sliku novina koja simbolise njenu uređivačku politiku, vrednosnu orientaciju i usmerenost ka određenoj čitalačkoj publici. Zbog svih ovih gore pomenutih razloga, naslovne stranice dnevnih novina iz našeg uzorka našlesu se u fokusu analize projekta *Medijametar*.

Tekstovi sa naslovnica najbolje oslikavaju koordinate uređivačkih politika dnevnih štampanih izdanja. Iako je to procentualno mali broj tekstova, kroz poruke plasirane na naslovnim stranama najlakše je rekonstruisati uređivački identitet dnevnih novina. Odnos ukupnog broja tekstova u svakom dnevnom izdanju pojedinačno i broja tekstova sa naslovnih strana koji su ušli u uzorak našeg istraživanja, prikazan je u **grafikonima 1–7**, za period od 1. januara do 31. marta 2019.

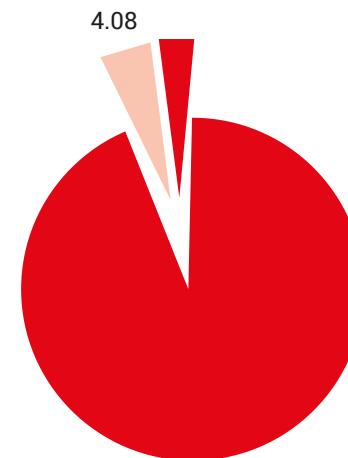
Grafikon 1. – Alo!Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2019.**Grafikon 2. – Blic**²Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2018.Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2019.¹ Za više informacija videti **tabelu 86** u Apendiksu.² Za više informacija videti **tabelu 87** u Apendiksu.

Grafikon 3. – Danas³

Izvor: Istraživanje Medijametar, januar – mart 2019.

- Ostalo
- Ukupan broj selektovanih tekstova na naslovnicu
- Ukupan broj tekstova koji nisu selektovani

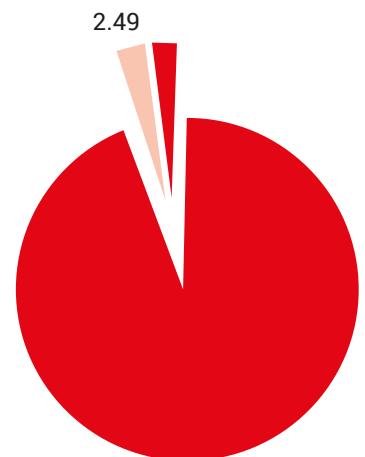
Izvor: Istraživanje Medijametar,
januar – mart 2018.

Grafikon 5. – Kurir⁵

Izvor: Istraživanje Medijametar, januar – mart 2019.

- Ostalo
- Ukupan broj selektovanih tekstova na naslovnicu
- Ukupan broj tekstova koji nisu selektovani

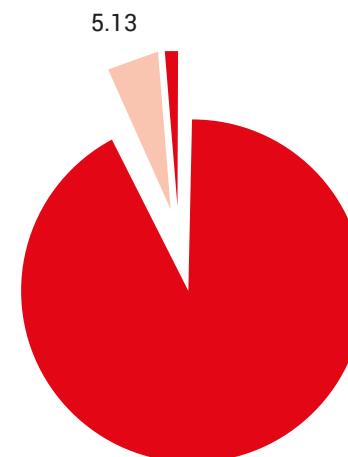
Izvor: Istraživanje Medijametar,
januar – mart 2018.

Grafikon 4. – Informer⁴

Izvor: Istraživanje Medijametar, januar – mart 2019.

- Ostalo
- Ukupan broj selektovanih tekstova na naslovnicu
- Ukupan broj tekstova koji nisu selektovani

Izvor: Istraživanje Medijametar,
januar – mart 2018.

Grafikon 6. – Politika⁶

Izvor: Istraživanje Medijametar,
oktobar – decembar 2017.

- Ostalo
- Ukupan broj selektovanih tekstova na naslovnicu
- Ukupan broj tekstova koji nisu selektovani

Izvor: Istraživanje Medijametar, januar – mart 2019.

³ Za više informacija videti tabelu 88 u Apendiksu.

⁴ Za više informacija videti tabelu 89 u Apendiksu.

⁵ Zaviše informacija videti tabelu 90 u Apendiksu.

⁶ Za više informacija videti tabelu 91 u Apendiksu.

Grafikon 7. – Večernje novosti⁷

- Ostalo
- Ukupan broj selektovanih tekstova na naslovnicu
- Ukupan broj tekstova koji nisu selektovani

Izvor: Istraživanje Medijametar,
januar – mart 2018.

Izvor: Istraživanje Medijametar, januar – mart 2019.

Ukupan broj analiziranih tekstova u svih sedam medija koji su ušli u uzorak našeg istraživanja je 2251, i taj broj čini prosečno 61,67% tekstova sa naslovnicu i 4,04% od ukupnog broja tekstova.

Tabela 1. – Alo!

Alo!/rubrika	Ukupan broj tekstova na naslovnicu	Ukupan broj selektovanih tekstova na naslovnicu	Ukupan broj tekstova koji nisu selektovani
aktuelno	69	62	7
vesti	37	37	0
politika	59	59	0
društvo	68	23	45
hronika	59	8	51
v.i.p.	105	37	68
sport	52	6	46
svet	7	2	5
intervju/intervju nedelje	1	1	0
Beograd	8	3	5
dodatak	22	0	22
UKUPNO	487	238	249

Izvor: Istraživanje Medijametar, januar – mart 2019.

Tabela 2. – Blic

Blic/rubrika	Ukupan broj tekstova na naslovnicu	Ukupan broj selektovanih tekstova na naslovnicu	Ukupan broj tekstova koji nisu selektovani
politika	63	63	0
aktuelno/intervju	10	10	0
tema dana/broja	85	77	8
društvo	77	30	47
hronika	44	16	28
ekonomija	8	6	2
kultura	12	0	12
sport	60	2	58

⁷ Za više informacija videti tabelu 92 u Apendiksu.

sudbine	17	5	12
svet/planeta	9	5	4
istražujemo/dosije	4	4	0
zabava	30	3	27
Blic Fondacija	1	0	1
Beograd	4	1	3
scena	13	2	11
TV Magazin	2	0	2
pop & kultura	8	0	8
UKUPNO	447	224	223

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2019.

Tabela 3. – Danas

Danas/rubrika	Ukupan broj tekstova na naslovnici	Ukupan broj selektovanih tekstova na naslovnici	Ukupan broj tekstova koji nisu selektovani
Danas biznis	9	9	0
Danas specijalni dodatak	8	4	4
Danas vikend	36	25	11
događaj/tema dana	7	7	0
društvo	122	118	4
ekonomija	49	49	0
globus	15	13	2
kultura	19	10	9
naslovna strana	23	23	0
politika	206	206	0
Beograd	1	1	0
sport	28	9	19
dijalog	22	22	0
pomodoro	7	3	4
suočavanje	3	3	0
periskop	2	0	2
UKUPNO	557	502	55

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2019.

Tabela 4. – *Informer*

Informer/ rubrika	Ukupan broj tekstova na naslovnici	Ukupan broj selektovanih tekstova na naslovnici	Ukupan broj tekstova koji nisu selektovani
udarnevesti	129	128	1
vesti	103	37	66
showtime	86	34	52
sport	50	7	43
dodatak	50	10	40
UKUPNO	418	216	202

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2019.

Tabela 5. – *Kurir*

Kurir/rubrika	Ukupan broj tekstova na naslovnici	Ukupan broj selektovanih tekstova na naslovnici	Ukupan broj tekstova koji nisu selektovani
vesti	296	214	82
intervju	1	1	0
hronika	4	1	3
stars	78	30	48
kultura	12	2	10
sport	26	5	21
tema dana	2	0	2
dodatak	17	0	17
UKUPNO	436	253	183

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2019.

Tabela 6. – Politika

Politika/rubrika	Ukupan broj tekstova na naslovnicu	Ukupan broj selektovanih tekstova na naslovnicu	Ukupan broj tekstova koji nisu selektovani
svet	61	48	13
društvo	69	26	43
ekonomija	42	32	10
politika	28	28	0
događaji dana	21	21	0
kultura	34	5	29
hronika	31	17	14
dnevni dodatak	35	1	34
Srbija	25	12	13
sport	21	0	21
tema nedelje/dana	4	2	2
ličnosti	1	1	0
region	25	18	7
naslovna strana	288	237	51
pogledi	11	11	0
potrošač	23	10	13
feljton	4	4	0
Beograd/beogradska hronika	18	12	6
UKUPNO	741	485	256

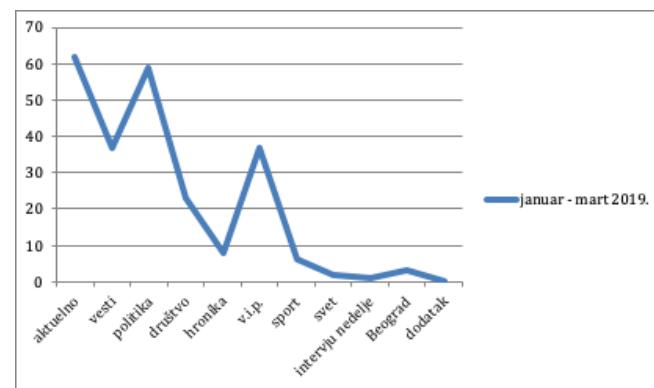
Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2019.

Tabela 7. – Večernje novosti

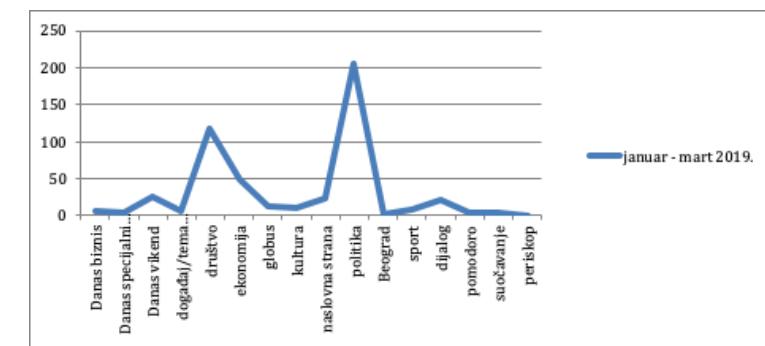
Večernje novosti/rubrika	Ukupan broj tekstova na naslovnicu	Ukupan broj selektovanih tekstova na naslovnicu	Ukupan broj tekstova koji nisu selektovani
hronika	71	19	52
društvo	107	77	30
politika	117	117	0
ekonomija	40	35	5
aktuelno	47	24	23
reportaža	14	6	8
kultura	16	1	15
intervju	10	4	6
svet	16	12	4
sport	32	6	26
Beograd	14	6	8
tema dana	6	3	3
reflektor	8	2	6
događaji	15	14	1
druga strana	6	6	0
dodatak	45	1	44
UKUPNO	564	333	231

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2019.

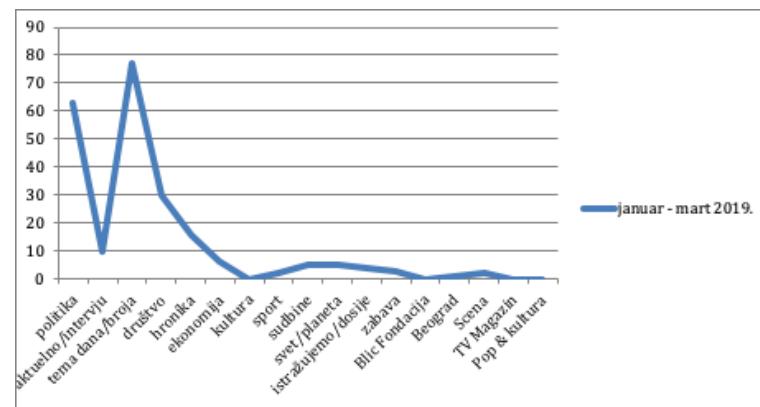
Uvidom u prikazane **tabele 1–7** i dalje je uočljivo da struktura analiziranih dnevnih novina prati dve različite logike. *Večernje novosti*, *Politika*, *Danas* i *Blic* prate klasičnu strukturu dnevnih novina, dok jedino dnevni list *Informer*, sa svojom redukovanim strukturom rubrika, značajno odstupa od ove matrice. Iako se u prethodnim tromesečjima dnevni list *Kurir* počeo na izvestan način približavati klasičnoj strukturi novina, u poslednjem tromesečju 2018. godine beležimo ponovo ugledanje *Kurira* na uređivačku strategiju prisutnu u dnevnom listu *Informer*, što je vidljivo i u **grafikonu 12**, u vidu značajno naglašenog prisustva tekstova u ponovo objedinjenoj rubrici *vesti*. I u dnevnom listu *Informer vesti* su dominantna rubrika, koja objedinjuje različite oblasti, a posebna pažnja pridaje se sadržajima zabavnog karaktera, poput informacija o poznatim ličnostima, zatim estradi i sportu, koje sve više dobijaju društveno-politički karakter. S druge strane, dnevni list *Alo!* je u prethodnim tromesečjima na izvestan način razgranao strukturu rubrika. Uredivačke strategije koje su utvrđene u prethodnih šesnaest izdanja *Medijametra* u potpunosti su uočljive i u prvom kvartalu 2019. godine, što se jasno može primetiti u **grafikona 8 – 14**.

Grafikon 8. – Alo!

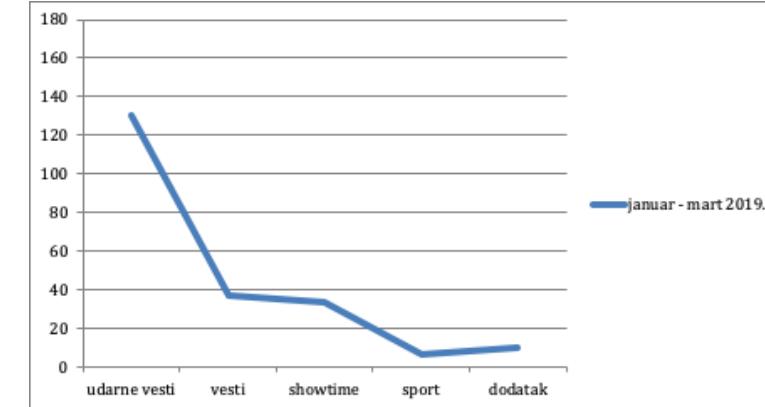
Izvor: Istraživanje Medijametar, januar – mart 2019.

Grafikon 10. – Danas

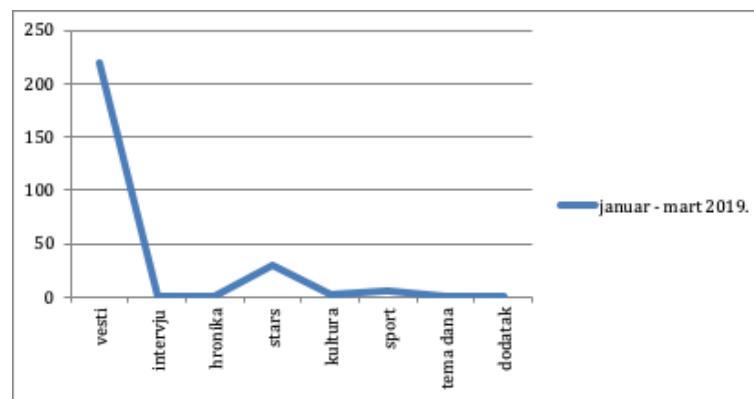
Izvor: Istraživanje Medijametar, januar – mart 2019.

Grafikon 9. – Blic

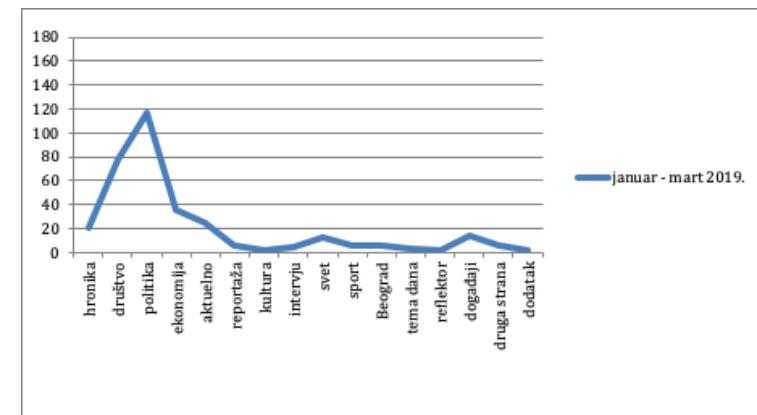
Izvor: Istraživanje Medijametar, januar – mart 2019.

Grafikon 11. – Informer

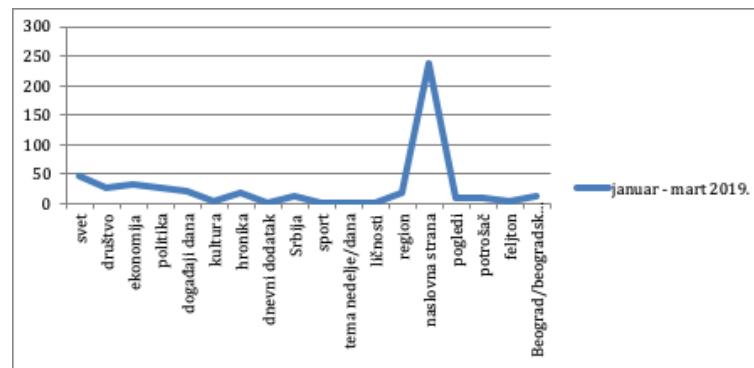
Izvor: Istraživanje Medijametar, januar – mart 2019.

Grafikon 12. – Kurir

Izvor: Istraživanje Medijametar, januar – mart 2019.

Grafikon 14. – Večernje novosti

Izvor: Istraživanje Medijametar, januar – mart 2019.

Grafikon 13. – Politika

Izvor: Istraživanje Medijametar, januar – mart 2019.

Retrospektivno gledano, ukoliko uporedimo broj selektovanih tekstova tokom 2015. godine (7382), 2016. godine (8293), 2017. godine (8652) i 2018. godine (8744), uočavamo jasan trend porasta broja analiziranih napis (videti **tabelu 8**). S obzirom na to da je fokus *Medijametra* prvenstveno na društveno-političkim događajima i da to predstavlja jedan od ključnih kriterijuma za odabir tekstova, upravo se u ovim navodima može naći uzrok znatnog povećanja broja napis u uzorku, posebno u odnosu na 2015. godinu. Zanimljivo je da, ukoliko uporedimo broj selektovanih tekstova u prvom kvartalu 2019. godine sa prosečnim brojem selektovanih tekstova po kvartalu i prema godinama (u 2015. godini – 1845 tekstova, u 2016. godini – 2073 tekstova, u 2017. godini – 2163 tekstova i 2018. godini – 2186 tekstova) vidimo konstatno uvećanje, što najavljuje ponovo fokusiranje medija na društveno-politička dešavanja i u 2019. godini.

Tabela 8. – Broj selektovanih tekstova po kvartalima za period 2015 – 2018.

	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.
prvi kvartal	1360	1924	2403	2173	2251
drugi kvartal	1673	2106	2091	2009	
treći kvartal	2172	2012	1991	2248	
četvrti kvartal	2177	2251	2167	2314	
UKUPNO	7382	8293	8652	8744	

Izvor: Istraživanje Medijametar, januar – mart 2019.

3

Rezultati
istraživanja

ISIDORA JARIĆ, DANICA LABAN

REZULTATI ISTRAŽIVANJA

Sadržaji karakter naslova tekstova iz uzorka

Novinski naslovi, kao i same naslovne strane, čine identitet svih dnevnih novina, a čitaoci se često, zbog nedostatka vremena ili želje za detaljnijim uvidom u medijske sadržaje, o događajima informišu samo na osnovu naslova tekstova. Upravo je ta činjenica doprinela ustanovljavanju nove prakse u štampanim medijima – upotrebi naslova/naslovnih blokova (nadnaslov, naslov, podnaslov) koji se mogu uporediti sa *clickbait* naslovima u onlajn medijima. Naime, kako bi čitaoci izabrali baš njihovu vest i/ili posetili sajt, onlajn mediji postavljaju interesantne/senzacionalističke naslove (*clickbaits*), koji vrlo često nisu ni povezani sa tekstrom. Njihova svrha je da prvenstveno privuku pažnju i „prevare“ čitaoca da kliknu na tekst i na taj način generišu prihod mediju, što svakako predstavlja vid neprofesionalne medijske prakse i u duhu je narastajućeg trenda tabloidizacije. Većina štampanih medija poseduje istomene portale na kojima su duži vremenski period mogli da testiraju efikasnost ovakvog naslovljavanja i zato smo, kroz ovo istraživanje, ispitivali u kojoj meri i na koji način štamplni mediji preuzimaju takav vid koncipiranja naslova. Senzacionalističko naslovljavanje tekstova u štampanim izdanjima je praksa koja izaziva reakciju čitalačke publike, odnosno željenu pažnju, koja posredno dovodi i do veće čitanosti.

Istraživanje u okviru projekta *Medijametar* je iz navedenih razloga bilo usmereno ka tome da se proceni karakter naslova, odnosno da se ustanovi da li su naslovi senzacionalistički i da li sam naslov odgovara sadržaju teksta ili ne. Reči koje su bile prisutne u naslovima grafički su prikazane u obliku „oblaka reči“² u kojem dimenzije reči predstavljaju frekvencije njihovog pojavljivanja.

1 Primer: naslov teksta koji najavljuje dolazak proleća, na portalu www.alo.rs: <https://www.alo.rs/vesti/drustvo/srbija-prolece-beograd-gradani-promena-vremena-prognoza/218195/ves>

2 Engleski: *wordcloud*

„Oblak reči“ – sadržaj naslova

Jezički korpus koji čini „oblak reči“ obuhvata naslove 2251 teksta, odabranog za uzorak u prvom kvartalu 2019. Proces izrade „oblaka reči“³ je podrazumevao prečišćavanje tog jezičkog korpusa, odnosno, svođenje reči na mala slova, odstranjivanje znakova interpunkcije i reči koje nisu relevantne za istraživanje.⁴ Nakon toga, napravljena je lista termina⁵ korišćenjem paketa „tm“ iz programskog jezika R.⁶ Odabrani termini su lematizovani, odnosno pretvoreni u reči – na primer, sve padeške promene jedne reči su svedene na nominativ u slučaju imenica, dok su glagoli grupisani prema njihovom vremenskom obliku. Na taj način, utvrđena je frekvencija reči, odnosno reči koje se pojavljuju više od pet puta grafički su prikazane pomoću paketa „wordcloud“ iz programskog jezika R.⁷

Reč koja se najčešće spominje u sedam medija iz uzorka je *Srbija* – zastupljena u 168 pojavljivanja. Sledi reč *Vučić*, koja se pojavljuje 129 puta, dok su reči *zbog* i *Kosovo*, zabeležene po 73 puta. Među 10 najzastupljenijih reči u naslovima nalaze se još i *Putin* (67), *Srbi* (62), *protest* (58), *izbori* (51), *Đilas* (50) i *država* (40).

3 Primena metoda Text Mining (tm) omogućava izvlačenje potrebnih i značajnih informacija iz teksta (u konkretnom slučaju naslova) koji se obrađuje. Tekst se tretira kao skup reči kroz pristup "Bag of Words".

4 Uglavnom nisu uzete u obzir nepromenljive reči poput: kao, što, bez (tzv. *stop-reči*). Međutim, pojedine nepromenljive reči, ostavljene su u korpusu i prikazane u "oblaku reči" zbog relevantnosti za istraživanje. Na primer, reč *zbog* ukazuje na uzročno–posledični karakter naslova iz tog razloga je ostavljena u grafičkom prikazu.

5 Pojam termin je različit od pojma reč – na primer, reč *Srbija* i *Srbije* je ista, ali predstavlja različit termin.

6 Ingo Feinerer, Kurt Hornik, tm: Text Mining Package, R package version 0.7-6, <https://CRAN.R-project.org/package=tm>, 2018; Ingo Feinerer, Kurt Hornik, David Meyer, "Text Mining Infrastructure in R," *Journal of Statistical Software* 25/5 (2008): 1-54. doi: 10.18637/jss.v025.i05

7 Ian Fellows, wordcloud: Word Clouds, R package version 2.6, <https://CRAN.R-project.org/package=wordcloud>, 2018.

Grafikon 15.– „Oblak reči“, 7 medija iz uzorka⁸

Izvor: Istraživanje Medijametar, januar – mart 2019

Kada se sagledaju novine pojedinačno, najprisutnija reč u dnevnom listu *Alo!* je Vučić (16 pojavljivanja), a slede *Srbija* (13), Đilas (12), zbog (10), a zatim *Kosovo* i *Duško*, zastupljene u po 9 naslova. *Blic* najčešće u naslovima ističe reči *Srbija* i *izbori* (po 12 pojavljivanja), slede Vučić i Kosovo sa po 10, dok je peta prema zastupljenosti reč *zbog* (9). Najčešće ponovljena reč u naslovima koji su ušli u uzorak dnevnog lista *Danas* je Vučić (51 naslov). Reč *Srbija* je zastupljena 39, a *protest* 30 puta. *Vlast* i *država* se spominju u još 25, odnosno 18 navrata. *Informer* daje prioritet reči *Srbija* (23), dok su druga i treća reč prema zastupljenosti *Putin* (17) i *Đilas* (15). *Srbi* i *Kosovo* su četvrta i pet reč prema prisutnosti, upotrebljene u naslovima 13, odnosno 12 puta. *Srbija* (18), *Putin* (17), Vučić (16), *zbog* (14), *Srbi* i *Đilas* (po 12 pojavljivanja) su najzastupljenije reči u naslovima odabranih tekstova iz *Kurira*. *Srbija* je najprisutnija reč i u naslovima *Politike* (38), a slede Vučić (19), *Priština* (15), *zbog* (14) i *Kosovo* (12). *Večernje novosti* takođe najviše upotrebljavaju reč *Srbija* (25 tekstova), dok su naredne reči prema prisustvu *Srbi* (16), *Kosovo* (11), Vučić (10), *rat* i *izbori* (po 9 pojavljivanja). Zastupljenost reči u naslovima, prema medijima može se videti u **grafikonima 16 – 22**.

Grafikon 16. – „Oblak reči“ – Alo

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2019

Grafikon 17. – „Oblak reči“ – Bli

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2019

8 Prikazane su reči koje se ponavljaju u naslovima najmanje pet puta

Grafikon 18. – „Oblak reči“ – *Danas*Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2019.Grafikon 19. – „Oblak reči“ – *Informer*Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2019.Grafikon 20. – „Oblak reči“ – *Kurir*Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2019.Grafikon 21. – „Oblak reči“ – *Politika*Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2019.

Grafikon 22. – „Oblak reči“ – Večernje novosti

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2019.

Karakter naslova

Kao što je već napomenuto, senzacionalističko izveštavanje i tabloidizacija su sve prisutniji trendovi u štampanim medijima u Srbiji. Ta praksa je vidljiva i u naslovima, koji u skoro 40% tekstova ne zadovoljavaju standarde profesionalnog izveštavanja. To je, između ostalog, oličeno i u korišćenju formulacija koje nisu u skladu sa sadržajem teksta, neprihvatljivih reči i uvreda i sličnih praksi. Način na koji se koncipiraju naslovi predstavlja pravi odraz uređivačke politike svakog od medija i omogućava uvid u to kakva je namera novinara i urednika – informisanje javnosti o temama od javnog značaja ili privlačenje pažnje čitalačke publike na načine koji evidentno nisu u skladu sa standardima novinarske profesije.

Kako bi bio utvrđeno kako mediji pristupaju naslovljavanju tekstova, naslovi napisa iz uzorka su klasifikovani u četiri kategorije. Prvu grupu čine naslovi koji u potpunosti odgovaraju standardima novinarske profesije i koji su u skladu sa tekstrom koji sledi.⁹ Sledeća grupa naslova su oni koji odgovaraju standardima profesije, ali nisu u skladu sa sadržajem teksta, odnosno činjenice navedene u naslovu nisu ni na koji način povezane sa navodima koje se nalaze u tekstu, već su često i u suprotnosti.¹⁰ Treću grupu čine senzacionalistički naslovi koji izlaze iz okvira profesionalnih standarda, ali su u skladu sa sadržinom teksta. To su naslovi nastoje da izazovu manje ili više burnu reakciju čitalaca i svakako privlače pažnju.¹¹ Poslednja grupa naslova su senzacionalistički, koji izlaze iz okvira profesionalnih standarda i ne odgovaraju tekstu. Taj vid naslova, koji izaziva najintenzivnije reakcije publike, najviše govori o nepoštovanju osnovnih etičkih principa izveštavanja i ukazuje na loše prakse medija.¹² Ovo istraživanje nije imalo za cilj utvrđivanje istinitosti tvrdnji navedenih u naslovima i tekstovima (odnosno fenomena *fakenews*), već načina na koji su mediji postupali sa iznetim činjenicama. Tačnije, ideja je bila da se uporedi usklađenost iznetih tvrdnji sa argumentacijom navedenom u tekstu.

Senzacionalistički naslovi su primećeni u svim medijima, s tim što se rečnik i način na koji se privlači pažnja čitalaca veoma razlikuje u svakom od medija. Najviše senzacionalističkih naslova zabeleženo je u dnevnom listu *Kurir* – 194, odnosno više od tri četvrtine tekstova koji su selektovani za uzorak iz ovog medija imalo je naslov koji nije u saglasju sa profesionalnim standardima. Slično učešće ovakvih naslova zabeleženo je i u listu *Alo!* – oko 75%. Senzacionalistički naslovi koji se ne mogu povezati sa sadržajem teksta najzastupljeniji su u *Informeru* – 18, dok se u dnevnim novinama *Politika* beleži najviše naslova koji, izolovano posmatrano, zadovoljavaju standarde izveštavanja, ali se u njima ne iznose činjenice koje se potvrđuju u tekstu – 36 ili oko 7% (**tabela 9**).

9 Primer: "Gradiće se novi ledolamac," *Politika*, 03.01.2019, str. A1.

10 Primer: "Putin i Vučić grade hram!" *Alo!*, 17.01.2019, str. 2.

11 Primer: "Krvavi scenario za rušenje Dodika!" *Alo!*, 05.01.2019, str. 2.

12 Primer: "Đilasovka koja radi za Šiptare je vođa protesta," *Informer*, 04.01.2019, str. 5.

Tabela 9. – Karakter naslova prema medijima

Medij/ naslov	ispunjava stan- darde		ispunjava standarde/u neskladu sa sadržajem	senzacionalis- tički/u skladu sa sadržajem		senzacionalis- tički/u neskladu sa sadržajem		total		
	broj	%		broj	%	broj	%	broj	%	
Alo!	53	22.27	1	0.42	179	75.21	5	2.10	238	100.00
Blic	131	58.48	1	0.45	92	41.07	0	0.00	224	100.00
Danas	456	90.84	0	0.00	46	9.16	0	0.00	502	100.00
Informer	81	37.50	5	2.31	112	51.85	18	8.33	216	100.00
Kurir	57	22.53	1	0.40	194	76.68	1	0.40	253	100.00
Politika	383	78.97	36	7.42	64	13.20	2	0.41	485	100.00
Večernje novosti	225	67.57	0	0.00	108	32.43	0	0.00	333	100.00
total	1386	61.57	44	1.95	795	35.32	26	1.16	2251	100.00

Izvor: Istraživanje Medijametar, januar – mart 2019.

Zastupljenost novinskih žanrova

U prvom tromesečju 2019. godine, učešće izveštaja u ukupnom broju tekstova koji čine uzorak je 79.16% ili 1782 teksta, i uvećano je za 1% u odnosu na prethodni kvartal. Najveći udio izveštaja ponovo je uočen u *Informeru* – skoro 97%, dok je najmanja zastupljenost tekstova pisanih u ovom žanru u *Danasu* – oko 65% (**tabela 11**). Oko 61% tekstova pisanih u ovom žanru u svim medijima je neutralno konotirano,¹³ s tim što se učešće vrednosno intoniranih tekstova razlikuje u odnosu na medij. Najveće učešće vrednosnog konteksta zabeleženo u *Informeru* (71.29%), a najmanje u *Danasu*, 11.31% (**tabela 12**). Izveštaji su u najvećoj meri nebalansirani,¹⁴ odnosno čak oko 83% nije celovito. Najmanje balansiranih izveštaja zabeleženo je u *Informeru* (1.91%), dok je najviše celovitih tekstova u formi izveštaja objavio dnevni list *Blic* (33.85%).¹⁵

Sledeća novinska forma prema učešću je intervju – 8.71% tekstova napisano je u ovoj formi (najveće

13 U analizi koju predstavljamo, načine prezentovanja određenih tema ili aktera u pojedinačnim tekstovima iz našeg uzorka kodirali smo na tri različita načina, uzimajući u obzir kako tekst, tako i opremu teksta (nadnaslov, naslov i podnaslov). *Neutralnim* prezentovanjem određenih tema ili aktera označili smo one tekstove u kojima autori tekstova/novinari ne zauzimaju vrednosni stav prema određenom akteru ili temi, već nastoje da na relativno neutralan, odmeren način, poštujući profesionalne standarde, prezentuju odredene činjenice koje su predmet teksta. Kao *pozitivne* označili smo one interpretacije u kojima novinari načinom prezentovanja određenih tema ili aktera iskazuju jasne simpatije i pozitivan odnos prema njima. Kao *negativne* označili smo one interpretacije u kojima novinari načinom prezentovanja određenih tema ili aktera iskazuju jasnu antipatiju i negativan odnos prema njima.

14 Balans predstavlja način na koji novinar pristupa temi. Balansiran tekst podrazumeva uravnovežen i objektivan pristup temi i sagovornicima i celovitost informacija.

15 Učešće balansiranih izveštaja u ostalim medijima: *Kurir* (3.11%), *Alo!* (5.61%), *Večernje novosti* (18.49%), *Politika* (24.46%) i *Danas* (25.38%).

učešće zabeleženo je u *Večernjim novostima* – oko 11% napisa). Slede komentar i članak, koji čine 4.53%, odnosno 3.95% svih tekstova iz uzorka. Najveći broj i učešće komentara beleži se u *Danasu* (63 ili 12.55%), dok dnevni listovi *Kurir*, *Alo!* i *Informer* nisu objavili nijedan napis u ovom novinskom žanru. Tekstovi u formi članka su objavljeni samo u novinama *Danas* i *Politika*. Prvi kvartal 2019. donosi nešto veći broj vesti u odnosu na prethodne periode – oko 2%, međutim, to je gotovo isključivo rezultat pisanja dnevnog lista *Danas*, koji je objavio čak 34 od 47 vesti zabeleženih u svim medijima. Reportaže i ostale forme (poput hibridnih žanrova ili feljtona) prisutne su u oko 1.5% ili 35 napisa. U odnosu na prethodni kvartal, beleži se skoro identičan raspored žanrova (o rasporedu novinskih formi videti više u **tabelama 10, 11 i 12**).

Tabela 10. – Pojedinačno učešće žanrova u izveštavanju sedam medija iz uzorka

Žanr	ukupan broj	%
izveštaj	1782	79.16%
intervju	196	8.71%
komentar	102	4.53%
članak	89	3.95%
vest	47	2.09%
drugo	23	1.02%
reportaža	12	0.53%
total	2251	100.00%

Izvor: Istraživanje Medijametar, januar – mart 2019.

Tabela 11. – Distribucija novinskih formi u tekstovima iz uzorka, prema medijima izražena u brojevima

Žanr	Alo!	Blic	Danas	Informer	Kurir	Politika	Večernje novosti	total
izveštaj	214	192	327	209	225	323	292	1782
intervju	18	21	51	4	27	38	37	196
komentar	0	5	63	0	0	32	2	102
članak	0	0	11	0	0	78	0	89
vest	4	4	34	2	0	3	0	47
drugo	0	2	13	1	1	4	2	23
reportaža	2	0	3	0	0	7	0	12
total	238	224	502	216	253	485	333	2251

Izvor: Istraživanje Medijametar, januar – mart 2019.

Tabela 12. – Distribucija novinskih formi u tekstovima iz uzorka, prema medijima, izražena u procenama

Žanr	Alo!	Blic	Danas	Informer	Kurir	Politika	Večernje novosti	total
izveštaj	89.92	85.71	65.14	96.76	88.93	66.60	87.69	79.16
intervju	7.56	9.38	10.16	1.85	10.67	7.84	11.11	8.71
komentar	0.00	2.23	12.55	0.00	0.00	6.60	0.60	4.53
članak	0.00	0.00	2.19	0.00	0.00	16.08	0.00	3.95
vest	1.68	1.79	6.77	0.93	0.00	0.62	0.00	2.09
drugo	0.00	0.89	2.59	0.46	0.40	0.82	0.60	1.02
reportaža	0.84	0.00	0.60	0.00	0.00	1.44	0.00	0.53
total	100.00	100.00						

Izvor: Istraživanje Medijametar, januar – mart 2019.

Tabela 13. – Struktura izveštaja u odnosu na vrednosni kontekst u sedam medija iz uzorka

Izveštaj/medij	Vrednosni kontekst u odnosu na temu					
	pozitivan		neutralan		negativan	
	broj	%	broj	%	broj	%
Informer	14	6.70	60	28.71	135	64.59
Kurir	24	10.67	80	35.56	121	53.78
Alo!	7	3.27	97	45.33	110	51.40
Večernje novosti	38	13.01	175	59.93	79	27.05
Blic	1	0.52	123	64.06	68	35.42
Politika	9	2.79	263	81.42	51	15.79
Danas	0	0.00	290	88.69	37	11.31
total	93	5.22	1088	61.05	601	33.73

Izvor: Istraživanje Medijametar, januar – mart 2019.

Povodi

U prvom tromesečju 2019. u redakcijama je osmišljen povod za nešto više od 30% tekstova (679), što je uvećanje od oko 6% u odnosu na poslednji kvartal 2018. Povodom delovanja Vlade Republike Srbije/pozicije napisano je 285 ili 12.66% napisa, dok je opozicija medijima dala povod za izveštavanje

u 6% ili 135 tekstova. U ovom tromesečju, znatno veći broj tekstova nastaje/osmišljava se u redakcijama, u odnosu na napise čiji je povod nastao delovanjem političkih aktera pozicije i opozicije zajedno (18.66% ili 420 tekstova naspram 30.16% ili 679 napisa).

Tabela 14. – Distribucija povoda u sedam medija iz uzorka

Povod/svi mediji	broj pojavljivanja	% učešća
ostalo	1152	51.18
osmišljen u redakciji	679	30.16
delovanje Vlade Republike Srbije/pozicije	285	12.66
delovanje opozicije	135	6.00
total	2251	100.00

Izvor: Istraživanje Medijametar, januar – mart 2019.

Od 679 tekstova osmišljenih u redakcijama 353 ili oko 52% je u negativnom ili pozitivnom vrednosnom kontekstu (**tabela 16**). Povod osmišljen u redakciji je u prvom kvartalu 2019. najzastupljeniji kada je tema teksta *politički život u Srbiji* (206 ili 30.34% napisa), slede tekstovi u vezi sa medijski konstruisanim aferom Karleuša – Vranješ (80 ili 11.78%) i teme u vezi sa Kosovom – 54 ili 7.95% tekstova. Još 29, odnosno 27 tekstova osmišljeno je u redakcijama kada je bilo reči o regionalnoj tematiki i privredi (više informacija u **tabeli 15**).

Tabela 15. – Povod osmišljen u redakciji – najčešće teme i vrednosni konteksti u sedam medija iz uzorka

Povod osmišljen u redakciji/tema	Vrednosni kontekst u odnosu na temu							
	total		pozitivan		neutralan		negativan	
	broj	%	broj	%	broj	%	broj	%
politički život u Srbiji	206	30.34	2	0.97	115	55.83	89	43.20
medijska afera Karleuša – Vranješ	80	11.78	0	0.00	6	7.50	74	92.50
Kosovo/odnosi Beograda i Prištine	54	7.95	2	3.70	24	44.44	28	51.85
regionalna saradnja/odnosi u regionu	29	4.27	0	0.00	13	44.83	16	55.17
privreda	27	3.98	3	11.11	14	51.85	10	37.04

Izvor: Istraživanje Medijametar, januar – mart 2019.

Tabela 16. – Povod osmišljen u redakciji – vrednosni kontekst tekstova u svim medijima

Povod osmišljen u redakciji/vrednosni kontekst	broj tekstova	%
pozitivan	41	6.04
neutralan	326	48.01
negativan	312	45.95
total	679	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2019.

U tabelama 17 – 23 predstavljen je raspored navedenih povoda prema medijima:

Tabela 17. – Distribucija povoda u listu *Alo!*

<i>Alo!</i>	broj pojavljivanja	% učešća
ostalo	134	56.30
osmišljen u redakciji	66	27.73
delovanje Vlade Republike Srbije/ pozicije	26	10.92
delovanje opozicije	12	5.04
total	238	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2019.

Tabela 18. – Distribucija povoda u listu *Blic*

<i>Blic</i>	broj pojavljivanja	% učešća
ostalo	146	65.18
osmišljen u redakciji	38	16.96
delovanje Vlade Republike Srbije/ pozicije	23	10.27
delovanje opozicije	17	7.59
total	224	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2019.

Tabela 19. – Distribucija povoda u listu *Danas*

<i>Danas</i>	broj pojavljivanja	% učešća
ostalo	252	50.20
osmišljen u redakciji	154	30.68
delovanje opozicije	49	9.76
delovanje Vlade Republike Srbije/ pozicije	47	9.36
total	502	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2019.

Tabela 20. – Distribucija povoda u listu *Informer*

<i>Informer</i>	broj pojavljivanja	% učešća
ostalo	107	49.54
osmišljen u redakciji	78	36.11
delovanje opozicije	20	9.26
delovanje Vlade Republike Srbije/ pozicije	11	5.09
total	216	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2019.

Tabela 21. – Distribucija povoda u listu *Kurir*

<i>Kurir</i>	broj pojavljivanja	% učešća
osmišljen u redakciji	130	51.38
ostalo	91	35.97
delovanje Vlade Republike Srbije/ pozicije	24	9.49
delovanje opozicije	8	3.16
total	253	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2019.

Tabela 22. – Distribucija povoda u listu *Politika*

Politika	broj pojavljivanja	% učešća
ostalo	268	55.26
delovanje Vlade Republike Srbije/ pozicije	102	21.03
osmišljen u redakciji	91	18.76
delovanje opozicije	24	4.95
total	485	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2019.

Tabela 23. – Distribucija povoda u listu *Večernje novosti*

Večernje novosti	broj pojavljivanja	% učešća
ostalo	154	46.25
osmišljen u redakciji	122	36.64
delovanje Vlade Republike Srbije/ pozicije	52	15.62
delovanje opozicije	5	1.50
total	333	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2019.

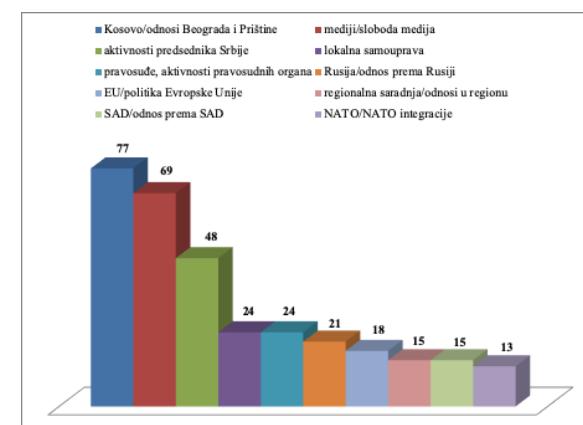
Teme

Kako bi svaki tekst bio što jasnije definisan, odabrani napisci koji čine uzorak klasifikovani su u okviru samo jedne teme, ali su uvek evidentirani i drugi elementi prisutni u tekstu. To nam je omogućilo jasniji uvid u načine izveštavanja i pristup medija određenim temama i u prethodnim izdanjima *Medijametra*. Tekstovi iz oblasti crne hronike, koji imaju društveno-politički karakter, kao i napisi koji se odnose na ubistvo pevačice Jelene Marjanović ponovo su uvršteni u uzorak, kao svojevrsna paradigma stanja u srpskom novinarstvu, koje odlikuju različiti vidovi nepoštovanja etičkih principa izveštavanja. Takođe, uzorak čine i tekstovi koji su se odnosili na medijski konstruisanu aferu, čija je glavna akterka bila pevačica Jelena Karleuša.

Zastupljenost tema

Prva tema prema zastupljenosti u tekstovima koji su činili uzorak je *politički život u Srbiji*. Za razliku od prethodnog kvartala, kada je fokus medija više bio usmeren ka Kosovu, odnosno odnosima Beograda i Prištine, ovoga puta je čak oko 31% tekstova bilo posvećeno političkom životu (**tabela 24**). Sve političke teme su u periodu januar – mart 2019. bile prisutne u ukupno 778 ili 34.56% tekstova iz uzorka: *politički život u Srbiji* u 701 ili 31.14% tekstova, *aktivnosti predsednika Srbije* u 2.4% ili 54 napisu, *aktivnosti Vlade Srbije* 0.98% – 22 i *aktivnosti predsednice Vlade Srbije* 0.04% – 1 tekst. Zastupljenost teme *politički život u Srbiji* povećano je za oko 12% u odnosu na ukupan broj napisu koji čine uzorak, ili izraženo u apsolutnim brojevima, čak 267 tekstova više u odnosu na prethodni kvartal.

Kao što je napomenuto u uvodu ovog poglavlja, u tekstovima su osim dominantne teme evidentirani i elementi, koji ukazuju na ugao iz kojeg se tema posmatra. Svaki selektovani tekst mogao je sadržati samo osnovnu temu ili, uz osnovni temu i jedan ili više elemenata. S obzirom na to da je skoro trećina svih analiziranih tekstova posvećena *političkom životu u Srbiji*, bilo je neophodno sagledati koji su najzastupljeniji elementi u ovim tekstovima. O toj temi se najviše govorilo iz ugla izazova u vezi sa Kosovom (77 tekstova), zatim je o *političkom životu u Srbiji* bilo reči iz ugla o medijskim pravima i slobodama¹⁶ (69), aktivnostima predsednika Srbije (48), lokalne samouprave i pravosuđa (po 24 napisu) (ostale elemente videti u **grafikonu 23**).

Grafikon 23. – Učešće elemenata prema temi politički život u Srbiji – svi mediji iz uzorka

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2019.

¹⁶ Medijska prava i slobode, konkretno upad učesnika protesta „Jedan od pet miliona“ u zgradu RTS, bio je element koji je najčešće sagledavan iz političkog diskursa.

Naredna tema prema učešću u prvom kvartalu 2019. je *Kosovo/odnosi Beograda i Prištine* (205 ili 9.11% tekstova), čiji je prisustvo dvostruko umanjeno u odnosu na prethodni kvartal (434 ili 18.76% napisa).

Treća tema prema zastupljenosti bila je medijski konstrisana afera, čija je glavna protagonistkinja bila Jelena Karleuša. Neposredni povod za izveštavanje o ovom "slučaju" bile su spekulacije o navodnoj emotivnoj aferi pevačice Jelene Karleuše i fudbalera Ognjena Vranješa. Mediji su gotovo svakodnevno pisali o njenom ličnom životu, a tekstovi su u nekim medijima dobijali čak i neočekivanu, političku konotaciju. Iako Karleuša, kao javnu ličnost, u skladu sa *Kodeksom novinara Srbije*, podleže drugačijim¹⁷ kriterijumima prilikom procene uticaja objavljenih informacija na lični život,¹⁸ sprovedena kampanja je prevazilazila okvire profesionalnog izveštavanja i svakako nije bila u javnom interesu, niti je doprinela boljem informisanju čitalaca o temama od društvenog značaja. U čitav slučaj se umešalo i nadležno Ministarstvo kulture i informisanja, koje je podnelo prekršajne prijave protiv četiri tabloida, koji su na naslovnim stranama objavljivali neprikladne sadržaje u vezi sa ovom aferom. Objavljeno je ukupno 109 tekstova, odnosno 4.84% selektovanih napisu iz uzorka, najviše u dnevnom listu *Informator* – 39, a slede *Alo!* sa 34, *Kurir* – 28, *Blic* – 5, *Večernje novosti* – 2 i dnevne novine *Danas*, sa jednim objavljenim tekstrom.¹⁹

Regionalna saradnja/odnosi u regionu bila je četvrta tema od interesa, o kojoj su mediji objavili 102 ili 4.53% tekstova, dok su se mediji *privredom* bavili u 100 ili 4.44% napisu. Temama u vezi sa Rusijom bilo je posvećeno 86 ili 3.82%, dok su u 70 napisu (3.11%) mediji izveštavali o *međunarodnim odnosima*. Ostale teme koje su privukle pažnju medija su *pravosuđe, aktivnosti pravosudnih organa* (64 – 2.84%), *aktivnosti predsednika Srbije* i teme u vezi sa Haškim tribunalom i ratnim zločinima (po 54 ili 2.4%) (**tabela 24**).

Ako se posmatra vrednosni kontekst 2251 izabranog teksta u prvom kvartalu 2019., vrednosno je obojeno 37.89% napisu – 5.15% pozitivno i 32.74% negativno (**tabela 25**). Najviše negativnih tekstova napisano je o medijski konstruisanoj aferi Karleuša – Vranješ (88%). Više od polovine tekstova koji su govorili o regionalnim temama i haškom tribunalu²⁰ takođe je bilo negativno (oko 52%, odnosno 54%), a negativan kontekst zabeležen je u prilikom izveštavanja o temama u vezi sa Kosovom – oko 45% tekstova. Negativan stav ka temama u vezi sa *Kosovom/odnosima Beograda i Prištine* i u ovom kvartalu se se gradio kroz narativ u kojem se Albanci nastanjeni na Kosovu u pežorativnom kontekstu nazivaju Šiptarima. Trećina tekstova koji su se odnosili na politički život u Srbiji i međunarodne odnose su takođe bili negativni i skoro 30% napisu koji su govorili o *privredi*. U prvom kvartalu 2019. zabeleženo je najviše pozitivno konotiranih tekstova o temama u vezi sa Rusijom, čak 46.51% (**tabela 24**).²¹

Mediji u prvom kvartalu 2019. nisu pokazali veće interesovanje za teme u vezi sa Evropskom unijom – objavljeno je samo 28 ili 1.24% tekstova. Napisano je najviše neutralnih – 24 ili 85.71%, uz 4 ili 14.29%

17 U smislu manje zaštite u odnosu na osobe koje se ne smatraju javnim ličnostima (videti sledeću fusnotu).

18 Kodeks novinara Srbije, VII Poštovanje privatnosti: „Javne ličnosti unapred su svesne da im je pravo na privatnost donekle ograničeno, ali to istovremeno ne znači da mediji mogu da ga krše bez ikakvog razloga i objašnjenja.“

19 Dnevni list *Politika* jedini nije objavio ni jedan tekst o ovoj temi.

20 Tema najvećeg broja ovih tekstova bila je donošenje drugostepene presude Radovanu Karadžiću, kojom je on osuđen na doživotni zatvor.

21 Tekstovi su se u velikoj meri odnosili na dolazak predsednika Rusije Vladimira Putina u Srbiju, 17. januara 2019.

negativna i bez pozitivno konotiranih tekstova.²² Sa druge strane, o *Rusiji* je objavljeno dvostruko više tekstova u odnosu na prethodni kvartal – 86 ili 3.82%. Osim 46.51% pozitivnih,²³ objavljena su i dva negativno konotirana napisu (**grafikon 24**).²⁴

Tabela 24. – Distribucija tema i njihov vrednosni kontekst u sedam medija iz uzorka²⁵

<i>Svi mediji</i>	Vrednosni kontekst u odnosu na temu							
	total		pozitivan		neutralan		negativan	
	broj	%	broj	%	broj	%	broj	%
politički život u Srbiji	701	31.14	9	1.28	462	65.91	230	32.81
Kosovo/odnosi Beograda i Prištine	205	9.11	3	1.46	110	53.66	92	44.88
medijska afera Karleuša – Vranješ	109	4.84	0	0.00	13	11.93	96	88.07
regionalna saradnja/odnosi u regionu	102	4.53	0	0.00	49	48.04	53	51.96
privreda	100	4.44	5	5.00	66	66.00	29	29.00
Rusija/odnos prema Rusiji	86	3.82	40	46.51	44	51.16	2	2.33
međunarodni odnosi	70	3.11	2	2.86	45	64.29	23	32.86
pravosuđe, aktivnosti pravosudnih organa	64	2.84	0	0.00	49	76.56	15	23.44
aktivnosti predsednika Srbije	54	2.40	8	14.81	43	79.63	3	5.56
Hag/ratni zločini	54	2.40	0	0.00	25	46.30	29	53.70

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2019.

22 Sva četiri negativno konotirana teksta objavljena su u dnevnom listu *Politika*.

23 Dnevni list *Kurir* objavio je 12, *Večernje novosti* - 9, *Informator* - 7, *Alo!* - 6, *Politika* - 5 i *Danas* jedan pozitivan tekst.

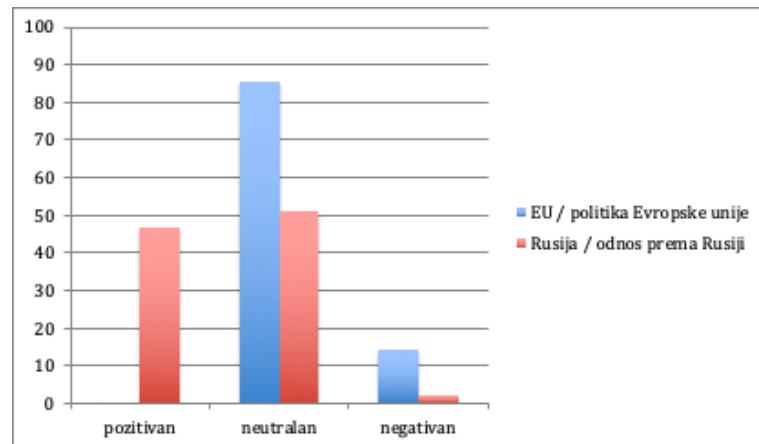
24 Po jedan tekst u *Danasu* i *Kuriru*.

25 U svim tabelama koje se odnose na prvi kvartal 2019., predstavljeno je po deset najzastupljenijih tema.

Tabela 25. – Vrednosni kontekst u odnosu na sve teme i svih sedam medija iz uzorka

Total	broj	%
pozitivan	116	5.15
neutralan	1398	62.11
negativan	737	32.74
total	2251	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2019.

Grafikon 24. – Vrednosni kontekst u svim medijima iz uzorka prema temama *Rusija/odnos prema Rusiji i EU/politika Evropske unije*

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2019.

Distribucija tema prema medijima**Alo!**

Najzastupljenija tema u dnevnom listu *Alo!* je *politički život u Srbiji*, kojoj uredništvo ovog medija posvećuje 87 tekstova (36.55%), od kojih je 43.68% negativno. Druga tema prema zastupljenosti u dnevnom listu *Alo!* je *medijska afera Karleuša – Vranješ* (34 ili 14.29% tekstova). Čak 33 ili oko 97% tekstova napisano je u negativnom kontekstu u odnosu na temu. Po 14 tekstova posvećeno je temama *Kosovo/odnosi Beograda i Prištine*, *Rusija/odnos prema Rusiji* i *regionalna saradnja/odnosi u regionu*, s tim što je tretman ovih tema različit. Regionalna tematika je u skoro 79% tekstova negativno predstavljena, teme u vezi sa Kosovom u polovini, dok je o Rusiji pisano u pozitivnom kontekstu u oko 43% tekstova (videti više o zastupljenosti tema i vrednosnom kontekstu u **tabeli 26** i vrednosni kontekst u odnosu na sve teme u dnevnom listu *Alo!* u **tabeli 27**).

Tabela 26. – Distribucija tema i njihov vrednosni kontekst u dnevnom listu *Alo!*

Alo!	Vrednosni kontekst u odnosu na temu							
	total		pozitivan		neutralan		negativan	
	broj	%	broj	%	broj	%	broj	%
politički život u Srbiji	87	36.55	0	0.00	49	56.32	38	43.68
medijska afera Karleuša – Vranješ	34	14.29	0	0.00	1	2.94	33	97.06
privreda	15	6.30	0	0.00	7	46.67	8	53.33
regionalna saradnja/odnosi u regionu	14	5.88	0	0.00	3	21.43	11	78.57
Rusija/odnos prema Rusiji	14	5.88	6	42.86	8	57.14	0	0.00
Kosovo/odnosi Beograda i Prištine	14	5.88	0	0.00	7	50.00	7	50.00
zabava/estrada	7	2.94	0	0.00	6	85.71	1	14.29
NATO/NATO integracije	6	2.52	0	0.00	2	33.33	4	66.67
kriminal	5	2.10	0	0.00	5	100.00	0	0.00
aktivnosti predsednika Srbije	5	2.10	0	0.00	5	100.00	0	0.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2019.

Tabela 27. – Vrednosni kontekst u odnosu na sve teme u listu *Alo!*

<i>Alo!</i>	broj	%
pozitivan	7	2.94
neutralan	119	50.00
negativan	112	47.06
total	238	100

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2019.

Blic

Najzastupljenija tema u dnevnom listu *Blic* je *politički život u Srbiji*, sa učešćem od 43.3% (97 tekstova). Kada je ova tema u pitanju, najveće je učešće neutralnih napisa 67.01%, dok su preostali tekstovi negativni (oko 33%). Druga tema prema zastupljenosti je *Kosovo/odnosi Beograda i Prištine*, o kojoj je napisano 14.29% ili 32 tekstova, oko 47% napisa koji su se odnosili na ovu temu bilo je negativno konotirano. *Blic* je u prvom kvartalu 2019. ponovo veću pažnju poklanjao temama iz oblasti privrede, koje bile su zastupljene u 12 tekstova, dok je u po 8 uglavnom neutralnih tekstova pisano i o zakonodavnim aktivnostima, ekonomiji i temama u vezi sa Rusijom. Negativan vrednosni kontekst zabeležen u tačno polovini ovih napisa (raspored i vrednosni kontekst ostalih najzastupljenijih tema u *Blicu* videti u **tabelama 28 i 29**).

Tabela 28. – Distribucija tema i njihov vrednosni kontekst u listu *Blic*

<i>Blic</i>	Vrednosni kontekst u odnosu na temu							
	total		pozitivan		neutralan		negativan	
	broj	%	broj	%	broj	%	broj	%
politički život u Srbiji	97	43.30	0	0.00	65	67.01	32	32.99
Kosovo/odnosi Beograda i Prištine	32	14.29	0	0.00	17	53.13	15	46.88
privreda	12	5.36	0	0.00	6	50.00	6	50.00
zakonodavna aktivnost	8	3.57	0	0.00	8	100.00	0	0.00
ekonomija	8	3.57	0	0.00	7	87.50	1	12.50
Rusija/odnos prema Rusiji	8	3.57	0	0.00	8	100.00	0	0.00
regionalna saradnja/odnosi u regionu	6	2.68	0	0.00	1	16.67	5	83.33
terorizam	6	2.68	0	0.00	2	33.33	4	66.67

zabava/estrada	5	2.23	0	0.00	5	100.00	0	0.00
afera Karleuša	5	2.23	0	0.00	0	0.00	5	100.00
SAD/odnos prema SAD	5	2.23	0	0.00	5	100.00	0	0.00
ubistvo pevačice Jelene Marjanović	5	2.23	0	0.00	4	80.00	1	20.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2019.

Tabela 29. – Vrednosni kontekst u odnosu na sve teme u listu *Blic*

<i>Blic</i>	broj	%
pozitivan	1	0.45
neutralan	150	66.96
negativan	73	32.59
total	224	100

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2019.

Danas

U dnevnom listu *Danas* najzastupljenije su *unutarpoličke teme* (270 tekstova – 53.78%), kojima je ovaj list posvetio više pažnje nego u proteklom kvartalu (uvećanje za 110 tekstova). *Danas* političku tematiku situira u negativan kontekst u oko 9% tekstova. Druga tema prema učešću je *mediji/sloboda medija* – 32 (6.37%), o kojoj je pisano u neutralnom vrednosnom kontekstu u 68.75% tekstova. Sledi *privreda*, prisutna u 30 tekstova (oko 6% napisa), koji su u 30% bili negativni. Ovaj dnevni list se bavio temom *Kosovo/odnosi Beograda i Prištine* 29 (5.78%) tekstova, koju je u najvećoj meri posmatrao u neutralnom kontekstu. Pitanja u vezi sa pravosuđem bila su okosnica još 16 – 3.19% napisa (oko 31% negativno konotiranih) (**tabele 30 i 31**).

Danas je u prvom kvartalu 2019. objavio najveći broj tekstova koji su odabrani za uzorak – 502, odnosno prvi put od kako se radi istraživanje *Medijametar*, najveći broj tekstova ne potiče iz dnevnog lista *Politika*.

Tabela 30. – Vrednosni kontekst prema temama u dnevnom listu *Danas*

<i>Danas</i>	Vrednosni kontekst u odnosu na temu							
	total		pozitivan		neutralan		negativan	
	broj	%	broj	%	broj	%	broj	%
politički život u Srbiji	270	53.78	0	0.00	245	90.74	25	9.26
mediji/sloboda medija	32	6.37	0	0.00	22	68.75	10	31.25
privreda	30	5.98	1	3.33	20	66.67	9	30.00
Kosovo/odnosi Beograda i Prištine	29	5.78	0	0.00	25	86.21	4	13.79
pravosuđe, aktivnosti pravosudnih organa	16	3.19	0	0.00	11	68.75	5	31.25
socijalna pitanja/socijalna politika	12	2.39	1	8.33	8	66.67	3	25.00
Rusija/odnos prema Rusiji	11	2.19	1	9.09	9	81.82	1	9.09
međunarodni odnosi	10	1.99	0	0.00	9	90.00	1	10.00
kultura	9	1.79	0	0.00	8	88.89	1	11.11
aktivnosti Vlade RS	9	1.79	0	0.00	6	66.67	3	33.33

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2019.**Tabela 31.** – Vrednosni kontekst u odnosu na sve teme u listu *Danas*

<i>Danas</i>	broj	%
pozitivan	4	0.80
neutralan	416	82.87
negativan	82	16.33
total	502	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2019.**Informer**

U dnevnim novinama *Informator* najviše tekstova objavljeno je o *političkom životu u Srbiji* – 65 ili oko 30%. Ova tema tretirana je u oko 83% napisu u negativnom kontekstu. Druga tema prema zastupljenosti u ovom mediju bila je medijski konstruisana afera Karleuša – Vranješ, predstavljena u negativnom svetlu u skoro 90% tekstova. *Informator* izuzetno negativno piše o temama u vezi sa Kosovom – oko 70% objavljenih tekstova napisano je u negativnom kontekstu, dok je, tradicionalno, u pozitivnom napisano 70% tekstova o temi *Rusija/odnosi sa Rusijom*. Većina negativnih tekstova (oko 67%) objavljana je i o NATO (više informacija u [tabeli 32](#)).

U odnosu na sve medije iz uzorka, u dnevnim novinama *Informator* zabeleženo je najveće učešće vrednosno konotiranih tekstova – 69.44%, kao i najmanji broj tekstova koji su odabrani za uzorak – 216 (videti [tabelu 33](#)).

Tabela 32. – Distribucija tema i njihov vrednosni kontekst u listu *Informator*

<i>Informator</i>	Vrednosni kontekst u odnosu na temu							
	total		pozitivan		neutralan		negativan	
	broj	%	broj	%	broj	%	broj	%
politički život u Srbiji	65	30.09	0	0.00	11	16.92	54	83.08
medijska afera Karleuša – Vranješ	39	18.06	0	0.00	4	10.26	35	89.74
Kosovo/odnosi Beograda i Prištine	26	12.04	1	3.85	7	26.92	18	69.23
Rusija/odnos prema Rusiji	10	4.63	7	70.00	3	30.00	0	0.00
NATO/NATO integracije	9	4.17	0	0.00	3	33.33	6	66.67
regionalna saradnja/odnosi u regionu	8	3.70	0	0.00	2	25.00	6	75.00
međunarodni odnosi	7	3.24	0	0.00	4	57.14	3	42.86
vojska	5	2.31	3	60.00	2	40.00	0	0.00
privreda	5	2.31	3	60.00	1	20.00	1	20.00
zabava/estrada	5	2.31	0	0.00	5	100.00	0	0.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2019.

Tabela 33. –Vrednosni kontekst u odnosu na sve teme u listu *Informer*

Informer	broj	%
pozitivan	14	6.48
neutralan	66	30.56
negativan	136	62.96
total	216	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2019.

Kurir

Politički život u Srbiji je tema o kojoj je u *Kuriru* u prvom tromesečju napisan najveći broj tekstova – 82 ili oko 32%, a oko 61% ovih tekstova napisano je u negativnom kontekstu. U ovim dnevnim novinama, druga tema prema zastupljenosti bila je *medijski konstruisana afera Karleuša – Vranješ*, prisutna u 28 ili oko 11% tekstova, od koji je skoro 79% negativno konotirano. O *Kosovu/odnosima Beograda i Prištine* pisano je u 17 ili 6.72% napisa (oko 41% negativnih), dok su teme u vezi sa Rusijom bile zastupljene u 14, većinom pozitivnih tekstova (skoro 86% napisa bilo je pozitivno konotirano). Još 10 tekstova (80% u negativnom kontekstu) napisano je o Haškom tribunalu i ratnim zločinima (više u tabelama 34 i 35).

Tabela 34. – Distribucija tema i njihov vrednosni kontekst u listu *Kurir*

Kurir	Vrednosni kontekst u odnosu na temu							
	total		pozitivan		neutralan		negativan	
	broj	%	broj	%	broj	%	broj	%
politički život u Srbiji	82	32.41	2	2.44	30	36.59	50	60.98
medijska afera Karleuša – Vranješ	28	11.07	0	0.00	6	21.43	22	78.57
Kosovo/odnosi Beograda i Prištine	17	6.72	0	0.00	10	58.82	7	41.18
Rusija/odnos prema Rusiji	14	5.53	12	85.71	1	7.14	1	7.14
Hag /ratni zločini	10	3.95	0	0.00	2	20.00	8	80.00
regionalna saradnja/odnosi u regionu	9	3.56	0	0.00	2	22.22	7	77.78
zabava/estrada	8	3.16	0	0.00	7	87.50	1	12.50
korupcija	8	3.16	0	0.00	1	12.50	7	87.50
pravosuđe, aktivnosti pravosudnih organa	8	3.16	0	0.00	5	62.50	3	37.50
kriminal	8	3.16	0	0.00	4	50.00	4	50.00
aktivnosti predsednika Srbije	8	3.16	3	37.50	5	62.50	0	0.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2019.

Tabela 35. – Vrednosni kontekst u odnosu na sve teme u listu *Kurir*

<i>Kurir</i>	broj	%
pozitivan	28	11.07
neutralan	99	39.13
negativan	126	49.80
total	253	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2019.

Politika

Dnevni list *Politika* se u prvom kvartalu 2019. najviše bavio *političkim životom u Srbiji* – 51 ili 10.52% tekstova posvećeno je ovoj temi, a blizu 40% ovih tekstova bilo je negativno konotirano. O temama u vezi sa Kosovom napisano je 45 ili 9.28% napisa, s tim što je način prezentovanja ove teme u oko 62% bio negativan. Regionalni odnosi zastupljeni su u oko 8% ili 38 većinom neutralnih tekstova. Četvrta tema od interesa u ovim novinama bili su *međunarodni odnosi* – 36 ili 7.42% (36.11% negativno intoniranih napisa), a približan broj tekstova beleži se i o *privredi* – 34 ili oko 7% pretežno neutralnih napisa (više u tabelama 36 i 37).

Tabela 36. – Distribucija tema i njihov vrednosni kontekst u listu *Politika*

<i>Politika</i>	Vrednosni kontekst u odnosu na temu							
	total		pozitivan		neutralan		negativan	
	broj	%	broj	%	broj	%	broj	%
politički život u Srbiji	51	10.52	2	3.92	29	56.86	20	39.22
Kosovo/odnosi Beograda i Prištine	45	9.28	1	2.22	16	35.56	28	62.22
regionalna saradnja/odnosi u regionu	38	7.84	0	0.00	28	73.68	10	26.32
međunarodni odnosi	36	7.42	0	0.00	23	63.89	13	36.11
privreda	34	7.01	1	2.94	28	82.35	5	14.71
aktivnosti predsednika Srbije	22	4.54	0	0.00	22	100.00	0	0.00
EU/politika Evropske Unije	21	4.33	0	0.00	17	80.95	4	19.05
pravosuđe, aktivnosti pravosudnih organa	19	3.92	0	0.00	17	89.47	2	10.53
Rusija/odnos prema Rusiji	18	3.71	5	27.78	13	72.22	0	0.00
pitanja vere, crkva, religija	17	3.51	2	11.76	14	82.35	1	5.88

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2019.

Tabela 37. – Vrednosni kontekst u odnosu na sve teme u listu *Politika*

<i>Politika</i>	broj	%
pozitivan	17	3.51
neutralan	349	71.96
negativan	119	24.54
total	485	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2019.

Večernje novosti

Večernje novosti su na naslovnicama najviše izveštavale o političkom životu u Srbiji (49 ili 14.71% napisanih) i kosovskoj tematiki (42 ili 12.61% tekstova). Političke prilike su u dve trećine tekstova predstavljene u neutralnom svetlu, uz 22.45% negativnih i oko 10% pozitivno konotiranih tekstova, dok je o temama u vezi sa Kosovom pisano u negativnom kontekstu u oko 31% tekstova. Naredna tema od interesa ovog lista bila je *Hag/ratni zločini*, zastupljena u 24 ili 7.21% tekstova, a većina je bila negativno intonirana (62.5%). Sličan pristup zabeležen je i kada je bilo reči o regionalnim temama, gde je takođe oko 63% od 19 objavljenih tekstova negativno. U Večernjim novostima je prisutna najravnomernija zastupljenost tema, tako da su u po 11 tekstova zastupljene teme u vezi sa Rusijom, pravosuđem, vojskom, ekonomijom, NATO i aktivnostima predsednika Srbije (više u tabelama 38 i 39).

Tabela 38. – Vrednosni kontekst prema temama u dnevnom listu Večernje novosti

Večernje novosti	Vrednosni kontekst u odnosu na temu							
	total		pozitivan		neutralan		negativan	
	broj	%	broj	%	broj	%	broj	%
politički život u Srbiji	49	14.71	5	10.20	33	67.35	11	22.45
Kosovo/odnosi Beograda i Prištine	42	12.61	1	2.38	28	66.67	13	30.95
Hag /ratni zločini	24	7.21	0	0.00	9	37.50	15	62.50
regionalna saradnja/odnosi u regionu	19	5.71	0	0.00	7	36.84	12	63.16
Rusija/odnos prema Rusiji	11	3.30	9	81.82	2	18.18	0	0.00
pravosuđe, aktivnosti pravosudnih organa	11	3.30	0	0.00	8	72.73	3	27.27
vojska	11	3.30	8	72.73	3	27.27	0	0.00
ekonomija	11	3.30	1	9.09	10	90.91	0	0.00
NATO/NATO integracije	11	3.30	0	0.00	1	9.09	10	90.91
aktivnosti predsednika Srbije	11	3.30	5	45.45	6	54.55	0	0.00

Izvor: Istraživanje Medijametar, januar – mart 2019.

Tabela 39. – Vrednosni kontekst u odnosu na sve teme u listu Večernje novosti

Večernje novosti	broj	%
pozitivan	45	13.51
neutralan	199	59.76
negativan	89	26.73
total	333	100.00

Izvor: Istraživanje Medijametar, januar – mart 2019.

Balans

Kada uzmemu u obzir sve tekstove iz uzorka za prvi period 2019, može se primetiti da većina zastupljenih tema nije tretirana na celovit način, o čemu govori podatak da je balans prisutan u samo 14.84% svih napisa. Najmanje balansiranih tekstova zabeleženo je u listu *Informer* 1.85%, a najviše u *Blicu* – 29.46% (tabela 40).

Iako vrednosni kontekst nije izražen u 62.11% svih tekstova, u sagledavanju realne slike medija iz uzorka svakako treba uzeti u obzir i činjenicu da velika većina tekstova sa naslovnicu koje smo analizirali nije celovita i da takav jednostran pristup oslikava opšte stanje u srpskim medijima. Balansirani tekstovi, najzad, nužno pokazuju određeni stepen uzdržanosti, što očigledno ne predstavlja naročito raširenu pojavu u srpskom novinarstvu. Opredeljivanje, koje je ponekad veoma strasno, privlači publiku, ali smanjuje ozbiljnost. Reč je o brzini reakcije, a ne o detaljnem i racionalnom informisanju koje zahteva istraživanje, veći broj sagovornika i pouzdanih i proverljivih podataka, uz dostupne izvore informacija. Na taj način se u kratkom vremenu stiče tiraž i popularnost, ali ne i ugled.

Tabela 40. – Balans u odnosu na sve teme i svih sedam medija iz uzorka

Svi mediji	da		ne	
medij	%	broj	%	broj
<i>Informer</i>	1.85	4	98.15	212
<i>Kurir</i>	3.16	8	96.84	245
<i>Alo!</i>	5.46	13	94.54	225
<i>Večernje novosti</i>	16.22	54	83.78	279
<i>Danas</i>	19.12	96	80.88	406
<i>Politika</i>	19.18	93	80.82	392
<i>Blic</i>	29.46	66	70.54	158
total	14.84	334	85.16	1917

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2019.

Akteri

Mediji u Srbiji se, bar sudeći prema analizi empirijskog materijala prikupljenog sa naslovnicama, pretežno bave političkim događajima unutar Srbije. Individualni i kolektivni politički akteri, koji zauzimaju različite pozicije unutar političkog života Srbije, čine 46.73% od ukupnog broja aktera o kojima govore selektovani tekstovi sa naslovnicama (videti **tabelu 41** i **tabele 42, 48, 50, 51, 52 i 53**, koje govore o distribuciji, učestalosti pojavljivanja pojedinih individualnih i **tabele 54, 55, 56 i 57**, koje govore o distribuciji učestalosti pojavljivanja kolektivnih domaćih političkih aktera). Ukoliko ovom broju pridružimo i tekstove koji govore o inostranim političkim akterima, procenat učešća političkih aktera u ukupnom broju aktera na naslovnicama raste do 73.87%. Druga grupa po učestalosti pojavljivanja su različiti društveni akteri koji čine 17.01% našeg uzorka. Privredni i ekonomski akteri su protagonisti tekstova sa naslovnicama tek u 5.72% slučajeva (videti **tabelu 41**).

Tabela 41. – Ukupna distribucija aktera koji se pojavljuju u tekstovima koji su ušli u uzorak istraživanja (izražena u apsolutnim brojevima)

Akteri								
		Unutrašnji	5444	Individualni	4151			
Politički akteri	8606	Inostrani	3162	Individualni	2360			
				Kolektivni	802			
Privredni/ekonomski akteri	667	Unutrašnji	654	Individualni	234			
				Kolektivni	420			
Drugi društveni akteri	1982	Inostrani	13	Individualni	0			
				Kolektivni	13			
Neimenovan izvor					394			
Total					11649			

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2019.

U **tabelama 42, 48, 50, 51, 52 i 53** data je distribucija učestalosti pojavljivanja pojedinih individualnih političkih aktera koji delaju unutar političke scene društva Srbije. Individualni politički akteri – članovi i članice Vlade Srbije (37.84%), akteri političkih stranaka pozicije (8.16%) i akteri iz redova stranaka opozicije (36.40%) značajno su prisutniji na naslovnicama (82.41%) u odnosu na 7.68% predstavnika državnih organa i institucija, 2.55% predstavnika vojske i policije i 7.34% onih koji ne pripadaju ni aktuelnoj Vladi Srbije, niti strankama pozicije i/ili opozicije.

Tabela 42. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih političkih aktera iz Vlade Republike Srbije i predsednika Republike Srbije

Vlada i predsednik Republike Srbije	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Aleksandar Vučić	705	44.88	22	3.12	662	93.90	21	2.98
Ivica Dačić	166	10.57	2	1.20	160	96.39	4	2.41
Ana Brnabić	164	10.44	1	0.61	161	98.17	2	1.22
Nebojša Stefanović	118	7.51	1	0.85	117	99.15	0	0.00
Aleksandar Vulin	88	5.60	2	2.27	84	95.45	2	2.27
Zorana Mihajlović	66	4.20	0	0.00	63	95.45	3	4.55
Rasim Ljajić	32	2.04	0	0.00	32	100.00	0	0.00
Siniša Mali	27	1.72	0	0.00	26	96.30	1	3.70
Nela Kuburović	25	1.59	0	0.00	25	100.00	0	0.00
Aleksandar Antić	21	1.34	0	0.00	21	100.00	0	0.00
Nenad Popović	21	1.34	0	0.00	19	90.48	2	9.52
Jadranka Joksimović	18	1.15	0	0.00	18	100.00	0	0.00
Vladan Vukosavljević	17	1.08	0	0.00	17	100.00	0	0.00
Branko Ružić	17	1.08	0	0.00	17	100.00	0	0.00
Slavica Đukić Dejanović	17	1.08	1	5.88	16	94.12	0	0.00
Zoran Đorđević	16	1.02	0	0.00	16	100.00	0	0.00
Mladen Šarčević	15	0.95	0	0.00	15	100.00	0	0.00
Zlatibor Lončar	15	0.95	0	0.00	14	93.33	1	6.67
Branislav Nedimović	11	0.70	0	0.00	11	100.00	0	0.00
Milan Krkobabić	4	0.25	0	0.00	3	75.00	1	25.00
Vanja Udovičić	4	0.25	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Goran Trivan	2	0.13	0	0.00	1	50.00	1	50.00
Goran Knežević	2	0.13	0	0.00	2	100.00	0	0.00
total	1571	100.00	29	1.85	1504	95.74	38	2.42

Izvor: Istraživanje Medijametar, januar – mart 2019.

Kao i u prethodnom tromesečju, najzastupljeniji akter na naslovnim stranicama dnevnih novina u Srbiji bio je predsednik Srbije Aleksandar Vučić, o kojem mediji iz našeg uzorka izveštavaju pretežno neutralno (u 93.90% slučajeva). O njemu je napisano još i 3.12% (22) pozitivnih²⁶ i 2.98% (21) teksto-

26 Nešto manje nego u prethodnim (četvrtom i trećem) kvartalu 2018. godine kada ih je bilo 25 (u četvrtom) i 28 (u trećem), a približno kao u prva dva kvartala 2018 - u drugom 21, a u prvom 22 pozitivno konotirana teksta.

va sa negativnom²⁷ konotacijom. Predsednik Srbije se kao protagonist tekstova na naslovcama pojavljuje 705 puta, što je značajno više od prvog sledećeg rangiranog aktera, ministra inostranih poslova Ivice Dačića, koji je prisutan u 166 napisa i premijerke Srbije Ane Brnabić, koja je prisutna u 164 teksta. Najveću frekvenciju pojavljivanja Aleksandra Vučića, izraženu u apsolutnim brojevima, beležimo u dnevnim listovima *Danas* (218), *Politika* (107) i *Večernje novosti* (97). Izraženo u relativnim brojevima procentualnog učešća tekstova u kojima se on pojavljuje kao akter, a u odnosu na ukupan broj selektovanih tekstova iz istih pojedinačnih novina, vidimo da je on kao akter najzastupljeniji u *Danasu* (43.43%), *Blicu* (37.05%) i listu *Alo!* (31.09%). Najmanje učešće tekstova u kojima je akter predsednik Srbije beležimo u dnevnom listu *Politika* (22.06%) (videti tabelu 44).

Kada je reč o vrednosnom kontekstu, najveće učešće, kao i broj negativnih tekstova ponovo su prisutni u *Danasu* (9.63% ili 21 napisa). Najviše pozitivno konotiranih tekstova objavljeno je u listu *Večernje novosti* – 9 ili 9.28%, zatim u *Alo!* – 8 ili 10.81%, u *Kuriru* – 4 (5.71%) i *Informeru* – 1 ili 1.79% (više informacija u tabeli 43).

Tabela 43. – Aleksandar Vučić: Vrednosni kontekst u odnosu na medij

Aleksandar Vučić	pozitivan		neutralan		negativan		total	
	medij	broj	%	broj	%	broj	%	broj
<i>Alo!</i>	8	10.81	66	89.19	0	0.00	74	100
<i>Blic</i>	0	0.00	83	100.00	0	0.00	83	100
<i>Danas</i>	0	0.00	197	90.37	21	9.63	218	100
<i>Informer</i>	1	1.79	55	98.21	0	0.00	56	100
<i>Kurir</i>	4	5.71	66	94.29	0	0.00	70	100
<i>Politika</i>	0	0.00	107	100.00	0	0.00	107	100
<i>Večernje novosti</i>	9	9.28	88	90.72	0	0.00	97	100
total	22	3.12	662	93.90	21	2.98	705	100

Izvor: Istraživanje Medijametar, januar – mart 2019.

27 Manje nego u prethodnom kvartalu u kome ih je bilo 28, ali značajno više nego u drugom (14 negativno konotiranih tekstova) i trećem (13 negativno konotiranih tekstova) kvartalu 2018. godine.

Tabela 44. – Broj pojavljivanja Aleksandra Vučića u odnosu na ukupan broj tekstova u pojedinim dnevnim novinama

Aleksandar Vučić prema medijima	broj pojavljivanja	ukupan broj tekstova	% učešća u odnosu na ukupan broj tekstova
Danas	218	502	43.43
Blic	83	224	37.05
Alo!	74	238	31.09
Večernje novosti	97	333	29.13
Kurir	70	253	27.67
Informer	56	216	25.93
Politika	107	485	22.06
total	705	2251	31.32

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2019.

Premijerka Ana Brnabić protagonistkinja je u 164 (10.44%) analiziranih tekstova i treća je prema učestalosti pojavljivanja među individualnim političkim akterima sa političke scene Srbije (videti **tabelu 42**). U prvom kvartalu 2019. godine napisana su dva negativno konotirana teksta o Ani Brnabić, oba u dnevnom listu *Danas*. Jedini pozitivno konotirani tekst o aktuelnoj premijerki objavljen je u *Informersu* (videti **tabelu 45**).

Najveći broj tekstova u kojima je akterka premijerka Srbije, objavili su dnevni listovi *Večernje novosti* (38), *Politika* (35) i *Danas* (26). Najveće učešće tekstova u odnosu na ukupan broj tekstova u mediju zabeleženo je u *Večernjim novostima* (11.41%) i *Blicu* (9.38%) (**tabela 46**).

Tabela 45. – Ana Brnabić: Vrednosni kontekst u odnosu na medij

Ana Brnabić	pozitivan		neutralan		negativan		total	
	medij	broj	%	broj	%	broj	%	broj
Alo!	0	0.00	19	100.00	0	0.00	19	100
Blic	0	0.00	21	100.00	0	0.00	21	100
Danas	0	0.00	24	92.31	2	7.69	26	100
Informer	1	14.29	6	85.71	0	0.00	7	100
Kurir	0	0.00	18	100.00	0	0.00	18	100
Politika	0	0.00	35	100.00	0	0.00	35	100
Večernje novosti	0	0.00	38	100.00	0	0.00	38	100
total	1	0.61	161	98.17	2	1.22	164	100

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2019.

Tabela 46. – Broj pojavljivanja Ane Brnabić u odnosu na ukupan broj tekstova u pojedinim dnevnim novinama

Ana Brnabić prema medijima	broj pojavljivanja	ukupan broj tekstova	% učešća u odnosu na ukupan broj tekstova
Večernje novosti	38	333	11.41
Blic	21	224	9.38
Alo!	19	238	7.98
Politika	35	485	7.22
Kurir	18	253	7.11
Danas	26	502	5.18
Informer	7	216	3.24
total	164	2251	7.29

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2019.

Ostali akteri iz grupacije koju čini Vlada i predsednik Republike Srbije su u 95.74% tekstova predstavljeni u neutralnom vrednosnom kontekstu. Najveći broj negativno konotiranih tekstova, osim o predsedniku Aleksandru Vučiću, napisan je o Ivici Dačiću (4) i Zorani Mihajlović (3) (**tabela 42**).

U prvom kvartalu 2019. godine beležimo značajan porast broja pojavljivanja opozicionih aktera – 1511, u odnosu na 1030 u prethodnom (četvrtom) i 932 (u trećem) kvartalu 2018. godine. Ipak to je i dalje manje u odnosu na porast broja opozicionih aktera u prvom kvartalu 2018. godine (1781), koji je bio podstaknut aktivnostima u vezi sa beogradskim izborima. I u ovom kvartalu najzastupljeniji opozicioni lider bio je Dragan Đilas sa 275 pojavljivanja, gotovo dvostruko više u odnosu na prethodno tromesečje, kada su zabeležena 162 pojavljivanja. Slede Vuk Jeremić (168) i Boško Obradović (163). Najviše negativnih tekstova, izraženo u apsolutnim brojevima, napisano je o Dragunu Đilasu (111),²⁸ zatim o Vuku Jeremiću (55)²⁹ i Bošku Obradoviću (50)³⁰ (videti **tabelu 48**).

28 Više u odnosu na prethodni kvartal, kada ih je bilo 56, i posebno u odnosu na pretposlednji kvartal kada ih je bilo 29.

29 Više u odnosu na prethodni kvartal, kada ih je bilo 40, i posebno u odnosu na pretposlednji kvartal kada ih je bilo 23.

30 Više u odnosu na prethodni kvartal, kada ih je bilo 25, i posebno u odnosu na pretposlednji kvartal kada ih je bilo 15.

Tabela 48. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih političkih aktera iz oponicije

Oponicija – individualno	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	nega-tivan	%
Dragan Đilas	275	18.20	0	0.00	164	59.64	111	40.36
Vuk Jeremić	168	11.12	0	0.00	113	67.26	55	32.74
Boško Obradović	163	10.79	0	0.00	113	69.33	50	30.67
Sergej Trifunović	123	8.14	0	0.00	75	60.98	48	39.02
Boris Tadić	69	4.57	0	0.00	59	85.51	10	14.49
Vojislav Šešelj	56	3.71	0	0.00	51	91.07	5	8.93
Borko Stefanović	39	2.58	0	0.00	35	89.74	4	10.26
Zoran Lutovac	34	2.25	0	0.00	30	88.24	4	11.76
Čedomir Jovanović	24	1.59	0	0.00	21	87.50	3	12.50
Srđan Nogo	24	1.59	0	0.00	20	83.33	4	16.67
Zoran Živković	24	1.59	0	0.00	23	95.83	1	4.17
Sanda Rašković Ivić	23	1.52	0	0.00	22	95.65	1	4.35
Nenad Čanak	22	1.46	0	0.00	19	86.36	3	13.64
Saša Janković	19	1.26	0	0.00	19	100.00	0	0.00
Željko Veselinović	17	1.13	0	0.00	10	58.82	7	41.18
Nebojša Zelenović	17	1.13	0	0.00	15	88.24	2	11.76
Marinika Tepić	16	1.06	0	0.00	14	87.50	2	12.50
Aleksandar Šapić	15	0.99	0	0.00	15	100.00	0	0.00
Aleksandar Olenik	13	0.86	0	0.00	13	100.00	0	0.00
Janko Veselinović	13	0.86	0	0.00	11	84.62	2	15.38
Aleksandra Jerkov	12	0.79	0	0.00	10	83.33	2	16.67
Velimir Ilić	11	0.73	0	0.00	10	90.91	1	9.09
Dragan Šutanovac	11	0.73	0	0.00	11	100.00	0	0.00
Tatjana Macura	11	0.73	0	0.00	11	100.00	0	0.00
Milan Stamatović	10	0.66	0	0.00	10	100.00	0	0.00
Ksenija Radovanović	10	0.66	0	0.00	9	90.00	1	10.00
Sulejman Ugljanin	10	0.66	0	0.00	5	50.00	5	50.00
Gordana Čomić	9	0.60	0	0.00	9	100.00	0	0.00
Miloš Jovanović	9	0.60	0	0.00	9	100.00	0	0.00
Balša Božović	9	0.60	0	0.00	9	100.00	0	0.00
Vladimir Gajić	8	0.53	0	0.00	8	100.00	0	0.00

Branislav Lečić	8	0.53	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Rade Veljanovski	8	0.53	0	0.00	7	87.50	1	12.50
Saša Radulović	7	0.46	0	0.00	6	85.71	1	14.29
Dušan Teodorović	7	0.46	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Siniša Kovačević	7	0.46	0	0.00	6	85.71	1	14.29
Vjerica Radeta	7	0.46	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Marko Bastać	7	0.46	0	0.00	6	85.71	1	14.29
Miroslav Aleksić	7	0.46	0	0.00	5	71.43	2	28.57
Vladan Glišić	6	0.40	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Nikola Jovanović	5	0.33	0	0.00	4	80.00	1	20.00
Miladin Ševarlić	5	0.33	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Đorđe Vukadinović	5	0.33	0	0.00	4	80.00	1	20.00
Bojan Pajtić	5	0.33	0	0.00	4	80.00	1	20.00
Nikola Sandulović	5	0.33	0	0.00	4	80.00	1	20.00
Konstantin Samofalov	4	0.26	0	0.00	2	50.00	2	50.00
Branka Stamenković	4	0.26	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Goran Ješić	4	0.26	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Dušan Petrović	3	0.20	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Dragoljub Mićunović	3	0.20	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Radoslav Milojičić Kena	3	0.20	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Radomir Lazović	3	0.20	0	0.00	3	100.00	0	0.00
ostali	134	8.87	0	0.00	118	88.06	16	11.94
total	1511	100.00	0	0.00	1162	76.90	349	23.10

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2019.

U tabelama 50 i 51 prikazan je vrednosni kontekst unutar kojeg se pojedini individualni politički akteri – predstavnici političkih stranaka pozicije, kao i državnih organa, institucija i agencija, pojavljuju u selektovanim tekstovima sa naslovnicama, dok tabelle 52 i 53 prikazuju učestalost i vrednosni kontekst pojavljivanja predstavnika vojnih i policijskih organa i drugih društveno–političkih aktera.

Tabela 50. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih političkih aktera pozicije

Pozicija – individualno	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	nega-tivan	%
Milutin Jeličić	46	13.57	0	0.00	15	32.61	31	67.39
Dragoljub Simonović	30	8.85	0	0.00	26	86.67	4	13.33
Vladimir Đukanović	22	6.49	0	0.00	22	100.00	0	0.00
Darko Glišić	20	5.90	0	0.00	20	100.00	0	0.00
Milovan Drecun	18	5.31	0	0.00	18	100.00	0	0.00
Milenko Jovanov	17	5.01	0	0.00	17	100.00	0	0.00
Vuk Drašković	13	3.83	0	0.00	13	100.00	0	0.00
Dragan Marković Palma	11	3.24	1	9.09	10	90.91	0	0.00
Aleksandar Martinnović	9	2.65	0	0.00	9	100.00	0	0.00
Miodrag Linta	8	2.36	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Muamer Zukorlić	8	2.36	1	12.50	7	87.50	0	0.00
Igor Bećić	7	2.06	0	0.00	6	85.71	1	14.29
Miroslav Lazanski	7	2.06	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Milutin Mrkonjić	7	2.06	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Marija Obradović	6	1.77	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Radomir Nikolić	6	1.77	0	0.00	5	83.33	1	16.67
Bogoljub Karić	5	1.47	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Ivica Tončev	5	1.47	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Irena Vujović	5	1.47	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Marijan Rističević	4	1.18	0	0.00	2	50.00	2	50.00
Nikola Šainović	3	0.88	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Đorđe Miličević	3	0.88	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Predrag Marković	3	0.88	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Dubravka Filipovski	3	0.88	0	0.00	3	100.00	0	0.00
ostali	73	21.53	0	0.00	65	89.04	8	10.96
total	339	100.00	2	0.59	290	85.55	47	13.86

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2019.

Tabela 51. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih političkih aktera pozicije

predstavnika državnih organa, institucija i agencija

Državni organi, institucije i agencije – individualno	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	nega-tivan	%
Marko Đurić	54	16.93	0	0.00	54	100.00	0	0.00
Goran Vesić	54	16.93	0	0.00	53	98.15	1	1.85
Maja Gojković	37	11.60	0	0.00	37	100.00	0	0.00
Tomislav Nikolić	26	8.15	0	0.00	25	96.15	1	3.85
Miloš Vučević	18	5.64	0	0.00	17	94.44	1	5.56
Nikola Selaković	15	4.70	0	0.00	14	93.33	1	6.67
Biljana Popović Ivković	14	4.39	0	0.00	14	100.00	0	0.00
Zoran Radojičić	13	4.08	1	7.69	10	76.92	2	15.38
Veljko Odalović	7	2.19	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Jorgovanka Tabaković	5	1.57	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Suzana Vasiljević	5	1.57	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Milovan Drecun	4	1.25	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Igor Mirović	4	1.25	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Nikola Nikodijević	3	0.94	0	0.00	3	100.00	0	0.00
ostali	60	18.81	0	0.00	57	95.00	3	5.00
total	319	100.00	1	0.31	309	96.87	9	2.82

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2019.

Tabela 52. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih političkih aktera predstavnika vojske i policije

Predstavnici vojske i policije – individualno	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	nega-tivan	%
Bratislav Gašić	9	8.49	1	11.11	7	77.78	1	11.11
Vladimir Rebić	8	7.55	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Novica Antić	4	3.77	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Milan Mojsilović	4	3.77	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Milorad Veljović	4	3.77	0	0.00	4	100.00	0	0.00
ostali	77	72.64	24	31.17	50	64.94	3	3.90
total	106	100.00	25	23.58	77	72.64	4	3.77

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2019.

Tabela 53. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja **ostalih** individualnih i kolektivnih političkih i društvenih aktera

Ostali društveno – politički akteri	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Slobodan Milošević	79	27.05	0	0.00	76	96.20	3	3.80
Marija Lukić	38	13.01	1	2.63	37	97.37	0	0.00
Zoran Đindjić	33	11.30	0	0.00	33	100.00	0	0.00
Šaban Šaulić	18	6.16	6	33.33	12	66.67	0	0.00
Jelena Marjanović	16	5.48	0	0.00	16	100.00	0	0.00
Zoran Marjanović	15	5.14	0	0.00	11	73.33	4	26.67
Vojislav Koštunica	14	4.79	0	0.00	13	92.86	1	7.14
Biljana Srbljanović	14	4.79	0	0.00	13	92.86	1	7.14
Emir Kusturica	13	4.45	0	0.00	13	100.00	0	0.00
Igor Jurić	10	3.42	0	0.00	10	100.00	0	0.00
Mirjana Marković	7	2.40	0	0.00	6	85.71	1	14.29
Rodoljub Šabić	7	2.40	0	0.00	4	57.14	3	42.86
Mlađan Dinkić	6	2.05	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Svetlana Ceca Ražnatović	6	2.05	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Slavko Ćuruvija	5	1.71	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Vesna Pešić	5	1.71	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Jelena Milić	3	1.03	0	0.00	2	66.67	1	33.33
Nataša Jeremić	3	1.03	0	0.00	2	66.67	1	33.33
total	292	100.00	7	2.40	270	92.47	15	5.14

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2019.

U okviru kategorije *ostali* predstavljeni su akteri koji imaju određen društveni uticaj ili su iz drugih razloga zastupljeni u javnom prostoru, ali njihova društvena uloga nije institucionalizovana ili je van kategorija koje se posebno posmatraju u ovom istraživanju. Takođe, u ovu kategoriju svrstane su i ličnosti koje su tokom života imale veliki uticaj ili značajne političke uloge, poput Zorana Đindjića ili Slobodana Miloševića, o čijim se političkim ulogama i dalje diskutuje u javnosti. Tako je u prvom kvartalu 2019. Slobodan Milošević bio akter od značaja u čak 79 tekstova objavljenih na naslovnim stranama medija iz uzorka.

Primetno je manje onih tekstova koji se bave značajnim kolektivnim političkim akterima, koji su među unutarnjopolitičkim akterima zastupljeni sa 23.75%. U tabelama 54–57 izlistani su svi akteri iz našeg uzorka klasifikovani u ovu kategoriju, zajedno sa frekvencijama i vrednosnim konotacijama njihovog pojavljivanja.

Tabela 54. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja domaćih kolektivnih političkih aktera: **državni organi i institucije**

Državni organi, institucije i agencije – kolektivno	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Vlada Srbije	68	19.48	0	0.00	64	94.12	4	5.88
Ministarstvo unutrašnjih poslova	46	13.18	0	0.00	46	100.00	0	0.00
Ministarstvo odbrane	28	8.02	0	0.00	28	100.00	0	0.00
Ministarstvo pravde	26	7.45	0	0.00	26	100.00	0	0.00
Narodna banka Srbije	21	6.02	0	0.00	20	95.24	1	4.76
Narodna skupština republike Srbije	15	4.30	0	0.00	15	100.00	0	0.00
Ministarstvo spoljnih poslova	12	3.44	0	0.00	12	100.00	0	0.00
Ministarstvo kulture i informisanja	9	2.58	0	0.00	9	100.00	0	0.00
Ministarstvo državne uprave i lokalne samouprave	9	2.58	0	0.00	9	100.00	0	0.00
Ministarstvo građevinarstva, saobraćaja i infrastrukture	9	2.58	0	0.00	9	100.00	0	0.00
Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja	8	2.29	0	0.00	7	87.50	1	12.50
Ministarstvo trgovine, turizma i telekomunikacija	8	2.29	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Ministarstvo finansija	7	2.01	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Ministarstvo rada, zapošljavanja i socijalne politike	7	2.01	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Ministarstvo poljoprivrede i zaštite životne sredine	6	1.72	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Ministarstvo zdravlja	5	1.43	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Ministarstvo privrede	5	1.43	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Republički zavod za statistiku	5	1.43	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Grad Beograd	4	1.15	0	0.00	4	100.00	0	0.00

Republički fond PIO	4	1.15	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Poreska uprava Srbije	4	1.15	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Agencija za energetiku	3	0.86	0	0.00	3	100.00	0	0.00
ostali	40	11.46	0	0.00	37	92.50	3	7.50
total	349	100.00	0	0.00	340	97.42	9	2.58

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2019.

Tabela 55. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja domaćih kolektivnih političkih aktera: **vojska i policija**

Vojska i policija – kolektivno	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Vojska Srbije	23	46.94	7	30.43	16	69.57	0	0.00
BIA	13	26.53	0	0.00	13	100.00	0	0.00
Vojni sindikat Srbije	3	6.12	0	0.00	3	100.00	0	0.00
ostali	10	20.41	0	0.00	9	90.00	1	10.00
total	49	100.00	7	14.29	41	83.67	1	2.04

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2019.

Tabela 56. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja domaćih kolektivnih političkih aktera: **pozicija**

Pozicija – stranke	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
SNS	212	79.10	1	0.47	198	93.40	13	6.13
SPS	29	10.82	0	0.00	29	100.00	0	0.00
SDPS	6	2.24	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Pokret socijalista	5	1.87	0	0.00	5	100.00	0	0.00
PUPS	5	1.87	0	0.00	4	80.00	1	20.00
SPO	4	1.49	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Jedinstvena Srbija	4	1.49	0	0.00	4	100.00	0	0.00
SNP	2	0.75	0	0.00	2	100.00	0	0.00
ostali	1	0.37	0	0.00	1	100.00	0	0.00
total	268	100.00	1	0.37	253	94.40	14	5.22

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2019.

Tabela 57. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja domaćih kolektivnih političkih aktera: **opozicija**

Opozicija – stranke	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Savez za Srbiju	186	29.67	0	0.00	152	81.72	34	18.28
Dveri	91	14.51	0	0.00	76	83.52	15	16.48
DS	71	11.32	0	0.00	67	94.37	4	5.63
PSG	53	8.45	0	0.00	52	98.11	1	1.89
Narodna stranka	42	6.70	0	0.00	39	92.86	3	7.14
SRS	33	5.26	0	0.00	33	100.00	0	0.00
SDS	22	3.51	0	0.00	22	100.00	0	0.00
LDP	21	3.35	0	0.00	21	100.00	0	0.00
DSS	21	3.35	0	0.00	21	100.00	0	0.00
Inicijativa Ne davimo Beograd	18	2.87	0	0.00	18	100.00	0	0.00
LSV	16	2.55	0	0.00	15	93.75	1	6.25
Dosta je bilo	9	1.44	0	0.00	8	88.89	1	11.11
SPAS	8	1.28	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Levica Srbije	6	0.96	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Nova stranka	6	0.96	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Nova Srbija	6	0.96	0	0.00	6	100.00	0	0.00
SDA Sandžaka	5	0.80	0	0.00	5	100.00	0	0.00
ostali	13	2.07	0	0.00	13	100.00	0	0.00
total	627	100.00	0	0.00	568	90.59	59	9.41

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2019.

Značajno manji procenat tekstova sa naslovnicama govori o inostranim (individualnim i kolektivnim) političkim akterima (svega 27.14% od ukupnog broja aktera). Protagonisti ovih tekstova češće su individualni akteri (u 74.63% slučajeva) nego oni kolektivni (25.36%) (videti **tabelu 41** i **tabele 59–71**).

Tabela 58. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih i kolektivnih aktera: **Kosovo**

Kosovo	broj	%	pozi-tiv'an	%	neu-tralan	%	nega-tiv'an	%
Ramuš Haradinaj	117	16.16	0	0.00	62	52.99	55	47.01
Hašim Tači	106	14.64	0	0.00	69	65.09	37	34.91
Oliver Ivanović	66	9.12	2	3.03	64	96.97	0	0.00
Kadri Veselji	42	5.80	0	0.00	27	64.29	15	35.71
OVK	31	4.28	0	0.00	21	67.74	10	32.26
KFOR	26	3.59	0	0.00	25	96.15	1	3.85
Milena Ivanović	20	2.76	0	0.00	20	100.00	0	0.00
Srpska lista	20	2.76	0	0.00	20	100.00	0	0.00
Trepča	18	2.49	0	0.00	18	100.00	0	0.00
Specijalni sud za ratne zločine OVK	15	2.07	0	0.00	15	100.00	0	0.00
Bedžet Pacoli	13	1.80	0	0.00	10	76.92	3	23.08
Milan Radojičić	12	1.66	0	0.00	12	100.00	0	0.00
Fatmir Limaj	9	1.24	0	0.00	8	88.89	1	11.11
Vojska Kosova	9	1.24	0	0.00	7	77.78	2	22.22
"kosovska policija"	8	1.10	0	0.00	5	62.50	3	37.50
Rada Trajković	7	0.97	0	0.00	5	71.43	2	28.57
Unmik	7	0.97	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Euleks	6	0.83	0	0.00	5	83.33	1	16.67
Filip Kosnet	5	0.69	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Vlada Kosova	5	0.69	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Građanska inicijativa SDP	5	0.69	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Bezbednosne snage Kosova	5	0.69	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Goran Rakić	5	0.69	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Dalibor Jeftić	4	0.55	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Jovan Dimkić	4	0.55	0	0.00	4	100.00	0	0.00
ROSU	4	0.55	0	0.00	2	50.00	2	50.00
Slavko Simić	3	0.41	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Špend Ahmeti	3	0.41	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Albin Kurti	3	0.41	0	0.00	3	100.00	0	0.00

Enver Hodžaj	3	0.41	0	0.00	2	66.67	1	33.33
ostali	143	19.75	0	0.00	132	92.31	11	7.69
total	724	100.00	2	0.28	578	79.83	144	19.89

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2019.

Tabela 59. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih i kolektivnih inostranih aktera iz regiona: **Hrvatska**

Hrvatska	broj	%	pozi-tiv'an	%	neu-tralan	%	nega-tiv'an	%
Kolinda Grabar Kitarović	25	18.66	0	0.00	18	72.00	7	28.00
Milorad Pupovac	16	11.94	0	0.00	16	100.00	0	0.00
Andrej Plenković	9	6.72	0	0.00	7	77.78	2	22.22
Franjo Tuđman	9	6.72	0	0.00	6	66.67	3	33.33
Ante Pavelić	8	5.97	0	0.00	3	37.50	5	62.50
Ante Gotovina	5	3.73	0	0.00	5	100.00	0	0.00
HDZ	5	3.73	0	0.00	4	80.00	1	20.00
Stjepan Mesić	3	2.24	0	0.00	3	100.00	0	0.00
ostali	54	40.30	0	0.00	44	81.48	10	18.52
total	134	100.00	0	0.00	106	79.10	28	20.90

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2019.

Tabela 60. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih i kolektivnih inostranih aktera iz regiona: **Crna Gora**

Crna Gora	broj	%	pozi-tivan	%	neu-tralan	%	nega-tivan	%
Milo Đukanović	22	25.88	0	0.00	18	81.82	4	18.18
Duško Knežević	8	9.41	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Andrija Mandić	7	8.24	0	0.00	7	100.00	0	0.00
DPS	6	7.06	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Milan Knežević	6	7.06	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Milun Zogović	3	3.53	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Demokratski front	3	3.53	0	0.00	3	100.00	0	0.00
ostali	30	35.29	0	0.00	27	90.00	3	10.00
total	85	100	0	0.00	78	91.76	7	8.24

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2019.

Tabela 61. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih i kolektivnih inostranih aktera iz regiona: **Federacija BiH**

BiH	broj	%	pozi-tivan	%	neu-tralan	%	nega-tivan	%
Milorad Dodik	71	36.60	0	0.00	71	100.00	0	0.00
Naser Orić	11	5.67	0	0.00	9	81.82	2	18.18
Bakir Izetbegović	10	5.15	0	0.00	5	50.00	5	50.00
Željka Cvijanović	10	5.15	0	0.00	10	100.00	0	0.00
Alija Izetbegović	6	3.09	0	0.00	6	100.00	0	0.00
SDA	5	2.58	0	0.00	4	80.00	1	20.00
Valentin Incko	4	2.06	0	0.00	4	100.00	0	0.00
David Dragičević	3	1.55	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Ustavni sud BiH	3	1.55	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Vlada RS	3	1.55	0	0.00	3	100.00	0	0.00
ostali	68	35.05	1	1.47	66	97.06	1	1.47
total	194	100.00	1	0.52	184	94.85	9	4.64

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2019.

Tabela 62. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih i kolektivnih inostranih aktera iz regiona: **Makedonija**

Makedonija	broj	%	pozi-tivan	%	neu-tralan	%	nega-tivan	%
Zoran Zaev	16	30.19	0	0.00	12	75.00	4	25.00
Nikola Gruevski	6	11.32	0	0.00	6	100.00	0	0.00
VMRO –DPMNE	6	11.32	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Ivan Stoilković	4	7.55	0	0.00	4	100.00	0	0.00
SDSM	3	5.66	0	0.00	3	100.00	0	0.00
ostali	18	33.96	0	0.00	17	94.44	1	5.56
total	53	100.00	0	0.00	48	90.57	5	9.43

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2019.

Tabela 63. – Distribucija učestalosti vrednosni kontekst pojavljivanja drugih individualnih i kolektivnih inostranih političkih aktera

Inostrani politički akteri	broj	%	pozi-tivan	%	neu-tralan	%	nega-tivan	%
Angela Merkel	53	13.73	0	0.00	53	100.00	0	0.00
Emanuel Makron	22	5.70	0	0.00	22	100.00	0	0.00
Edi Rama	18	4.66	0	0.00	9	50.00	9	50.00
Tereza Mej	15	3.89	0	0.00	14	93.33	1	6.67
Si Činping	15	3.89	0	0.00	15	100.00	0	0.00
Redžep Tajip Erdogan	10	2.59	0	0.00	10	100.00	0	0.00
Aleksis Cipras	7	1.81	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Hajko Mas	5	1.30	0	0.00	4	80.00	1	20.00
Toni Bler	5	1.30	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Kim Džong Un	5	1.30	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Viktor Orban	5	1.30	0	0.00	5	100.00	0	0.00
"kineske vlasti"	4	1.04	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Sebastijan Kurc	4	1.04	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Bašar al Asad	4	1.04	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Miro Cerar	3	0.78	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Aleksandar Lukašenko	3	0.78	1	33.33	2	66.67	0	0.00
Petro Porošenko	3	0.78	0	0.00	3	100.00	0	0.00

Gerhard Šreder	3	0.78	0	0.00	3	100.00	0	0.00
ostali	202	52.33	1	0.50	199	98.51	2	0.99
total	386	100.00	2	0.52	371	96.11	13	3.37

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2019.

Tabela 64. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih i kolektivnih inostranih aktera izvan regiona: **Rusija**³¹

Rusija	broj	%	pozi-tiv'an	%	neu-tralan	%	nega-tiv'an	%
Vladimir Putin	179	57.37	31	17.32	148	82.68	0	0.00
Sergej Lavrov	20	6.41	0	0.00	20	100.00	0	0.00
Aleksandar Čepurin	13	4.17	0	0.00	13	100.00	0	0.00
Dmitrij Peskov	10	3.21	0	0.00	10	100.00	0	0.00
“ruske vlasti”	4	1.28	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Jevgenij Primakov	3	0.96	1	33.33	2	66.67	0	0.00
Sergej Šojgu	3	0.96	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Ministarstvo spoljnih poslova Rusije	3	0.96	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Marija Zaharova	3	0.96	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Dmitrij Rogozin	3	0.96	0	0.00	3	100.00	0	0.00
ruske bezbednosne službe	3	0.96	2	66.67	1	33.33	0	0.00
ostali	68	21.79	4	5.88	64	94.12	0	0.00
total	312	100.00	38	12.18	274	87.82	0	0.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2019.

Tabela 65. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih i kolektivnih inostranih aktera izvan regiona: **SAD**³²

SAD	broj	%	pozi-tiv'an	%	neu-tralan	%	nega-tiv'an	%
Donald Tramp	101	26.17	2	1.98	98	97.03	1	0.99
Majk Pompeo	20	5.18	0	0.00	20	100.00	0	0.00
Kajl Skat	19	4.92	0	0.00	13	68.42	6	31.58
Stejt dipartment	18	4.66	0	0.00	18	100.00	0	0.00

31 Predsednik Rusije Vladimir Putin je najzastupljeniji individualni inostrani akter u prvom kvartalu 2019.

32 Akteri iz SAD su najzastupljeniji, u odnosu na pojedinačne zemlje.

Džon Bolton	10	2.59	0	0.00	10	100.00	0	0.00
Bil Klinton	9	2.33	0	0.00	8	88.89	1	11.11
Medlin Olbrajt	9	2.33	0	0.00	6	66.67	3	33.33
Metju Palmer	8	2.07	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Ambasada SAD	8	2.07	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Filip Riker	7	1.81	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Hilari Clinton	7	1.81	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Majk Pens	7	1.81	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Demokratska stranka SAD	7	1.81	0	0.00	7	100.00	0	0.00
CIA	6	1.55	0	0.00	4	66.67	2	33.33
Američka administracija	6	1.55	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Kongres SAD	6	1.55	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Barak Obama	5	1.30	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Ričard Holbruk	5	1.30	0	0.00	3	60.00	2	40.00
Ves Mičel	4	1.04	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Pentagon	4	1.04	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Melanija Tramp	3	0.78	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Džordž Soros	3	0.78	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Republikanska stranka	3	0.78	0	0.00	3	100.00	0	0.00
FBI	3	0.78	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Ambasada SAD u Prištini	3	0.78	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Stiven Benon	3	0.78	0	0.00	3	100.00	0	0.00
ostali	102	26.42	1	0.98	98	96.08	3	2.94
total	386	100.00	3	0.78	365	94.56	18	4.66

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2019.

Tabela 66. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih i kolektivnih inostranih političkih aktera: **predstavnici EU institucija i EU institucije**

EU	broj	%	pozi-tivan	%	neu-tralan	%	nega-tivan	%
EU	97	29.31	0	0.00	93	95.88	4	4.12
Evropska komisija	38	11.48	0	0.00	38	100.00	0	0.00
Federika Mogerini	34	10.27	0	0.00	34	100.00	0	0.00
Evropski parlament	28	8.46	0	0.00	28	100.00	0	0.00
Johanes Han	23	6.95	0	0.00	23	100.00	0	0.00
Maja Kocijančić	17	5.14	0	0.00	17	100.00	0	0.00
Žan Klod Junker	15	4.53	0	0.00	14	93.33	1	6.67
Dejvid Mekalister	14	4.23	0	0.00	14	100.00	0	0.00
Sem Fabrici	12	3.63	0	0.00	12	100.00	0	0.00
Donald Tusk	7	2.11	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Ivo Vajgl	4	1.21	0	0.00	3	75.00	1	25.00
Franc Bogović	1	0.30	0	0.00	1	100.00	0	0.00
ostali	41	12.39	0	0.00	40	97.56	1	2.44
total	331	100.00	0	0.00	324	97.89	7	2.11

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2019.

Tabela 67. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih i kolektivnih inostranih političkih aktera: **predstavnici međunarodnih organizacija i institucija**

Međunarodne organiza-cije i institucije	broj	%	pozi-tivan	%	neu-tralan	%	nega-tivan	%
SB UN	18	18.37	0	0.00	18	100.00	0	0.00
Ujedinjene nacije	16	16.33	0	0.00	16	100.00	0	0.00
OEBS	9	9.18	0	0.00	9	100.00	0	0.00
MMF	9	9.18	0	0.00	8	88.89	1	11.11
Savet Evrope	7	7.14	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Antonio Gutereš	5	5.10	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Evropski sud za ljudska prava	4	4.08	0	0.00	4	100.00	0	0.00
UNESCO	4	4.08	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Svetska banka	4	4.08	0	0.00	4	100.00	0	0.00
ostali	22	22.45	0	0.00	18	81.82	4	18.18
total	98	100.00	0	0.00	93	94.90	5	5.10

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2019.

Tabela 68. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih i kolektivnih inostranih aktera: **NATO**

NATO	broj	%	pozi-tivan	%	neu-tralan	%	nega-tivan	%
NATO	138	88.46	0	0.00	78	56.52	60	43.48
Jens Stoltenberg	10	6.41	0	0.00	8	80.00	2	20.00
ostali	8	5.13	1	12.50	5	62.50	2	25.00
total	156	100.00	1	0.64	91	58.33	64	41.03

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2019.

Tabela 69. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih i kolektivnih aktera: **akteri u vezi sa Haškim tribunalom**

Haški tribunal	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Radovan Karadžić	48	32.88	1	2.08	47	97.92	0	0.00
Ratko Mladić	18	12.33	0	0.00	18	100.00	0	0.00
Haški tribunal	13	8.90	0	0.00	9	69.23	4	30.77
Teodor Meron	6	4.11	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Serž Bramerc	5	3.42	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Veselin Šljivančanin	5	3.42	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Džefri Najs	4	2.74	0	0.00	3	75.00	1	25.00
Neboša Pavković	4	2.74	2	50.00	2	50.00	0	0.00
Vladimir Lazarević	4	2.74	1	25.00	3	75.00	0	0.00
Momčilo Krajišnik	3	2.05	0	0.00	3	100.00	0	0.00
ostali	36	24.66	0	0.00	36	100.00	0	0.00
total	146	100.00	4	2.74	137	93.84	5	3.42

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2019.

Već i iz ovog letimičnog pregleda frekvencija pojavljivanja pojedinih aktera na naslovnim stranama odabranih štampanih dnevnih novina iz našeg uzorka, jasno se uočava da mediji sa nejednakim interesovanjem tretiraju pitanja iz domena unutrašnje i spoljne politike. U prvom kvartalu 2019. godine, inostrani politički akteri čine 36.74% svih političkih aktera (gotovo 10% manje u odnosu na prethodni kvartal kada ih je bilo 46.43%), u odnosu na 63.25% učestalosti pojavljivanja domaćih političkih aktera.

Privredni akteri u prvom kvartalu 2019. čine 5.72% ukupnog uzorka aktera, što, u odnosu na prethodno tromeseče, predstavlja smanjenje od oko 0.20% ili, izraženo u apsolutnim brojevima, 96 pojavljivanja (videti **tabelu 41** i **tabele 70–71**).

Tabela 70. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja **individualnih domaćih privrednih/ekonomskih aktera**

Privredni akteri – individualno	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Zoran Babić	28	11.97	0	0.00	28	100.00	0	0.00
Miroslav Mišković	13	5.56	0	0.00	11	84.62	2	15.38
Dragan Šolak	12	5.13	0	0.00	7	58.33	5	41.67
Marko Mišković	7	2.99	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Dušan Bajatović	6	2.56	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Milo Đurašković	6	2.56	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Mira Petrović	5	2.14	0	0.00	0	0.00	5	100.00
Zoran Drobnjak	5	2.14	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Srđan Milovanović	4	1.71	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Jelena Trivan	4	1.71	1	25.00	3	75.00	0	0.00
Aleksej Miler	4	1.71	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Marko Čadež	3	1.28	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Andrej Jovanović	3	1.28	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Miodrag Kostić	3	1.28	1	33.33	2	66.67	0	0.00
ostali	131	55.98	1	0.76	122	93.13	8	6.11
total	234	100.00	3	1.28	211	90.17	20	8.55

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2019.

Tabela 71. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja **kolektivnih domaćih privrednih/ekonomskih aktera**

Privredni akteri – kolektivno	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Koridori Srbije	21	5.00	0	0.00	21	100.00	0	0.00
Gasprom	18	4.29	0	0.00	18	100.00	0	0.00
Elektroprivreda Srbije	13	3.10	0	0.00	12	92.31	1	7.69
Srbijagas	12	2.86	0	0.00	12	100.00	0	0.00
RTB Bor	11	2.62	0	0.00	11	100.00	0	0.00
Aerodrom Nikola Tesla	9	2.14	0	0.00	9	100.00	0	0.00
Železara Smederevo	9	2.14	0	0.00	9	100.00	0	0.00
Telekom Srbija	7	1.67	0	0.00	6	85.71	1	14.29
Kokakola	7	1.67	0	0.00	7	100.00	0	0.00

Vensi erports	7	1.67	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Er Srbija	6	1.43	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Fijat	6	1.43	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Komercijalna banka	6	1.43	0	0.00	6	100.00	0	0.00
SBB	5	1.19	0	0.00	4	80.00	1	20.00
Šandong kompanija	5	1.19	1	20.00	4	80.00	0	0.00
Železnice Srbije	5	1.19	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Pošte Srbije	5	1.19	0	0.00	5	100.00	0	0.00
NIS	5	1.19	0	0.00	5	100.00	0	0.00
EBRD	5	1.19	0	0.00	5	100.00	0	0.00
GSP	4	0.95	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Bambi	4	0.95	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Azotara Pančevo	4	0.95	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Delta holding	4	0.95	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Putevi Srbije	4	0.95	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Hestil	4	0.95	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Huavej	4	0.95	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Lasta	4	0.95	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Gasprom njeft	4	0.95	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Jugoiimport SDPR	3	0.71	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Lidl	3	0.71	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Knjaz Miloš	3	0.71	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Folksvagen	3	0.71	2	66.67	1	33.33	0	0.00
Delez	3	0.71	0	0.00	1	33.33	2	66.67
PKB	3	0.71	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Petrohemija	3	0.71	0	0.00	3	100.00	0	0.00
ostali	201	47.86	1	0.50	192	95.52	8	3.98
total	420	100.00	4	0.95	403	95.95	13	3.10

Izvor: Istraživanje Medijametar, januar – mart 2019.

Pored već pominjanih političkih i privrednih aktera, protagonisti naslovnica su i razni drugi društveni akteri, koji na različite načine utiču na socijalne i političke prilike unutar društva Srbije. Na osnovu prikupljene empirijske građe mi smo ih podelili na:

- (a) predstavnike samostalnih i nezavisnih tela i institucija od nacionalnog značaja (videti tabelu 72),
- (b) analitičare političkih, društvenih, ekonomskih, bezbednosnih i drugih prilika (tabele 73 i 74), (c) predstavnike Srpske pravoslavne crkve i drugih verskih organizacija (tabele 75 i 76), (d) aktere iz

medija (tabela 77), (e) predstavnike pravosudnih organa (tabele 78), (f) advokate i protagoniste različitih sudskih postupaka (tabele 79 i 80), (h) protagonisti aktuelnih medijskih afera (tabela 81) i (i) protagonisti građanskih protesta (tabela 82).

Tabela 72. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih i kolektivnih domaćih društvenih aktera: predstavnici nezavisnih tela i institucija od nacionalnog značaja

Nezavisna tela i institucije od nacionalnog značaja	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Fiskalni savet	13	21.31	0	0.00	13	100.00	0	0.00
SANU	8	13.11	0	0.00	7	87.50	1	12.50
REM	8	13.11	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Brankica Janković	7	11.48	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Agencija za borbu protiv korupcije	6	9.84	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Pavle Petrović	4	6.56	0	0.00	4	100.00	0	0.00
ostali	15	24.59	0	0.00	14	93.33	1	6.67
total	61	100.00	0	0.00	59	96.72	2	3.28

Izvor: Istraživanje Medijametar, januar – mart 2019.

Posebnu ulogu u tekstovima na naslovnim stranama medija iz uzorka imaju analitičari (stručnjaci) (videti tabele 73 i 74), a mediji ih tretiraju u neutralnom kontekstu u svim tekstovima. Tokom čitavog prvog kvartala 2019. godine, analizirane dnevne novine su u značajnoj meri promovisale stavove ovih stručnjaka, tako da je njihovo mišljenje bilo zastupljeno 563 puta.³³ Najveće učešće i broj zastupljenih analitičara zabeležen je u dnevnom listu *Informer* (156 pojavlivanja). Za ostale podatke videti tabelu 73.

³³ U ovom tromesečju zastupljenost analitičara na naslovnicama blago pada (u odnosu na četvrti kvartal 2018, kada je zabeleženo 601 pojavlivanje) i враћа se na nivo zabeležen u trećem kvartalu 2018. (268 napisa). Ipak, ovo je još uvek značajno povećanje u odnosu na drugi kvartal 2018. kada je prisustvo analitičara zabeleženo u 390 napisu.

Tabela 73. – Distribucija učestalosti pojavljivanja analitičara na naslovnicama u različitim medijima iz uzorka istraživanja

Medij/analitičari	broj	%
Informer	156	27.71
Danas	101	17.94
Kurir	91	16.16
Politika	83	14.74
Blic	61	10.83
Večernje novosti	43	7.64
Alo!	28	4.97
total	563	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2019.

Tabela 74. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih domaćih društvenih aktera: **analitičari**

Analitičari	broj	%	pozi-tiv'an	%	neu-tralan	%	nega-tiv'an	%
Dragomir Anđelković	45	7.99	0	0.00	45	100.00	0	0.00
Bojan Klačar	21	3.73	0	0.00	21	100.00	0	0.00
Nebojša Krstić	19	3.37	0	0.00	19	100.00	0	0.00
Dejan Vuk Stanković	15	2.66	0	0.00	15	100.00	0	0.00
Branko Radun	14	2.49	0	0.00	14	100.00	0	0.00
Zoran Milivojević	14	2.49	0	0.00	14	100.00	0	0.00
Božidar Spasić	12	2.13	0	0.00	12	100.00	0	0.00
Božidar Prelević	11	1.95	0	0.00	11	100.00	0	0.00
Toma Fila	11	1.95	0	0.00	11	100.00	0	0.00
Boban Stojanović	11	1.95	0	0.00	11	100.00	0	0.00
Ljubodrag Savić	11	1.95	0	0.00	11	100.00	0	0.00
Vladislav Jovanović	10	1.78	0	0.00	10	100.00	0	0.00
Mlađen Kovačević	9	1.60	0	0.00	9	100.00	0	0.00
Milan Kovačević	8	1.42	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Vladimir Goati	8	1.42	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Aleksandar Popov	8	1.42	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Dragan Đukanović	7	1.24	0	0.00	7	100.00	0	0.00

Vladimir Pejić	7	1.24	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Jelena Vuković	7	1.24	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Marko Matić	7	1.24	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Marko Nicović	7	1.24	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Zoran Stojiljković	7	1.24	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Živadin Jovanović	7	1.24	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Vlade Radulović	7	1.24	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Dušan Janjić	6	1.07	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Orhan Dragaš	6	1.07	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Ljubomir Madžar	6	1.07	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Ljuban Karan	6	1.07	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Jovo Bakić	6	1.07	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Dževad Galijašević	6	1.07	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Zoran Dragičić	6	1.07	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Milojko Arsić	6	1.07	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Mario Spasić	5	0.89	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Ratko Božović	5	0.89	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Dragan Dobrašinović	5	0.89	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Ivan Ninić	5	0.89	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Petar Vojinović	4	0.71	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Ivan Nikolić	4	0.71	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Zoran Grubišić	3	0.53	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Dušan Proroković	3	0.53	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Milan Petrić	3	0.53	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Danilo Šuković	3	0.53	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Saša Borojević	3	0.53	0	0.00	3	100.00	0	0.00
ostali	189	33.57	0	0.00	189	100.00	0	0.00
total	563	100.00	0	0.00	563	100.00	0	0.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2019.

Tabela 75. – Distribucija učestalosti pojavljivanja predstavnika SPC i drugih verskih zajednica na naslovnicama u različitim medijima iz uzorka istraživanja

Medij/religija	broj	%
Politika	87	43.28
Večernje novosti	47	23.38
Danas	19	9.45
Kurir	17	8.46
Alo!	15	7.46
Informer	11	5.47
Blic	5	2.49
total	201	100.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2019.

Tabela 76. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih i kolektivnih domaćih društvenih aktera: **predstavnici SPC i drugih verskih organizacija**

Religija	broj	%	pozi-tivan	%	neu-tralan	%	nega-tivan	%
Patrijarh Irinej	46	22.89	1	2.17	45	97.83	0	0.00
SPC	37	18.41	0	0.00	36	97.30	1	2.70
Papa Franja	13	6.47	1	7.69	12	92.31	0	0.00
Alojzije Stepinac	10	4.98	0	0.00	4	40.00	6	60.00
Rimokatolička crkva	7	3.48	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Amfilohije, mitropolit crnogorsko–primorski	7	3.48	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Vartolomej, carigradski patrijarh	6	2.99	0	0.00	5	83.33	1	16.67
Ruska pravoslavna crkva	5	2.49	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Irinej, vladika bački	5	2.49	0	0.00	5	100.00	0	0.00
Teodosije, vladika	4	1.99	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Crnogorska pravoslavna crkva	3	1.49	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Patrijarh Pavle	3	1.49	0	0.00	3	100.00	0	0.00
ostali	55	27.36	1	1.82	53	96.36	1	1.82
total	201	100.00	3	1.49	189	94.03	9	4.48

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2019.

Tabela 77. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih i kolektivnih domaćih društvenih aktera iz **medija**³⁴

Mediji	broj	%	pozi-tivan	%	neu-tralan	%	nega-tivan	%
RTS	75	19.63	0	0.00	74	98.67	1	1.33
Milan Jovanović	42	10.99	0	0.00	42	100.00	0	0.00
Željko Mitrović	19	4.97	1	5.26	18	94.74	0	0.00
Dragan Bujošević	18	4.71	0	0.00	17	94.44	1	5.56
TV N1	14	3.66	0	0.00	14	100.00	0	0.00
TV Pink	13	3.40	0	0.00	12	92.31	1	7.69
UNS	11	2.88	0	0.00	11	100.00	0	0.00
NUNS	9	2.36	0	0.00	9	100.00	0	0.00
Danas	8	2.09	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Zoran Kesić	7	1.83	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Politika	7	1.83	2	28.57	5	71.43	0	0.00
Olja Bećković	6	1.57	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Jugoslav Čosić	6	1.57	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Vladimir Radomirović	4	1.05	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Milomir Marić	4	1.05	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Ivan Ivanović	4	1.05	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Informer	4	1.05	0	0.00	3	75.00	1	25.00
Slaviša Lekić	4	1.05	0	0.00	3	75.00	1	25.00
Milorad Vučelić	4	1.05	0	0.00	4	100.00	0	0.00
TV Prva	3	0.79	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Dragoljub Draža Petrović	3	0.79	0	0.00	3	100.00	0	0.00
NIN	3	0.79	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Dragan J. Vučićević	3	0.79	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Dinko Gruhonjić	3	0.79	0	0.00	3	100.00	0	0.00
ostali	108	28.27	0	0.00	101	93.52	7	6.48
total	382	100.00	3	0.79	367	96.07	12	3.14

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2019.

³⁴ Predstavljeni su akteri koji su bili predmet pisanja drugih medija, odnosno medijske kuće o čijem su radu izveštavali drugi mediji.

Tokom prikupljanja empirijske građe, na naslovnicama je ponovo primećeno značajno prisustvo aktera u vezi sa aktivnostima pravosudnih i istražnih organa. Akteri iz ove grupacije su prikazani u **tabela 78–80** kao predstavnici pravosudnih organa (153), advokati (112) i drugi protagonisti aktuelnih ili završenih sudskeh/istražnih postupaka (114).

Tabela 78. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih i kolektivnih domaćih društvenih aktera: **predstavnici pravosudnih organa**

Pravosuđe	broj	%	pozi-tivan	%	neu-tralan	%	nega-tivan	%
Apelacioni sud u Beogradu	19	12.42	0	0.00	18	94.74	1	5.26
Viši sud u Beogradu	13	8.50	0	0.00	12	92.31	1	7.69
Vrhovni kasacioni sud	8	5.23	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Više javno tužilaštvo u Beogradu	7	4.58	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Tužilaštvo za organizovani kriminal	7	4.58	0	0.00	7	100.00	0	0.00
Tužilaštvo za ratne zločine	6	3.92	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Ustavni sud	4	2.61	0	0.00	3	75.00	1	25.00
Druge osnovne javne tužilaštve u Beogradu	3	1.96	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Snežana Stanojković	3	1.96	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Dragana Boljević	3	1.96	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Vladimir Vukčević	3	1.96	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Upravni sud	1	0.65	0	0.00	1	100.00	0	0.00
ostali	76	49.67	0	0.00	73	96.05	3	3.92
total	153	100.00	0	0.00	147	96.08	6	3.92

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2019.

Tabela 79. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih domaćih društvenih aktera: **advokati**³⁵

Advokati	broj	%	pozi-tivan	%	neu-tralan	%	nega-tivan	%
Borivoje Borović	9	0.08036	0	0.00	9	100.00	0	0.00
Goran Petronijević	8	7.14	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Zdenko Tomanović	6	5.36	0	0.00	6	100.00	0	0.00
Branislav Tapušković	4	3.57	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Branko Lukić	3	2.68	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Dragoslav Miša Ognjanović	3	2.68	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Zora Dobričanin Nikodinović	3	2.68	0	0.00	3	100.00	0	0.00
ostali	76	67.86	0	0.00	76	100.00	0	0.00
total	112	100.00	0	0.00	112	100.00	0	0.00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2019.

Tabela 80. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih domaćih društvenih aktera: **akteri sudskeh postupaka i istrage**

Protagonisti istražnih i sudskeh postupaka	broj	%	pozi-tivan	%	neu-tralan	%	nega-tivan	%
Milorad Ulemek Legija	11	9.65	0	0.00	11	100.00	0	0.00
Luka Bojović	8	7.02	0	0.00	7	87.50	1	12.50
Željko Ražnatović Arkan	8	7.02	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Zvezdan Jovanović	4	3.51	0	0.00	4	100.00	0	0.00
Zoran Davidović Ćanda	3	2.63	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Slobodan Šaranović	3	2.63	0	0.00	3	100.00	0	0.00
Darko Šarić	3	2.63	0	0.00	3	100.00	0	0.00
ostali	74	64.91	0	0.00	67	90.54	7	9.46
total	114	100.00	0	0.00	106	92.98	8	7.02

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2019.

³⁵ Pojedini advokati su u tekstovima medija iz uzorka imali ulogu analitičara, te su stoga prikazani u toj grupi aktera.

U tabeli 81 prikazani su svi akteri koje su mediji iz uzorka povezivali sa medijski konstruisanom aferom pevačice Jelene Karleuša i fudbalera Ognjena Vranješa. Ovi akteri su na naslovnim stranama u prvom kvartalu 2019. godine su bili prisutni u 292 pojavljivanja.

Tabela 81. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih domaćih društvenih aktera: **medijski konstruisana afera Karleuša – Vranješ**

Medijski konstruisana afera Karleuša – Vranješ	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Jelena Karleuša	114	39.04	1	0.88	18	15.79	95	83.33
Ognjen Vranješ	86	29.45	0	0.00	80	93.02	6	6.98
Duško Tošić	84	28.77	0	0.00	69	82.14	15	17.86
Danijela Vranješ	8	2.74	0	0.00	8	100.00	0	0.00
total	292	100.00	1	0.34	175	59.93	116	39.73

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2019.

Tabela 82. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih domaćih društvenih aktera: **građanski protesti “Jedan od pet miliona”**

Protesti “Jedan od pet miliona”	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Branislav Trifunović	39	36.79	0	0.00	39	100.00	0	0.00
Nikola Kojo	24	22.64	0	0.00	23	95.83	1	4.17
Jelena Anasonović	18	16.98	0	0.00	10	55.56	8	44.44
Zoran Ivošević	9	8.49	0	0.00	9	100.00	0	0.00
Marko Vidojković	8	7.55	0	0.00	8	100.00	0	0.00
Čedomir Čupić	8	7.55	0	0.00	8	100.00	0	0.00
total	106	100.00	0	0.00	97	91.51	9	8.49

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2019.

NEIMENOVANI IZVORI

U izabranim tekstovima sa naslovnih strana medija iz uzorka, neimenovani izvori su, kao i u svim prethodnim kvartalima, drugi akter prema učešću. Ovoga puta prisutno je 394 pojavljivanja anonimnih izvora, odnosno 17.5% napisa, što predstavlja uvećenje od oko 3% u odnosu na proteklo tromesečje (14.39%).

Široka upotreba neimenovanih izvora precizno je ustanovljena zahvaljujući načinu kvantifikacije

anonimnih izvora, koji primenjujemo od drugog izdanja *Medijametra*, tako što na taj način nisu klasifikovani samo izvori koje je sam medij definisao kao neimenovane, već i svi oni koji obezbeđuju informacije koje nije moguće proveriti, bez obzira na način na koji su uvedene u tekst. Naravno, ova zastupljenost informacija dobijenih od anonimnih izvora pre govori o maniru prilikom izveštavanja sedam medija iz uzorka, nego o stvarnoj potrebi zaštite identiteta osoba koje obezbeđuju određena saznanja.

Kako Mat Carlson u svojoj knjizi “Pod uslovima anonimnosti” kaže: “Novinarstvo je utkano u okruženje i na njega se oslanja, što znači da nikada ne može biti nezavisni posmatrač, kako se tvrdi... Na ovu vrstu nedoumica može se bolje odgovoriti ukoliko se kulturi neimenovanih izvora pristupi kao *kulturi*. Ovakav stav pomera istraživanje o nezavisnim izvorima dalje od frekventnosti i načina primene ka pitanjima značenja koja delimo i obrazaca kolektivne interpretacije između novinara, izvora i publike. Obezbeđivanje anonimnosti nije samo pitanje tehnika. Zapravo, to je zahtev za određenim načinom zamišljanja odnosa između ove tri strane.”³⁶

Skoro sve informacije dobijene od neimenovanih izvora navedene su u tekstovima pisanim u novinskoj formi izveštaja. Od 1782 teksta napisana u ovoj formi, 383 ili 21.49% sadrži anonimne izvore (**tabela 83**).

Tabela 83. – Učešće “neimenovanih izvora” u svim novinskim formama, u sedam medija iz uzorka

Žanr	ukupan broj tekstova	neimenovani izvori	%
izveštaj	1782	383	21.49
članak	89	10	11.24
reportaža	12	1	8.33
drugo	23	0	0.00
intervju	196	0	0.00
komentar	102	0	0.00
vest	47	0	0.00
total	2251	394	17.50

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2019.

Najveći broj, kao i učešće napisa koji sadrže informacije dobijene od neimenovanih izvora, u odnosu na ukupan broj objavljenih tekstova, beleži se u *Informeru* (oko 37% ili 80 tekstova, dok je najmanje primera ovakve prakse zabeleženo u dnevnom listu *Danas* (5.38% – 27 tekstova) (**tabela 84**).

³⁶ M. Carlson, *On the condition of anonymity*, Urbana, Chicago, Springfield, University of Illinois Press, 2011, 7

Tabela 84. – Učešće “neimenovanih izvora” prema analiziranim medijima

Medij	ukupan broj tekstova	neimenovani izvori	%
Informer	216	80	37.04
Kurir	253	75	29.64
Blic	224	63	28.13
Alo!	238	62	26.05
Večernje novosti	333	37	11.11
Politika	485	50	10.31
Danas	502	27	5.38
total	2251	394	17.50

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2019.

Najveći broj tekstova koji sadrže informacije anonimnih izvora (118) zabeležen je kada je tema teksta bila u vezi sa *političkim životom u Srbiji*, međutim najveće učešće neimenovanih izvora u odnosu na ukupan broj tekstova objavljenih o nekoj temi ponovo je uočeno kada su u pitanju napisi koji govore o medijski konstruisanoj aferi Karleuša – Vranješ – oko 62% (više informacija u **tabeli 85**).

Broj tekstova koji sadrže informacije dobijene od neimenovanih izvora, prema pet najzastupljenijih tema, u svakom od sedam analiziranih medija, mogu se videti u Apendiksu u **tabelama 93 – 99**.

Tabela 85. – Broj tekstova koji sadrže informacije dobijene od “neimenovanih izvora” prema temama, u sedam medija iz uzorka³⁷

Tema/svi mediji	ukupan broj tekstova	neimenovani izvori	%
politički život u Srbiji	701	118	16.83
medijska afera Karleuša - Vranješ	109	68	62.39
Kosovo/odnosi Beograda i Prištine	205	34	16.59
privreda	100	20	20.00
Rusija/odnos prema Rusiji	86	14	16.28
pravosuđe, aktivnosti pravosudnih organa	64	13	20.31
zabava/estrada	33	11	33.33
ubistvo pevačice Jelene Marjanović	15	8	53.33
međunarodni odnosi	70	8	11.43
regionalna saradnja/odnosi u regionu	102	8	7.84

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2019.

Zaključak

Teme kojima su se bavili štampani mediji na svojim naslovnim stranama tokom prvog kvartala 2019. godine, vraćaju se uobičajenoj matrici, odnosno tekstovi koji govore o domenu unutrašnje politike ponovo dominiraju medijskim sadržajem. Za razliku od poslednja dva kvartala 2018, kada je fokus bio na kosovkim temama, najzastupljenija tema u tekstovima iz uzorka je *politički život u Srbiji*. Prikazatelj u vezi sa balansiranosti tekstova je i dalje veoma nizak. Izvori na koje se pozivaju tekstovi su često nepoznati i tajnoviti, kao i načini kako se otkrivaju lični i intimni podaci o različitim javnim ličnostima. Takođe, tajnoviti su i načini na koje se novinari odlučuju da obrađuju određene teme, dok se drugim temama ne bave čak i kada su od javnog interesa. Mediji se sve više jasno opredeljuju u svojim političkim i etičkim izborima. Stepen novinarske umešnosti i pridržavanje profesionalnih etičkih standarda beleži dalji pad i to je uz nemirujuće.

³⁷ Prikazano je deset tema sa najvećim brojem neimenovanih izvora.

Apendiks**Tabela 86.** – Uzorak *Alo!*

<i>Alo!</i>	
Ukupan broj selektovanih tekstova na naslovnici	238
Ukupan broj tekstova na naslovnici koji nisu selektovani	249
Ostalo	6474
Total	6961

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2019.

Tabela 87. – Uzorak *Blic*

<i>Blic</i>	
Ukupan broj selektovanih tekstova na naslovnici	224
Ukupan broj tekstova na naslovnici koji nisu selektovani	223
Ostalo	7728
Total	8175

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2019.

Tabela 88. – Uzorak *Danas*

<i>Danas</i>	
Ukupan broj selektovanih tekstova na naslovnici	502
Ukupan broj tekstova na naslovnici koji nisu selektovani	55
Ostalo	7452
Total	8009

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2019.

Tabela 89. – Uzorak *Informer*

<i>Informer</i>	
Ukupan broj selektovanih tekstova na naslovnici	216
Ukupan broj tekstova na naslovnici koji nisu selektovani	202
Ostalo	5725
Total	6143

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2019.

Tabela 90. – Uzorak *Kurir*

<i>Kurir</i>	
Ukupan broj selektovanih tekstova na naslovnici	253
Ukupan broj tekstova na naslovnici koji nisu selektovani	183
Ostalo	6812
Total	7248

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2019.

Tabela 91. – Uzorak *Politika*

<i>Politika</i>	
Ukupan broj selektovanih tekstova na naslovnici	485
Ukupan broj tekstova na naslovnici koji nisu selektovani	256
Ostalo	8118
Total	8859

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2019.

Tabela 92. – Uzorak *Večernje novosti*

<i>Večernje novosti</i>	
Ukupan broj selektovanih tekstova na naslovnici	333
Ukupan broj tekstova na naslovnici koji nisu selektovani	231
Ostalo	9627
Total	10191

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2019.

Tabela 93. – Broj tekstova koji sadrže informacije dobijene od neimenovanih izvora prema temama:
Alo!

Tema/ <i>Alo!</i>	neimenovani izvori	%	ukupan broj tekstova
afera Karleuša	23	67.65	34
politički život u Srbiji	21	24.14	87
zabava/estrada	4	57.14	7
privreda	3	20.00	15
Kosovo/odnosi Beograda i Prištine	2	14.29	14

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2019.

Tabela 94. – Broj tekstova koji sadrže informacije dobijene od neimenovanih izvora prema temama:
Blic

Tema/ <i>Blic</i>	neimenovani izvori	%	ukupan broj tekstova
politički život u Srbiji	24	24.74	97
Kosovo/odnosi Beograda i Prištine	11	34.38	32
privreda	7	58.33	12
afera Karleuša	3	60.00	5
SAD/odnos prema SAD	3	60.00	5

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2019.

Tabela 95. – Broj tekstova koji sadrže informacije dobijene od neimenovanih izvora prema temama:
Danas

Tema/ <i>Danas</i>	neimenovani izvori	%	ukupan broj tekstova
politički život u Srbiji	14	5.19	270
Rusija/odnos prema Rusiji	4	36.36	11
Kosovo/odnosi Beograda i Prištine	4	13.79	29
mediji/sloboda medija	3	9.38	32
privreda	2	6.67	30

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2019.

Tabela 96. – Broj tekstova koji sadrže informacije dobijene od neimenovanih izvora prema temama:
Informer

Tema/ <i>Informer</i>	neimenovani izvori	%	ukupan broj tekstova
afera Karleuša	25	64.10	39
politički život u Srbiji	25	38.46	65
Kosovo/odnosi Beograda i Prištine	10	38.46	26
Rusija/odnos prema Rusiji	4	40.00	10
privreda	3	60.00	5

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2019.

Tabela 97. – Broj tekstova koji sadrže informacije dobijene od neimenovanih izvora prema temama u listu: *Kurir*

Tema/ <i>Kurir</i>	neimenovani izvori	%	ukupan broj tekstova
politički život u Srbiji	24	29.27	82
afera Karleuša	17	60.71	28
korupcija	6	75.00	8
zabava/estrada	4	50.00	8
kriminal	4	50.00	8

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2019.

Tabela 98. – Broj tekstova koji sadrže informacije dobijene od neimenovanih izvora prema temama:
Politika

Tema/ <i>Politika</i>	neimenovani izvori	%	ukupan broj tekstova
politički život u Srbiji	7	13.73	51
pravosuđe, aktivnosti pravosudnih organa	6	31.58	19
poljoprivreda	4	44.44	9
energetika	4	25.00	16
privreda	4	11.76	34
lokalna samouprava	4	36.36	11

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2019.

Tabela 99. – Broj tekstova koji sadrže informacije dobijene od neimenovanih izvora prema temama:
Večernje novosti

Tema/ <i>Večernje novosti</i>	neimenovani izvori	%	ukupan broj tekstova
Kosovo/odnosi Beograda i Prištine	4	9.52	42
pitanja vere, crkva, religija	4	40.00	10
pravosuđe, aktivnosti pravosudnih organa	3	27.27	11
politički život u Srbiji	3	6.12	49
međunarodni odnosi	2	20.00	10
terorizam	2	66.67	3
ekonomija	2	18.18	11

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, januar – mart 2019.

4

Diskurzivna
analiza

DEJAN VUK STANKOVIĆ

DISKURZIVNA ANALIZA

Očekivana radikalizacija retorike u vrtlogu političke i društvene nestabilnosti

Duh žestoke političke polemike karakteriše pisanje štampanih medija u periodu od januara do kraja marta 2019. godine. Intenzivna i direktna sukobljavanja između zaoštrenih i hermetičnih političko-vrednosnih stavova prožeta je diskursom uvreda i kleveta koji idu paralelno sa dramatizacijom političkih prilika uslovljenih protestima na ulici, napuštanjem Skupštine Srbije od strane dela opozicije i kontinuiranim tenzijama oko Kosova koje po nepisanom pravilu, dodatno polarizuju političku i medijsku scenu.

Pisanje štampanih medija, posebno nedeljnika, svedočanstvo je o raznovrsnosti pristupa, stavova, argumenta, stilskih figura i zaključaka koji se stalno pojavljuju u prilično dinamičnom medijskom prostoru u Srbiji. Nema zabranjenih tema, vrednosnih stavova i interpretacija političkih aktera, događaja ili procesa koji odigravaju na isuviše dramatičnoj i interesantnoj političkoj sceni u Srbiji.

Bez obzira na stalne pritužbe o postojanju medijske diktature i cenzure, povike na nedostatke slobode medija, u domenu štampanih medija pluralizam novinarskih pristupa i gledišta vidljiv je golim okom. Stepen uticaja štampanih medija nesumnjivo je veći od tiraža, što zbog mogućnosti difuznog sirenja poruka putem socijalnih mreža, što zbog okolnosti da se teme i interpretativni kodovi često koriste za razvijanje priča u elektronskim medijima. Stoga, uzimajući u obzir, sadržinu pisanja štampanih medija moguće je racionalno relativizovati gotovo sveprisutni diskurs o stanju akutne neslobode medija u Srbiji.

Konkretno, posmatrajući štampane medije, moguće je objaviti, nacrtati bilo šta i samim tim, poslati različite i uzajamno suprotstavljene vrste poruka. Isto tako postoji i zastupljenost svih političkih orientacija od radikalne desnice sve do levice. Rečju, u nedeljnicima nema ni cenzure ni autocenzure.

Ova okolnost je važna iz dva razloga koji striktno gledano nisu direktno politički. Prvo, moguće je legitimisati u javnom polju bilo kakvo tvrđenje ili interpretativni model koji se odnosi na događaje, aktere i društveno-istorijske procese. Interpretativni kodovi, s druge strane, imaju moć stalnog širenja na internetu, a neretko su značajan poticaj za mnogobrojne televizijske priloge ili pak intervjue. Ishod te slobode je snažna medijska polarizacija koja se preklapa sa linijama podele koje figuriraju u demokratskom društvu. Podela na kritičke i provladine medije konvergentna je sa podeлом na političke aktere koji su deo vlasti i oficijelna ili pak neoficijelna opozicija. Posmatrano, iz vizure pisanja, srpsko društvo je nalik

tradicionalnim demokratskim društvima. Ono je slobodno i pluralno na bazičnom nivou. S druge strane, postoji primat retoričko-polemičkog nad racionalno-argumentativnim diskursom. U svetu ove okolnosti, jasno je da je mogućnost saglašavanja u medijima i šire u društvu fiktivna. Ona figurira kao odveć apstraktna i teško ostvariva. S druge strane, sukob je stvarnost koja sve više postaje neminovnost.

U sadržinskom smislu, moć osporavanja političkog protivnika zajedno sa lakoćom datih obećanja ili pak kreacijom optimizma, glavni su elementi pisanja tokom nedavno završene kampanje. Matrica osporavanja političkog protivnika, tačnije njegovog načina mišljenja i prakse su radikalni i sveobuhvatni. Model radikalne kritike razvijen je do detalja zbog potrebe podsticanja čitalačke publike na revolt protiv određenih političkih aktera. Ova ocena važi kako za kritički nastrojene medije, tako i za medije bliske vlasti. I dok kritički nastrojeni mediji podstiču čitaoca na učešće u protestima, dotle, provladini mediji, primenjuju strategiju moralno-političkog defaminiranja opozicije i odvraćanja građana od aktivne podrške vaninstitucionalnoj borbi dela javnosti i opozicionih stranaka.

U nedeljnicima, kao po običaju, prisutan je visok nivo kritičnosti prema aktuelnoj vlasti, posebno prema njenom najistaknutijem akteru, predsedniku Srbije, Aleksandru Vučiću. Odnos prema vlasti, kakav poznaje nedeljna štampa, ali i najveći broj uredničkih kolumni u dnevnim novinama, intoniran je po kritičkom obrascu koji varira u zavisnosti od orijentacije redakcije. Paralelno sa negativnom opsесijom Vučićem, razvija se niz kritičkih primedbi na sve aspekte politike vlasti: od međunarodne politike, ekonomskih politika zaključno sa kulturnom politikom.

U kontekstu već pomenute negativne opsесije prema predsedniku Srbije Aleksandru Vučiću, treba posebno podvući dve karakteristike nedeljničke štampe. Primetan je značajan je ideo intervjuja kao novinarskog žanra. Sagovornici se biraju po političko-vrednosnom ključu, koji u gotovo apsolutnom obimu korespondira sa orijentacijom članova redakcije. Primetna je i izrazita sklonost ponavljanju izbora istih sagovornika, u cilju intenziviranja uticaja sadržaja poruke, u vrednosnom i političkom smislu. Treba naglasiti da se često događa da se sagovornici biraju tako da neretko predstavljaju autoritet ili se predstavljaju kao autoritet u svojim strukama. Reč o neskrivenoj težnji da se popularnost u široj javnosti (npr. glumaca ili pevača) prikaže kao svojevrsna preporuka za njihov građanski stav, koji je gotovo po pravilu negativno intoniran protiv vlasti. Reč je o transferu socijalne priznatosti u domen dnevne politike, tačnije propagande, koja ide zajedno sa zastupničkim novinarstvom. Ovakvo modeliranje javnog prostora javnost pretvara u poprište stalnih i nikada završenih sporova visokog intenziteta. Sadržinski gledano, najveći broj poruka iz intervjuja (po pravilu povezanih sa naslovnom stranom) ponavlja već pripremljenu političko-vrednosnu matricu koji prihvata uredništvo nedeljnika ili dnevne novine.

Ponavljanje medijske poruke je u srži njene kontrole u javnom prostoru. Ovo je druga važna karakteristika nedeljničke štampe. Ona ima značajan politički učinak – ishod je stvaranje ambijenta izraženih i zaoštrenih podela. Učestalost ponavljanja jedne iste poruke, saopštene od strane različitih sagovornika, stvara određeni obrazac mišljenja i reakcije kod čitalaca, formirajući relativno čvrsta uverenja kod njih. Fiksiranje slike o akteru ili događaju jedno je od najčešćih političko-propagandnom ratu. Fiksiranje slike (imidža) predstavlja postupak u kome i zahvaljujući kome jedan akter ostaje „zamrznut“ u vremenu, tačnije slikan kakav je bio u bližoj i daljoj prošlosti, bez obzira na njegove moguće i stvarne transformacije i bitno promenjene političke, ekonomski, i šire socijalno-istorijske okolnosti.

Ova pseudo-intelektualna matrica funkcioniše po principu dodeljenih uloga. Akteri su postavljeni u javni prostor po modelu „dobrih“ i „loših“ momaka. Moralno i politički pozitivni atributi pripisani su određenoj grupi političkih ličnosti i organizacija, dok su negativni neopozivo i neupitno dodeljeni suprotnoj strani. U središtu sukoba u javno-političkom polju je manjejska podela u medijsko-političkoj eliti. U duhu ovakve moralno-političke optike, proizlazi da su svi nedeljnici pristrasni. U svojoj pristrasnosti, oni su vrlo jasni i oštiri, a razume se, time i iracionalni.

Sukobljenost interpretacija događaja, procesa i aktera je takva da izvorni nacionalitet u javnom polju, primeren demokratski konstituisanoj javnosti, ne može da funkcioniše ni kao korisna iluzija, niti bilo kakvo regulativno načelo u razvrstavanju tekstualno-vizuelne sadržine. Svi mogu protiv svakog i svakog to čini iz svojih, naglašeno „svojih“ razloga, koji su nesamerljivi u odnosu na stavove i argumente druge strane. Duh polemike u srpskim nedeljnim novinama, posebno u kolumnama i intervjima, je istinski radikalni, odiše političkom difamacijom oponenata i moralnom isključivošću prvog reda.

U isti mah, ponavljanje jedne te iste poruke pokazuje značajan nivo hermetičnosti određene uređivačke politike. Iz ove vizure lako se dolazi i do fiksiranja određene slike o akteru, procesu ili konkretnom događaju. Stalno ponavljanje jedne poruke i neskrivena težnja ka fiksiranju određene slike pokazuje da je štampa bitna kao sredstvo političke komunikacije, tačnije kao jedan od aduta u stalnom komunikacijskom ratu koji traje među akterima burnog političkog života u Srbiji. Hermetičnost jedne novinarske redakcije pokazuje i da mediji ne nose nikakvu otvorenost za raspravu o temi, već da šalju osuđujuću ili pak moralno presuđujuću poruku o akterima, događajima i procesima.

Drugo, u nedeljnicima posebno, važnu ulogu igra naslovna strana koja je neretko strukturirana kao predizborni plakat (fotografija saradnika i jaka poruka iz njegovog intervjua) ili pak fotografija zajedno sa porukom koja treba usmeriti čitaoca u pravcu poželjne interpretacije. Sličnu ulogu unutar nedeljnika, kao što je npr. *NIN*, igra karikatura. Upravo, dinamično jedinstvo reči i slike dodatno ojačava, dosta često, snažnu političko-propagandnu poruku. Treća važna karakteristika natpisa u nedeljnicima i uredničkim kolumnama je smisalo i retoričko preklapanje stavova novinara i angažovane javnosti i neposrednih političkih aktera. Ova tendencija, snažno prisutna u nedeljnicima, pokazuje da su nedeljne novine odveć često samo „sofisticirani“ resurs u dnevnapolitičkoj borbi stranaka. Naročito kad je reč o sferi konstruisanja i održavanja njihovih medijskih slika.

U skladu sa polarizovanom javnošću, interpretacija protesta je stogo polarizovana. Postoji naglašeno za i protiv ovog oblika političke borbe. Jasan trag polarizovanih medija je kreiranje „heroja“ i „antiheroja“ u javnoj sferi. „Heroj“ kritičke javnosti za period januar – mart je televizijski voditelj Ivan Ivanović, dok je status „antiheroja“ dodeljen kontroverznom srpskom biznismenu sa Kosova, Miljanu Radoičiću. Lakoća moralnog i profesionalnog uzdizanja Ivana Ivanovića na nivo institucije u srpskom novinarstvu poklapa se sa lakoćom i žestinom kampanje koja se vodi protiv Milana Radoičića. Kroz prizmu ova dva aktera ogleda se sva dinamika i dramatika našeg medijskog i političkog života, sve protivrečnosti, mistifikacije, prečutkivanja, prečutane „istine“, i olako izgovorene laži. I jak politički naboj i ostrašenosti i deficit racionalnosti kao dokaz nepostojanja stabilnog semantičkog poretka struktuiranog i delotvornog u javnom diskursu.

Treba naglasiti da je primetno relevantno semantičko i retoričko preklapanje između stavova novinara i političkih aktera. Ovo preklapanje karakteriše i provladine štampane medije i opozicione medije. Gotovo identične prepostavke, argumenti, stilske figure i zaključci političkih aktera i novinara svedočanstvo je o dubokoj podeljenosti medijske scene u oblasti štampanih medija.

Nedeljnice možemo podeliti na dva načina. Prema kriterijumu podele koji je uobičajen i najčešće prisutan u demokratskom društvu, oni bi trebalo da budu podeljeni na one bliske stanovištu vlasti, ili pak na nedeljnice koji su umereno ili radikalno kritični prema istoj. U Srbiji navedeni kriterijum podele ne može dosledno da se razvije zbog toga što su svi nedeljnici u Srbiji delimično ili potpuno kritični prema vlasti. Među delimično kritične prema vlasti treba ubrojati nedeljnik *Pečat*, koji kritikuje krajnje otvoreno evropsku spoljнополитичку orientaciju sadašnje Vučićeve vladavine. Ipak, ovaj nedeljnik pokazuje snažnu kritičku instancu prema moralnom kredibilitetu, aksioškom opredeljenju i političkim stavovima post-petotbarskih pobednika. S druge strane, nedeljnici poput *NIN-a*, *Vremena*, *Novog magazina* i *Nedeljnika* potpuno su kritični prema vlasti. Razlika koja je vidljiva postoji u takozvanoj intonaciji kritike. I dok u *Vremenu* i donekle *NIN-u* (posebno domen unutrašnje politike i ekonomije) postoji potpuna, konkretnizovana i „žestoka“ kritika vlasti, dotle se u nedeljnicima, poput *Novog magazina* i *Nedeljnika* ističe umereniji ton u izražavanju kritičkih stavova. U odnosu na prethodne istraživačke cikluse primetna je uočljiva evolucija u podizanju nivoa kritičnosti i zaoštravanju retorike i kod *Nedeljnika* i *Novog magazina*. Štaviše, oba nedeljnika se profilisu kao sve oštiri, pre svega prozapadno orijentisani kritizeri aktuelne vlasti, svesno odbacujući bilo kakav demokratski legitimitet i potirući i naznake njene proevropske orientacije.

Isto tako, nedeljnice možemo razvrstati prema njihovoj spoljнополитичkoj orientaciji. *Vreme*, *NIN*, *Novi magazin* i *Nedeljnik* karakteriše u pretežnoj meri evropska orijentacija. S druge strane, nedeljnik *Pečat* više nego jasno ističe antizapadni i posledično proruski stav, koji treba da podupre nacionalistički diskurs koji je relevantno sličan dominantnom diskursu iz ratnih devedesetih godina dvadesetog veka.

Slika Vučića: diktator, autokrata, psihološki nepodesan za političkog lidera, ne uvažava demokratske vrednosti, institucije i praksu, na čelu korumpirano-klijentelističkog sistema, nekompetantan u diplomaciji, spornih rezultata u ekonomiji

Za razliku od prethodnih perioda kada je prikazivanje opštег stanja u društvu i državi bilo svojevrsna polazna osnova za razvijanje konkretnog kritičkog narativa, u ovom istraživačkom periodu, došlo je do detaljne konkretizacije kritike pod uticajem tekućih društvenih dešavanja, pre svega građanskih protesta i procesa organizaciono-akcionog povezivanja opozicionih stranaka i lidera.

Politička kritika sastavljena je od niza različitih uzajamno povezanih motiva koji tvore jednu celovitu izrazito negativnu sliku vlasti, pre svega o njenom ključnom akteru Aleksandru Vučiću. Kritički diskurs prema Vučiću i vlasti čine: psihološki, pseudopolitikološki, pravnički, ekonomski i kulturološki motivi koji se u tekstovima i intervjima detaljno razrađuju.

Tematski, a samim tim i sadržinski, kritički diskurs „hrani se i održava“ elementima pravne i političke teorije, različitim opservacijama koje su proistekle iz simplifikovanih teorija medija i politike, ali i nizom opažanja koja se odnose na tok političkih događaja i procese koji se odvijaju u zemlji.

Naravno, nije ni mali učinak individualne ekspresije, bilo autora teksta bilo glavnog protagoniste intervjua. Politička idiosinkrazija obojena elementima ideoške ostrašćenosti, ličnog animoziteta prema političkom protivniku, te moralizma dobija legitimitet u javnom prostoru kao element (pseudo) prosvećenog govora o vlasti.

U javnom diskursu koriste se epiteti koji su izrazito negativni moralno i psihološki konotirani. Svi oni upotrebljeni su kako bi podstakli jaku repulziju kod čitaoca u odnosu na vlasti. Termini „kukavica“, „ulični siledžija“, „diktator“, „opsesivno vezan za medije“ nose negativnu emotivnu dimenziju, a njihov opis stoji u direktnoj vezi sa interesom i ideoškim stavovima autora teksta. U kontekstu nedeljničke štampe, pomenuti skup termina vezuje se za Aleksandra Vučića. Istovremeno, za predsednika Srbije opravdano je reći da je „odvratan“, „da može biti predmet gađenja“, „da je nepodnošljiv“ i slično.

Autori ove vrste „kritičkog diskursa“ su opozicioni političari i javni intelektualci koji dominiraju opozicijom javnom scenom. Spoj psihološko-moralnih etiketa pokazuje da je politička kritika izmeštena iz ravni racionalne procene učinaka vlasti i značajno utemeljena u već pomenutoj idiosinkraziji učesnika u kritičkom diskursu. Iz poimanja kritike vlasti posledično se dolazi i do određenih političkih imperativa i ciljeva vlastitog angažmana.

Pravi primer spoja tri navedena momenta sadržana u kritici možemo naći u intervju koji je bivši predsednik Srbije i lider SDS Boris Tadić dao nedeljniku *N/N*: „Vučić je ordinarna kukavica, baš kao što je i svaki ulični siledžija u svojoj osnovi kukavica. On se plaši da izgubi i jedan odsto podrške, jer kao i svaki diktator zna da njegov slom počinje od jednog procenta manje, a da se onda ti procenti nadalje samo neumitno umnožavaju... Ova vlast je mnogo veće zlo nego Miloševićev sistem. Ovo je organizovana podlost, pritvornost, laganje, pljačkanje i agresija koja će tek dati svoje rezultate kada se rascvetaju svi korovi patologije koju je Vučić trgujući ljudskim dušama uspostavio u srpskom narodu... Nama je sada potrebna debarbarizacija u svakom smislu te reći, nama je potrebno vraćanje normalnosti i civilizaciji.“¹

Identifikacija vlasti kao zla i potreba za „debarbarizacijom“ o kojoj govori Tadić, pokazuje ne samo kako opozicioni političar vidi tekuće političke prilike u zemlji, već i kako vidi ciljeve političke borbe. Politička borba je više od borbe ideja i programa, takmičenje kandidata različitih znanja, veština i nivoa moralnog kredibiliteta, politička borba ima predzname epske borbe „dobra“ i „zla“. Njena potka je civilizovanje, izlazak iz varvarstva, političar ima širu misiju od uobičajenog konteksta u kome se u savremenom svetu događa politika.²

Taj takav cilj političke borbe moguć je samo i jedini ako se radikalno negativno poima sadašnje stanje. Korak dalje u negativnom poimanju politike sadašnje vlasti i njenog prvog čoveka iskazaće Boško Obra-

¹ Boris Tadić, „Vučić je kukavica, ne sme na duel sa mnom,“ intervju sa Tanjom Nikolić Đaković, *N/N*, br. 3549, str. 12-13

² Isto, str. 12

dović lider opozicionog političkog pokreta „Dveri“ i zastupnik opozicione koalicije „Savez za Srbiju“. On u opširnom intervju za antivladin nedeljnički *Vreme* pored gnušanja sadašnjom vlašću, iskazuje tendenciju da je okarakteriše kao nenormalnu. Obradović to čini identificujući vlast Aleksandra Vučića sa „nenormalnošću“. Kolokvijalno baratanje pojmom „nenormalnosti“ nije omaška u govoru, već svesna tendencija da se proizvede duboko negativna identifikacija građanina i vlasti. Obradovićev laički, optužujući i politički optužujući stav jasno je uočiv u sledećem citatu iz njegovog intervjuja: „Dozlogrdilo je. Situacija u Srbiji je katastrofalna. Režim je ušao u totalitarnu fazu, institucije su obesmišljene. Stanje u Srbiji nije normalno i naša vlast nije normalna... Vučić je nama jednostavno odvratan, on je nama nepodnošljiv, on je osoba koja je zagadila javni prostor Srbije svojim neprestanim glumatanjem, prenemaganjem, pretnjama i svim vidovima deformacije u javnom životu Srbije. On je svojim neprestanim pojavljivanjem toliko dosadio ljudima da ljudi više ne mogu da izdrže vređanje inteligencije i ponižavanje kojima su izloženi. Nije mržnja, dakle, nego gađenje.“³

Posle spoja političke idiosinkrazije koja je kombinovala psihološku repulziju i moralizam, te projektovanje uzvišenih ciljeva političkog delovanja, na red u kreiranju negativne slike o predsedniku Srbije Aleksandru Vučiću, došla je na red gotovo stalna opsesija novinara i sagovornika nedeljnih novina – pitanje o prirodi političkog poretka u Srbiji odnosno pitanje o prirodi vlasti u Srbiji. Odgovor svih učesnika u „debati“, odnosno u procesu proliferacije negativne političko-vrednosne poruke je jedinstven. Sistem vlasti u Srbiji Aleksandra Vučića je izrazito i naglašeno antidemokratski. Sam Vučić neskriveno i svakodnevno krši i ruši sve vrednosti, institucije, i prakse demokratskog društva. Ovaj sud važi kako za slobodu i jednakost koje temeljene vrednosti liberalnog i demokratskog društva, kao što je, po mišljenju kreatora kritičkog diskursa, karakteristično načelo ograničene vladavine i načelo „ravnoteže i kontrole“, tako i za prakse samoograničavanja vremenskog toka vladavine i delotvorni politički pluralizam i toleranciju.

Vučićev poredak je po mišljenju Milana Podunavca, profesora FPN u penziji i bivšeg dekana te visokoškolske ustanove iz vremena vlasti Demokratske stranke, autokratska samodržaćka tvorevina koja predstavlja oblik restauracije autoritarnog komunističkog poretka: „Srbija je jedina postkomunistička zemlja u kojoj je došlo do političke restauracije. Najgore stanje u kome se jedna politička zajednica može naći. Na leđima osiromašenog, politički desubjektiviziranog i degradiranog naroda izrasla je samodržaćka autokratska vladavina. Ohlopatija. Vladavina rđavih i loših... Režim sistematično razara političko društvo (partije); kolonizira javno polje; zidne novine tajnih službi uneređuju medijski prostor; demobilizira se i depolitizira politizirano civilno društvo korumpirajući njegove vodeće figure. Autoritarni proceduralizam na koji se vlastodržac stalno poziva rađa autoritarnu kvazilegitimnu vlast. ‘Narodna vladavina’ na koju se vlastodržac poziva je ‘demokratija bez naroda’.“⁴

Potpuno podudarnu poruku Podunavčevu poslala je u javnu sferu predsednica Helsinskog Odbora za ljudska prava, Sonja Biserko, koja konstatuje visok nivo regresa u demokratskoj političkoj kulturi, institucijama i praksi u vreme vladavine SNS-a i Aleksandra Vučića: „Od dolaska SNS-a na vlast 2012. pa do danas tekao je jedan čudan proces koji je uz rast popularnosti Aleksandra Vučića doveo i do usitnjavanja opozicije. Uz to je išla i oštra podela medija i sve više prostakluka u javnom prostoru. Od ovoga poslednjeg se izgleda nijedna grupacija nije sačuvala – ni vlast, ni opozicija, ni mediji, ni javne ličnosti...“

³ Boško Obradović, „Da ovi odu, deca da nam se vrate,“ intervju sa Boškom Obradovićem, *Vreme*, br. 1468, str. 14

⁴ Milan Podunavac, „Rđavije vlasti Srbija nije imala,“ *N/N*, br. 3554, str. 16

Predsednik Vučić je napao nezavisne medije, onemogućio njihovu, ne samo slobodnu distribuciju nego i oglašavanje u njima, oduvezši im tako sredstva za opstanak. Urušio je sva nezavisna tela koja su u prethodnom periodu već dostigla zavidan nivo respektabilnosti i vidljivosti u društvu. Korupcija je, naravno, nastavljena još jačim tempom, slučaj Savamala je tu vrlo ilustrativan.⁵

Manje apstraktno, pravnički i politički jasnije, stav o Vučićevoj vlasti lišenoj demokratskog legitimитета izneo je bivši sudija Vrhovnog suda Srbije i profesor prava univerziteta „Union“, Zoran Ivošević, osvedočeni pripadnik postpetootbarske elite vlasti: „Svojim skromnim ovlašćenjima predsednika Republike Vučić je pridodao i kompletну moć predsednika Vlade, a zašao je i u ovlašćenja ostalih organa državne vlasti. Ponaša se kao suveren, a po Ustavu nijedan državni organ niti pojedinac ne može suverenost prisvojiti od građana koji su njegovi nosioci. Vučić, zbog moći koju ima, učestvuje u vršenju sve tri vlasti: najavljuje donošenje i ukidanje zakona – iako je to posao njihovih predlagača; utvrđuje i sprovodi unutrašnju i spoljnu državnu politiku – iako je to posao Vlade; saopštava ko jeste a ko nije učinilac kažnjivog dela, pošto ih najpre provuče kroz poligraf – iako je to posao pravosudnih organa.“⁶

Razume se, u ovom citatu koji se bavi strukturom i načinom funkcionisanja vlasti, ne iscrpljuju se sve primedbe Zorana Ivoševića na aktuelnu vlast. Deficit u načinu vladanja i načinu na koji se dolazi na vlast in a koji se nakon toga ona organizuje sadrže još niz nedostataka koji fundamentalnog karaktera. Njihov popis, Ivošević daje u sledećem mestu iz svog teksta za nedeljnik *N/N*: „Ovim se ne iscrpljuju sve mane ovučićene države. Nju opterećuju i: izborne mahinacije, korupcija, manjak sloboda, stanje u medijima, političko nasilje, lažni doktorati i diplome, odliv mozgova, bespravne gradnje i bespravna rušenja, partijsko zapošljavanje, suzbijanje kritičke misli.“⁷

Sličnu, gotovo retoričku, a posebno semantički istovetnu poslao je Miodrag Zec, penzionisani profesor Filozofskog Fakulteta u Beogradu. O tvrdi da je vlast tamo gde najmoćniji njen akter, što znači ne tamo gde je po Ustavu i zakonu propisano i regulisano: „Ali Vučić gde god dođe, vlast ide za njim. Ako je to tako i ako nam odgovara vođa, pa hajdemo u predsednički sistem sa pet ministara. Ko god se penje na vlast, ruši stepenice i kad dođe gore više ne može da siđe. Zato su ovde svaki izbori borba na život i smrt.“⁸

Osporavanja Aleksandra Vučića nije imalo samo snažan liberalno-demokratski ideološki naboј, kakav se može rekonstruisati iz diskursa već citiranih javnih delatnika. Sporna je i dostoјnost Aleksandra Vučića da bude predsednik u jednoj ustavnoj demokratiji i pluralističkom, savremnom društvu. Ovu ocenu sadašnje vlasti koja spaja političku i kulturnošku interpretaciju „predsednikovanja“ aktuelnog predsednika Srbije, dao je Boris Begović, profesor Pravnog fakulteta u Beogradu, funkcioner nekadašnje vlasti i aktivni podržavalac aktuelnih građanskih protesta. Begović tvrdi da predsednik Srbije Aleksandar Vučić nema osobine političara primerene političaru na najvišoj državnoj funkciji, kao i da generiše duh pala-

5 Sonja Biserko, „2019. će biti teška za Srbiju“ intervju sa Mijatom Lakićevićem, *Novi magazin*, br. 402, str. 19

6 Zoran Ivošević, „Ovučićena država,“ *N/N*, br. 3555, str. 17

7 Isto, str. 18

8 Miodrag Zec, „Građani protestuju, podanici kliču,“ intervju sa Verom Didanović, *N/N*, br. 3556, str. 12

14. ФЕБРУАР 2019. / БРОЈ 3555 / 299 RSD

СРЂАН ВЕРБИЋ
МОРАО САМ ДА ПРИТИСНЕМ
ДУГМЕ ЗА УЗБУНУ

НИН

НОВА ПОЛИТИЧКО-
ПОСЛОВНА ЕЛИТА
ЈУРИШ НА ДЕДИЊЕ

СПОРТ И ПОЛИТИКА
КАД ХЕРОЈИ
ПОСТАЈУ ИЗДАЈНИЦИ

СРЕТЕЊЕ У УКРАДЕНОЈ ДРЖАВИ
УСТАВОКРШИТЕЉ

0 3 5 5 5 >

Austria 4,00 EUR
France 3,50 EUR
Belgium 4,00 EUR
Crna Gora 2,99 EUR

Denmark 39,00 DKK
G. Britain 2,20 GBP
BH 5 KM

Netherlands 4,00 EUR
Norway 45,00 NOK
Hrvatska 30,00 KN
Makedonija 249,00 DEN

Greece 3,00 EUR

Germany 4,00 EUR

Sweden 60,00 SEK

www.nin.co.rs
facebook.com/ninonline
twitter.com/NedeljnikNIN

načkog političkog udvorištva: "U Srbiji se danas pod političkom kulturom podrazumeva bespogovorna poslušnost i podrška politici predsednika Vučića. Javna dodvoravanja državnih funkcionera 'Velikom tati' su uvedena kao radna obaveza. A ljudi koji se još nisu domogli funkcija i koji čeznu za bilo kakvim sinekurama mu se bez ustručavanja snishodljivo nude i preporučuju, slaveći njegov lik i delo po televizijskim emisijama... Predsednik države mora biti predsednik svih građana. Nezavisno od toga da li su ti građani beli, crni, žuti, narandžasti, sivo-maslinasti, bez obzira na to da li su nacionalšovinisti ili su ultramondijalisti. On treba da bude tolerantan prema svakoj različitosti, a pre svega prema političkim neistomišljenicima. Kod predsednika Srbije ne vidim ni T od tolerancije i ne nazirem ni D od dobre volje da se na tom planu nešto učini. Jedino što kod njega prepoznajem je želja za sve većim zaoštravanjem."⁹

Sve ono što su navedeni sagovornici i autori različitih nedeljnika složeno i prilično opširno, i pomalo retorički rogovatno i konfuzno apstraktno, poput Milana Podunavca izrekli, jasno je sažeо nekadašnji član SNS-a i profesor Filozofskog Fakulteta u Beogradu, Radoš Ljušić, koji u intervju u kome objašnjava svoju podršku protestima kaže: "Autokratija vlada i u stranci i u državi, korupcija i dalje cveta, kriminalna ubistva ne prestaju, a društvo je dezorganizovano."¹⁰

Autokratski i samodržački režim nije puka istorijsko-politička kontigencija, već je proizvod višedecenjske nespremnosti srpskog društva da dosledno prihvati složenu strukturu i dinamiku višestranačke demokratije. Vučićeva vlast je nužan proizvod odrešene istorijske konstelacije u kojoj dominacija nacionalno-državnih pitanja stavlja u drugi plan vrednosti, institucije i prakse demokratije. Pod stegom uvek „otvorenog nacionalnog i državnog pitanja“, posebno u kontekstu Kosova, iščezava autentična konkurenčija političkih stavova, tolerancija za različitosti, otvorenost za prihvatanje modernizacije društva, kreiranje solidnih osnova za kontinuirani društveni progres, razvoj slobode i individualno blagostanje. Ovu tezu o srpskim političko-istorijskim neprilikama iznela je profesorka Filozofskog fakulteta, Dubravka Stojanović: "Najtačniji odgovor je da u našem političkom društvu nema dovoljno političke i idejne pluralnosti. Od početka višepartizma, početkom devedesetih, stranke su se najvećim delom utrkivale na istom, nacionalističkom, programu... Mi ovde govorimo o jednoj vrsti vladanja u kojoj nije bitno koje je to 'pitanje svih pitanja', kako je o Kosovu govorio Košturnica. To je sistem u kome vlast zamajava narod tvrdeći da takvo neko pitanje postoji i da bez njegovog rešenja ne možete ništa da drugo da uradite, ništa ni da započnete. Samim tim vi živate u jednom začaranom društvu, oduzeti, hypnotisani, paralisišani... Vlast tim 'pitanjem' svima zapušava usta, u takvom sistemu vladanja ne može da se stigne do demokratije, slobode, izgradnje bolnica, popravljanja sistema obrazovanja, investicija, ma – do bilo čega! To je baš sistem – kad na vribi rodi grožđe! Kao da će tad, kad se to reši, kad to grožđe rodi, sve drugo da se sredi? Nit će grožđe da rodi, nit će išta da se sredi."¹¹

„Hipnoza“ državnim i nacionalnim pitanjima odvojila je Srbiju od demokratije gotovo trajno i neopozivo u vizuri Dubravke Stojanović. Stoga, kako sugerise ova profesorka istorije, na vlasti je autoritarni i nedemokratski sistem: "To jeste autoritarni sistem bez sloboda, ali je on istovremeno i sistem u kome su

⁹ Boris Begović, "Ovo je pobuna protiv velikog tate," intervju sa Oljom Bećković, *NIN*, br. 3553, str. 12

¹⁰ Radoš Ljušić, "Autokratija vlada u SNS i državi, korupcija cveta, ubistva ne prestaju," intervju sa Vekjkom Miladićevićem, *Nedeljnik*, br. 368, str. 28

¹¹ Dubravka Stojanović, "Vučić je simptom, a bolest je mnogo dublja," intervju sa Brankom Rosićem, *Nedeljnik*, br. 368, str. 24

institucije poništene, pravosudni organi ne funkcionišu, korupcija izjeda sve, sistem u kome vlada pravo jačeg. U takvom sistemu je sve moguće, svako gleda kako da nešto učari, da zaobiđe zakon, preskoči proceduru. Zato, kad bolje pogledamo, to je sistem koji je istovremeno i vrlo raspojasan, u kome jedni imaju prava, a drugi nemaju.”¹²

Autokratsko-samodržački sistem, koji guši slobodu, na svakom koraku brutalno ruši bilo kakav pluralizam, agresivnom kampanjom stvara duh neslobode i podstiče nasilje nije moguće ni uspostaviti, a još manje održavati bez potpune i stalne kontrole medija. Narativ o nedemokratičnosti vlasti kao jedan od svojih stubova ima medijsku sliku kao jednu od glavnih, ako ne i glavnu temu. U stavu o predsedniku Vučiću kao svemoćnom kontroloru medejske scene u potpunosti su saglasni i novinari i opozicioni političari.

Već citirani Boris Tadić, krajnje ljutito i sa viškom verbalne agresije kategorički konstataju: “Problem jeste što je on više urednik svih televizija nego predsednik Srbije. Umesto da se bavi politikom i kreira strategije razvoja, on se bavi osmišljavanjem kriminalnih i propagandnih strategija kako da kroz državne transakcije novcem građana na kriminalan način ovlađa svim medijima. Upotreba ‘Telekoma’ za preuzimanje TV Prva i O2 je primer njegovog takvog razumevanja predsedničkog posla.”¹³

Slično Tadiću, vrlo rezolutan je i još jedan političar, lider opozicionog pokreta „Dveri“, Boško Obradović. On temu izlaska opozicije na izbore direktno dovodi u vezu sa medijima, naglašavajući spremnost opozicije i dela građanstva da se bori za bolji tretman opozicije u medijima vaninstitucionalnim putem: “Nema izbora dok se ne oslobode mediji, odnosno nema izbora dok nema demokratskih uslova za njih... Dok opozicija nema svaki dan pet minuta u ‘Dnevniku 2’, dok niti jedan voditelj na RTS-u ne sme da prekine bezobraznog sagovornika iz SNS-a koji upada u reč i ne dozvoljava da bilo ko iz opozicije normalno govori u retkim trenucima kad se nađe na javnom medijskom servisu, i dok u Narodnoj skupštini tri godine tema KiM ne može da dođe na dnevni red zasedanja – o kakvim izborima pričamo? Pa nisu mediji i izbori Glavni odbor SNS-a na kome mora da se aplaudira velikom vođi 15 minuta bez prekida.”¹⁴

Sistem sveobuhavatne kontrole na kome naglašeno insistira opozicioni i kritički diskurs, političku i širu socijalnu stvarnost rastvara u propaganda i agresivno zastupničko-tabloidno novinarstvo. Čitavu unutrašnje političku situaciju sažeto i moralno osuđujuće prikazuje odgovorni urednik nedeljnika *Vreme*, Filip Švarm, koji o mehanizmu Vučićeve piše: “Odsustvo ideologije, kampanje bez kraja i konca posvećene pumpanju ličnog rejtinga, autoritarni stil vlasti, sistematsko zastrašivanje i difamacija čitavih kategorija stanovništva – samo su neke od karakteristika aktualnog režima što, svakako, ne predstavlja stabilan politički temelj ni za što trajno.”¹⁵

O sklinuzuću realnosti u “svet propagande”, govori Nebojša Romčević, profesor Fakulteta dramskih umetnosti u Beogradu, koji kaže: “Stvarnost ne postoji, u njoj se ništa ne dešava, sve je samo pi-ar.

12 Isto, str. 25

13 Boris Tadić, “Vučić je kukavica, ne sme na duel sa mnom,” intervju sa Tanjom Nikolić Đaković, *NIN*, br. 3549, str. 14

14 Boško Obradović, “Ako Goran Marković i ja danas ne budemo jahali zajedno, sutra ćemo poseti odvojeno,” *Nedeljnik*, br. 365, str. 16

15 Filip Švarm, “Prvak drame pozorišta lutaka,” *Vreme*, br. 1466, str. 6

Ne kažem da je tematika ista, niti da se propagira fašizam, ali otac političkog marketinga je Gebels, i njegov model se doslovno primenjuje, držati narod u neprekidnoj histeriji, na vrhovima prstiju, izmišljati afere, ratove i prevrate, dok stanovništvo ne utrne. Govorimo o opstanku Srbije koja je duboko zagazila u kolonizaciju.”¹⁶

Slično Romčeviću, njegov kolega profesor sa FDU i reditelj Goran Marković govori o složenoj konstellaciji u odnosima između medija, politike i građanskog aktivizma. Marković otvoreno trdi da je stanje u medijima gore nego u vreme Slobodana Miloševića, a da su najširi slojevi društva već duboko ogrežli u političku apatiju: “Devedesetih još nije bila u upotrebi tehnologija umrtvljavanja naroda, koja ovih dana daje svoje najbolje rezultate. Onda se radilo uglavnom o prečutkivanju istine i providnoj propagandi, dok je danas došlo vreme apsolutne laži. Potpuna kontrola medija sadašnjoj vlasti je potrebna baš zbog proizvodnje ogromnih količina dezinformacija koje stvaraju zbrku u glavama mnogih. U takvom stanju lako je manipulisati ljudima. Kada tome dodamo opštu apatiju i nevericu u mogući preokret, onda postaje jasno zašto su se 1996. Beograđani na ulici suprotstavili dovedenim učesnicima kontramtitinga Slobodana Miloševića, a pre neki dan, kada je Vučić uradio potpuno istu stvar, niko od građana nije promolio nos iz svog stana.”¹⁷

Kontrola medija, manipulacija i strogo etiketiranje opozicije koje su u srži kontrole, vode u socijalnu apatiju i političku dezangažovanost prvog reda. Zanimljivo je da se ova konstatacija u osnovi nadovezuje na niz konstataciju koje glorifikuju proteste građanstva i zahteve za promenama. Očigledno duh pobune je u logičkom i faktičkom “sukobu” sa praksom medijske i političke represije. Markovićevo kontradiktornost je samo simptom prisustva i dokaz da racionalna plauzibilnost diskursa nije njegova primarna karakteristika, niti intelektualna osnova. Podsećanje na devedesete podsećanje na „bolju prošlost političke borbe“. Ovu prošlost treba oživeti kroz izjednačavanje dve epohe: devedesetih i savremenih. Nostalgija za „vremenom prošlim“ je adut u političkoj borbi, svojevrsni pokretač za razmišljanje i delanje samosvesnog građanina.

Kritički diskurs hoće da snažno delegitimizuje vlast i stvoriti osećanje neodobravanja kod čitaoca. Njegov cilj nije da racionalno obrazloži, tačnije dokaže određenu političku tezu, već da kontinuirano uveravajući javnost podstiče na željeni aktivizam. U cilju tog stalnog poziva na politički angažman konstruiše se narativ o neslobodi i represiji, autokratiji i pseudodemokratiji, kontrastu između podaništva i slobode, siromaštva i pljački i slično.

Autokratsko-samodržački režim koji se uspostavlja i stalno održava sistemom stalne kontrole, emituje višak verbalne agresije, i kontinuirano ostavlja prostor, bilo za primenu, bilo za pretnju primenom agresije. Takvu dijagnozu postojećeg stanja u srpskoj politici i društvu daju mnogi novinari i sagovornici nedeljnih novina. Tako Branislav Trifunović, glumac i jedan od lidera građanskih protesta otvoreno kaže: “Vučić sedam godina vlada na strahu. Svaki sledeći čovek koji se pridruži protestu predstavlja jednog prestrašenog građanina manje. Što je manje našeg straha, to je manje njegove vlasti. Jedini njegov strah je odsustvo straha ljudi na ulici!”¹⁸

16 Nebojša Romčević, “Svaki Cezar ima svog Bruta,” intervju sa Tanjom Nikolić Đaković, *N/N*, br. 3554, str. 25

17 Goran Marković, “Ako ne uspemo, nestaćemo,” intervju sa Radmилом Stanković, *N/N*, br. 3552, str. 22

18 Branislav Trifunović, “Poslednja šansa da pobedimo ludilo,” intervju sa Oljom Bećković, *N/N*, br. 3551, str. 23

Vlast koja počiva na strahu u društvu, verbalno se u televizijskim studijima “razračunava” sa svojim političkim protivnicima. Oštra retorika vlasti i dela javnosti koji je podržava je odraz njene represivne prirode, kontinuirana i bržljivo osmišljena kampanja vlasti izjednačena je sa sistematskim političkim nasiljem, dok je posledično, svakom protivniku, dodeljena uloge “moralne i političke ‘žrtve’”. Ovu dijagnoze tekućih političkih prilika koje navodno govore o transformaciji društva u poredak neslobode i represije, dao je glavni urednik *Vremena* Dragoljub Žarković: “Sve učestalije i agresivnije čitaocima dnevne štampe i gledaocima televizija servirana je slika opozicionih lidera kao lopova, tajkuna, ludaka i izdajnika, koji i nisu ništa drugo zasluzili nego da budu zgaženi i samleveni. Glas napadnutih lici na vapaj čoveka izgubljenog u pustinji. Osim predsednika Vučića, funkcioneri vladajuće strane i razni tzv. analitičari i novinari, koji i svakom TV studiju duže po jedan sako da bi imali svežu preobuku, utrkuju se u etiketiranju, neargumentovanom kritikovanju opozicije i isticanju njenih loših namera i ‘paklenih planova’, dok je u isto vreme protivnicima režima prostor u svim velikim medijima gotovo potpuno uskraćen. Predsednik države i njegovi trabanti koristili su svaki povod da optuže predstavnike opozicije za sve što u Srbiji nije dobro, da su uništili i pokrali sve što su mogli, dok su na stranicama dnevnih listova anonimni izvori ili tajni dokumenti stranih obaveštajnih službi otkrivali zavere protiv države i najavljuvali da opozicija spremi haos i krvoproljeće, dok se, naravno, Vučić predstavlja kao spasitelji nacije od tih ‘snaga haosa i bezumlja’.”¹⁹

Opsesija medijima i Vučićem nije samo stvar opozicije. Opsesija medijima u vreme Vučića jedina tema je novinara koji su “žrtve Vučićeve represije”. Tako Ivan Ivanović, TV voditelj koji je svojevoljno zbog promene vlasničke strukture napustio svoju dojučerašnju medijsku kuću, tvrdi da Vučić kontroliše i zabranjuje sve sadržaje koji mu nisu bilo naklonjeni ili bar neutralni prema njegovoj vlasti. Dokaz u prilog svojoj tezi, Ivanović pronalazi u istim terminima njegovog političko-satirničnog zabavnog šou programa i intervjuja aktuelnog predsednika Srbije naglašeno opozicionoj medijskoj mreži “Insajder” i njenoj glavnoj novinarki Brankici Stanković: “Na nacionalne frekvencije pao mrak. Kraj, to je vest. Javite svima, da se ne zanose. Sve što može da vidiš jesu samo prividi slobode. To su ozbiljne mašinerije, uredničke, direktorske, koje kontrolišu maltene svaku reč koja će se izgovoriti. I kad se izgovori nešto što ti deluje kao sloboda, to je planirano pušteno. Da bi bio privid slobode. Ja sam bio urednik na toj televiziji, a kad sam podneo ostavku na tu funkciju, niko me nije zvao da pita zašto sam to uradio. Kada je Vučić odlučio da njegov intervju sa Brankicom ide petkom u devet, a meni niko nije javio, niti me ko pitao šta mislim o tome, nego sam sve saznao na Triteru, ušao sam kod direktorke i rekao da Vučić može da uređuje i ostale dane.”²⁰

Da je neophodno do detalja “raskrinkati” vlastitom “intuicijom” političku represiju u medijima i njene duboko agresivne i antiprosvećene posledice, pokazaće Olja Bećković, urednica i voditeljka političke tok-šou emisije “Utisak nedelje”, koja je obnovljena nakon četiri godine pauze. Za razliku od Ivanovića, koji je svojevoljno napustio svoju medijsku kuću i emitovanje svoje emisije preneo na YouTube kanal, Bećkovićina tok-šou emisija u trenutku intervjuja, dobija novo, obnovljeno izdanje, a njena gledišta su semantički i retorički istovetna. Ona u intervjuu *N/N*-u, jasno kaže da je nakon početne faze u kojoj je htelo da zvuči i deluje proevropski Vučić, pod uticajem svojih inostranih savetnika ponovo postao an-

19 Dragoljub Žarković, “Davitelj iz Davosa – Idioti, ološi, bitange, neradnici, lopovi, tajkuni, fašisti, najgori izdajnici i ostalo kurvanje,” *Vreme*, br. 1465, str. 4

20 Ivan Ivanović, “U ovoj zemlji nije ništa kako treba,” intervju sa Radoslavom Ćebićem, *Vreme*, br. 1463, str. 7

tiprosvećeni vladar, koji kontinuirano indukuje verbalnu i svaku drugu agresiju, manipuliše narodom i stigmatizuje političke protivnike: "Iz ugla novinara, nije normalno ne želeti razgovor sa predsednikom... Brzo smo zaboravili vreme kada nam se Aleksandar Vučić obraćao citatima Vebera. Zašto ga više ne pominje? Kad je procenjeno da smo 'rulja' koja ne kapira ništa osim psovki i inata? Šta je bilo sa onim skupljenim prstima? Savetnik mu je prvo rekao: udri po Veberu, stavi naočare, imao ili nema dioptriju, spoji prste, spusti ruke na kolena... A onda je taj isti savetnik promenio strategiju: ma, neee, breeee, ova twoja rulja nije za Vebera, hajmo u rikverc - optužuj, vređaj, galami. Od 2012. gledali smo celokupnu vlast kako se presvlači u evropejce, govore jezikom demokrata, ali su usput rezali medije, i vratili se na retoriku radikalna? Sugerišesh da je to sve strategija, projekat? Kada imaš jedan cilj, da budeš na vlasti, onda cilj opravdava sredstva. Kako je došlo dотle da ON kaže: ma kakav bre civilizovani govor, ja ћu da galamim, ponižavam i vređam? Mislim da iza toga stoje ozbiljni stručnjaci koji pritom nisu domaći i posebno brine što je neko sa strane došao i rekao mu 'ti ovde imaš rulju'. A on je odgovorio 'u pravu si, hajde da se vratimo na onaj jezik koji ta rulja razume'."²¹

Potpuno u duhu Žarkovićeve, Ivanovićeve i Bećkovićkine političke i moralne optike, fotograf Dragoljub Zamurović, pokušava da "dokaže" da živimo o poretku "demokratske političke pljačke i neslobode". Endemska nesloboda medija, podela društva, oštra retorika vlasti (ali ne i opozicije – prim. aut.) dokaz je "jake fašizacije društva".

Fašizacija je uočljiva u "krađi izbora", "blokadi medija", podeli na pristalice i protivnike vlasti koja napravljena po moralno-političkom ključu: "Danas, glasate da bi vam pokrali glasove. A mediji su učutkani i blokirani, ne možete ljudima ni da kažete šta ne valja. A ako to nekako uspete, onda ste odmah državni neprijatelj. Vlast deli ljudе na 'mi' i 'vi', a ja sam uvek pokušavao da ne delim jer svi smo mi – mi. Po rečima onih koji su na vlasti, oni su dobri, mi smo ološ i plaćenici. Čini mi se da se upravo pred nama, poslednjih godina, odvija jaka fašizacija društva. Ali šta ja mogu osim da fotografišem i nešto napišem na Fejsbuku?"²²

Izrazitu netolerantnost predstavnika vlasti, pre svih predsednika Vučića, prema političkim protivnicima, podvući će i glavni i odgovorni urednik nedeljnika *Nedeljnik*, Veljko Lalić, koji za razliku od Žarkovića i Zamurovića, tvrdi da ne postoji ni pravo na slobodu mišljenja i govora, te da u svakoj prilici, treba iznova podsećati na Deklaraciju o UN koja jamči slobodu mišljenja i izražavanja.

Istovremeno, on optužuje predsednika Srbije da svaku kritičku opasku na račun vlast tretira kao "lažnu vest", direktno aludirajući da bez slobode govora društvo, kao što je to slučaj sa Srbijom pokazuje završava u vlasti "korumpirane oligarhive". "Vučić pak za fejk njuz proglašava sve ono što se njemu ne dopada. On o svemu ima komentar. On dozvoljava miting. On sklanja policiju. On neće da priča sa opozicijom. 'Svako ima pravo na slobodu mišljenja i izražavanja', to piše u deklaraciji UN o ljudskim pravima, član 19, na koju ćemo uskoro morati da se pozivamo, kao Srbija oko Kosova. Dok se svet priprema za veštačku inteligenciju i revoluciju bez predsedana, mi se bavimo osnovnim stvarima. Predlažem

21 Olja Bećković, "Utisaka puna glava," razgovor sa Tanjom Nikolić Đaković, *N/N*, br. 3561

22 Sergej Trifunović, "Građani nisu svesni svoje snage," intervju sa Jovanom Gligorijević, *Vreme*, br. 1467, str. 12

Vučiću zato da pročita novu knjigu Juvala Noe Hararija '21 lekcija za 21. vek', pošto mu se prethodna 'Homo deus' jako dopala. U njoj Harari kaže da za demokratiju, ali i budućnost naše civilizacije, nema gore stvari od kontrole medija i stvaranja korumpirane oligarhive koja stalno izmišlja nove krize kako bi produžila vlast. Da li vam to zvuči poznato?"²³

Direktnu optužbu za korupciju predsednika Srbije i njegove vlasti, izneo je Dragoljub Žarković, glavni urednik nedeljnika *Vreme*. Argumentativna osnova za tvrdjenje ovog novinara je nauk o spoju diskrecione vlasti i korupcije, a zaključak da je glavna razlika između nekadašnje Vučićeve nacionalističke Srpske radikalne stranke i sadašnje Vučićeve Srpske napredne stranke, spremnost naprednjaka da se bore za vlast po svaku cenu ne bi li uživali u "blagodetima" korupcije: "Korupcija je prvenstveno rasprostranjena tamo gde postoji značajna diskreciona vlast... A naša vlast je diskreciona do krajnjih granica, u rukama je jednog čoveka, ali meni izgleda da je on u rukama mnogih ljudi koji su uz njega porasli do nove poslovne i društvene elite. Kad Vučić tvrdi da je on lično skroman i da svoje bogatstvo nije uvećao za sve ove godine, to ne važi za one kojima se okružio i oni, za sada, imaju interes da ga održavaju u životu dok ne proračunaju koliki je to trošak, pa ako bude veliki za njih, pustiće ga da igra šah do kraja života. Nadam se, na Kalemegdanu... To je bila ključna transformacija od radikalna ka naprednjacima: ne treba više da se gine za veliku Srbiju, već da se uzme što je više moguće u novoj, nikada okončanoj tranzicionoj raspodeli imovine i bogatstva."²⁴

Autokratija sa elementima sveopšte kontrole medija i korupcije nije moguća bez jasno organizovane političke stranke. Ma koliko pojedinac koji je lider bio istaknut po svojim sposobnostima, uspeh u politici, delo je udružene grupe ljudi posvećene određenim društvenim ciljevima i vrednostima.

Svest o nužnosti postojanja partije kao preduslova za uspeh, ujedno je "domaći novinarski zadatak" za napad na organizacionu i kadrovsku strukturu stranke. Srpska napredna stranka, kao i u prethodnim periodima, shvaćena je po izrazito negativnom ključu. Izrazito liderska organizacija nekompetentnih i nemoralnih kadrova, lišena bilo kakve smislene ideologije, zasnovana na banalnom i sirovom interesnom povezivanju. O ovom poslednjem aspektu iz stranačkog života SNS-a, svedoci već pomenuti profesor FDU Nebojša Romčević u citiranom intervjuu nedeljniku *N/N*: "Ljudi suu SNS ušli bez ideologije, vere, bez ubedjenja, isključivo iz sebičnosti. Ta partija funkcioniše po korporativnom principu. Partija koja funkcioniše kao preduzeće koje mora da ostvari profit po svaku cenu i svako je spreman da promeni stranu za bolju ponudu. Pritom, to je ispostava stranog interesa, a strah od otkaza daleko je veći i strašniji nego strah od gubitka osećanja pravednosti, časti, humanosti. Ljudi u vlasti svedeni su na izrasline na telu nekakvog partijskog čudovišta. Za izbore koji su napravili, jednog dana moraće da podnesu račun."²⁵

Još radikalniju kritiku vodeće stranke vladajuće koalicije dao je bivši predsednik Srbije Boris Tadić, danas miorni opozicioni lider, koji kaže: "SNS je stranka koja je ujedinila sve lopte iz svih stranaka, pa su i ti homunkulusi iz DS našli utočište u SNS-u, gde su do punog izražaja došle njihove karakterne crte. Neki od njih su napredovali do najrevnosnijih Vučićevih saradnika u procesu 'barbarizacije' Srbije. U

23 Veljko Lalić, "Verbalni građanski rat," *Nedeljnik*, br. 375, str. 4

24 Dragoljub Žarković, "Vreća vlast i džakovi para: kao neka hobotnica ova vlast ne isisava samo novac već i srž poznanja prava," *Vreme*, br. 1472, str. 4

25 Nebojša Romčević, "Svaki Cezar ima svog Bruta," intervju sa Tanjom Nikolić Đaković, *N/N*, br. 3554, str. 22

tom kontekstu Vučić je barbarin na čelu homunkulusa. Vučić je čovek koji vrlo dobro poznaje političku vrednost novca. Danas je formirana nova finansijsko-politička oligarhija koja upravlja Srbijom i to će biti najveći problem za svakog ko dođe na vlast.²⁶

Ipak nije SNS samo liderска stranka, interesno povezanih članova i rukovodećih ljudi u stranci i državi, centralna stranka vladajuće koalicije je nalik okupatorima zemlje iz Drugog svetskog rata. Identifikaciju vladajuće stranke i okupatora ponudio je glumac Branislav Trifunović, neformalni lider građanskih protesta: "Mislim da je ova vlast okupirala zemlju. Iz tog osećanja stvari, ljudi koji su pristali da uđu u njihov đavolji krug, doživljavam kao saradnike okupatora. Bilo bi mi teško da razmenjujem nešto emotivno s nekim za koga znam da je podržao zlo ili da je očutao zlo. Užasno je što smo se vratili na rečnik iz Drugog svetskog rata."²⁷

Liderska, klijentelistička i okupatorska stranka ima specifične mehanizme odlučivanja. Princip je radikalno autoritarno-liderski i glasi "Jedan iznad svih". Demonstracija ovog principa dogodila se prilikom glasanja o održavanju vanrednih parlamentarnih izbora. O ovom aspektu unutarpartijskog života u SNS-u, piše glavni i odgovorni urednik lista *N/N*, Milan Ćulibrk: "Poslednja sednica Predsedništva Srpske napredne stranke najbolje je pokazala kako funkcionišu stvari u Srbiji. Ako svi glasaju za vanredne izbore, a samo jedan bude uzdržan, šta mislite kakva može biti odluka? Pa, nema izbora, bar za sada, jer je uzdržan bio predsednik SNS-a i Srbije Aleksandar Vučić. Da je bio uzdržan bilo ko drugi, verovatno bi već bio najuren iz stranke kao strani plaćenik ili bar domaći izdajnik. Jednom sam već napisao, ali moraću verovatno još mnogo puta da ponovim, da je u zemlji u kojoj jedan čovek ima absolutnu vlast sve ostalo – relativno. Uostalom, ovde je na neki način svaki dan - dan mrmota. Sednica Predsedništva SNS-a bila je istorijska i zbog toga što je na njoj šef stranke stranačkim kolegama pričao o pregovorima o Kosovu. Time je pokazao da je njemu važnije šta o tom problemu misli Predsedništvo SNS-a nego Skupština Srbije. A, ko zna, možda je to samo poruka opozicionim poslanicima, koji godinama zahtevaju da se o Kosovu izjasni Skupština Srbije – ako želite da znate šta se dešava iza zatvorenih vrata, učlanite se u SNS, postanite član Predsedništva stranke i imaćete „vaše pravo da znate sve.“²⁸

Međutim, nije izneta samo kritička opaska o liderском principu, klijentelističkoj partiji, prebacivanju fokusa sa institucije sistema na organe stranke kao važan detalj u rezentaciji SNS-a kao stranke, već je upotrebljena i sledeća metafora koja opisuje prirodu odnosa između lidera stranke i njenih članova.

Odnosi na relaciji lidera i članova stranke su nalik odnosima između Gaja Cezara i konzula Marka Junija Bruta, njegovog bliskog saradnika koji je Cezara ubio nožem u Rimskom Senatu. Svoju dubokoumnu opservaciju, koja nije ništa drugo do ponavljanje "Cezar scenarija", Romčević bazira na već poznatom i citiranom stavu o intersetu kao kohezivnom osnovu Srpske napredne stranke: "Brut je ubio Cezara. Onaj kome je Cezar najviše učinio. Zašto je Brut ubio Cezara druga je priča, jer je Cezar uništio Republiku. Za nas je bitno u ovoj priči da svaki Cezar ima svog Bruta. Da Cezara ne ubija neki nepoznati protestant sa ulice. Jer su ljudi u SNS ušli bez ideologije, vere, bez ubeđenja, isključivo iz sebičnosti." Neskrivena poru-

26 Boris Tadić, "Vučić je kukavica, ne sme na duel sa mnom," intervju sa Tanjom Nikolić Đaković, *N/N*, br. 3549, str. 14

27 Branislav Trifunović, "Poslednja šansa da pobedimo ludilo," intervju sa Oljom Bećković, *N/N*, br. 3551, str. 23

28 Milan Ćulibrk, "Sam protiv svih," *N/N*, br. 3561, str. 3

ka ovog dramskog pisca predsedniku Srbije "Živečeš dok članstvu od vrha do dna partijske hijerarhije budeš od koristi."²⁹

Negativna slika stvarana je veoma eksplicitno i o ekonomskoj politici u zemlji. Na „dnevnom redu“ su našle teme infrastrukturnih projekata, odnosno saradnja sa Kinom i Rusijom na tom planu, nedostatak pravne sigurnosti, kao i briga za status radnika u svetu ekonomske politike koja stimuliše strani kapital, a navodno pretvara radnike u Srbije u ekonomske subjekte drugog reda. Možda se radikalnost kritike u ekonomskoj sferi najbolje može prikazati načinom na koji se interpretira položaj radnika u zemlji. Uprkos okolnosti da je aktuelni zakon o radu dobio pohvalne ocene međunarodnih organizacija, poput Svetske banke i MMF, kao i da je podstakao rast stranih investicija, kritičari vlasti smatraju je reč o zakonskom aktu koji radni snagu u zemlji potpuno obespravio, gotovo doslovno ih pretvorio u roblje. Ovu kritičku primedbu lapidarno je sažeo već pominjani profesor FDU i dramski pisac Nebojša Romčević: "Mi više nismo vlasnici sopstvene zemlje, ne proizvodimo više ništa u sopstvenim fabrikama, ne radimo na razvijanju sopstvenih resursa. Mi nemamo naše rudnike, niti vodu, niti puteve. Mi smo država koja se hvali da je zaposlila radnike pod sindikalno nepodnošljivim uslovima, potpuno kolonijalističkim. Da još nekoliko godina potraje ova vlast, ili sistem, mi bismo završili na istorijskoj pozornici kao narod. Bićemo zaposlenici u multinacionalnoj kompaniji koja će se zvati Srbija i imati svoju korporativnu himnu. Ali, države Srbije tu više nema. Borba koja se sada odvija, zapravo i nije borba, posledica je dubokog očajanja."³⁰

Uspeh na polju fiskalne konsolidacije i izgradnje putne infrastrukture koji je proizvod dva faktora: fiskalne konsolidacije budžeta i partnerskih odnosa Srbije, Rusije i Kine, kolumnista nedeljnika *Novi magazin* tumači kao ekonomski štetnu i koruptivnu aktivnost, koja Srbiju stavlja u položaj zavisnosti od dve istočne velike i snažne države odvajajući je od evropskog puta i time sprečavajući njen ekonomski, politički i širi društveni razvoj zasnovan na stabilnim i razumnim osnovama.

Lakićević kritički osvrta na problematiku izgradnje infrastrukture uz asistenciju i saradnju sa Rusijom i Kinom, kao i akvizicije Železare Smederevo i rudarskog i proizvodnog kompleksa u Boru od strane kineskih kompanija, sadržan je u sledećim izvodima u tekstu objavljenom u *Novom magazinu*: "Veliki infrastrukturni projekti koji se finansiraju iz ruskih i kineskih kredita predstavljaju mehanizam preko kojeg državni vrh danas pljačka građane Srbije, koje će isti taj Vučić uskoro obići da čuje šta ih tišti. Nije slučajno što su najveći srpski kreditor i poslednjih godina Rusija i Kina, s kojima se veliki infrastrukturni projekti dogovaraju isključivo direktnom pogodbom, bez javnog konkursa i u 'četiri oka'... Kinezi su preko TE 'Kostolac' ušli u elektroprivredu, a isto će ponovo, tzv. revitalizacijom HE 'Đerdap 2' učiniti i Rusi; izgradnja infrastrukture je pod kineskom (više) i ruskom (manje) kontrolom; Rusija je preko Sputnjika i aplikacije Yandex, koju su pojedine zemlje optužile da zapravo ima obaveštajnu ulogu, ušla u informaciono-komunikacionu sferu, a sporazumi koje je tokom Putinove posete Beogradu potpisao ministar zadužen za visoke tehnologije Nenad Popović, obećavaju znatno dublji ruski prodor na tom 'frontu'. Ruski geopolitički interes za Zapadni Balkan stara je i dobro poznata stvar. Putin, kao što je to već više puta pokazao, u ovom regionu podržava konzervativne i antievropske snage. Kina, kaže se, za razliku od Rusije, nema geopolitičke već samo geoekonomske ambicije. Nju interesuje plasman sopstvene robe, kapitala i ljudi. Ali, sa druge strane, kao zemlja (u) kojoj su ljudske slobode deveta rupa na

29 Nebojša Romčević, "Svaki Cezar ima svog Bruta," intervju sa Tanjom Nikolić Đaković, *N/N*, br. 3554, str. 23

30 Isto, str. 24

svirali, Kini uopšte ne smeta da (in/direktno) finansira opstanak autoritarnih režima. Ostvarujući tako, trenutno, svoj ekonomski interes koji – ako se ukaže prilika i potreba – lako može da preraste u politički. I Kina i Rusija, na jedan ili drugi način, svoj društveni model protežiraju u Srbiji. Ruski tok i kineski put, u sadašnjoj situaciji, to je ‘svilen gajtan’ za Srbiju.”³¹

Netransparentni krupni međudržavni poslovi, korist isključivo za političku elitu na vlasti i velike istočne države, predaja važnih resursa u njihove ruke vodi ka protežiranju modela koji je duboko štetan za Srbiju. Istovremeno, kao što nam to poručuje Lakićević, što zbog svoje političke prakse i kulture, što zbog svojih geopolitičkih i ekonomskih interesa, Rusi i Kinezi podražavaju i nastaviće da podržavaju sadašnju izrazito nedemokarstku političku nomenklaturu.

Iako je Srbija na vrhu po nivou stranih investicija, kao što pokazuje statistika i izveštaji međunarodnih institucija, investicije u zemlji još uvek su pod velikim znakom pitanja zbog ekstermno lošeg stanja u pravosuđu koje ili korumpirano ili i korupirano i politizovano, kao što to tvrdi sudija Miodrag Majić, veliki kritičar aktuelnog stanja u pravosuđu. On jasno poručuje sledeće: “Probali smo mnoge ekonomske reforme računajući i ove sada i to je samo prosipanje vode u pesak. Čak i kada privučemo neke investicije, ako nemamo tužioce koji odmah mogu da pokrenu postupak ukoliko se neko ogreši o zakon, nema tog novca koji će doneti u zemlji a koji se neće odlići. On klizi u privatne džepove, na ofšor račune i nestaje u aferama koje vidimo oko nas.”³²

Negativna slika o vlasti, posebno o Aleksandru Vučiću, formira se i u odnosu na njen spoljnopolitički angažaman. Kritika ima karakter ili ironičnog karikiranja ili propagandističkog etiketiranja. Matricu ironičnog karikiranja uz primetnu dozu ozlojeđenog i politički jalovog podsmeha, upotrebljava bivši ministar spoljnih poslova i aktuelni lider nejake opozicione Narodne stranke, Vuk Jeremić.

U jednom od svojih intervjuja “bivši predsednik sveta” (sintagma korišćena u vreme dok Jeremić bio predsedavajući Gerneralne skupštine UN – prim. aut.), Vuk Jeremić je karikirao politiku predsednika Vučića koji diplomatskim nastupom pokušava da uspostavi balans između velikih sila u procesu rešavanja kosovskog pitanja i pozicioniranja Srbije u turbulentnom momentu “S obzirom na to da Vučić sebe često poredi sa Titom u smislu ugleda koji je naša zemlja tada imala u svetu, mogu da kažem da je razlika između njih dvojice otrilike kao između Džejmsa Bonda i Džonija Inglisa (fiktivni karakter koga u parodijama na Agentu 007 igra britanski komičar Rouan Etkinson). Vučić ne vodi nezavisnu i izbalansiranu spoljnu politiku. On se samo simultano na sve strane dodvorava radi opstanka ličnog režima. Od takve spoljne politike samo on ima koristi, dok su građani na šteti. Najbolji opis takve ‘diplomatije’ je ‘Bela lađa’. To je nepogrešivo moglo da se vidi tokom osam sati direktnog televizijskog prenosa nedavne posete ruskog predsednika Beogradu.”³³

31 Mijat Lakićević, “Ruski tok i Kineski put: svilen gajtan za Srbiju,” *Novi magazin*, br. 406, str. 28

32 Miodrag Majić, “Bez institucija, mi smo istočnjačka despotija,” intervju sa Sandrom Petrušić, *N/N*, br. 3550, str. 13

33 Vuk Jeremić, “Vučić će kao Milošević pokušati da unese razdor u opoziciju,” intervju sa Veljkom Miladinovićem, *Nedeljnik*, br. 370, str. 22

Nemalu dozu “propagadnog otrova” povodom spoljne politike vlasti u javni život kontinuirano ubrizgava Vesna Pešić, bivša ambasadorka Srbije i Crne Gore u Meksiku i višegodišnja građanska aktivistkinja. Ona delimično kritikuje nacionaliste iz redova opozicije, degradira Vučića jer nije pokazao maksimalni nivo saradnje prema Zapadu, ali je otvorio perspektivu stavranja pozitivnog imidža predsednika Ruske Federacije Vladimиру Putinu. Vučić je decentrirao srpski nacionalizam i usmerio ka glorifikaciji Vladimira Putina, istovremeno ne “isporučujući” sve ono što Zapada zahteva: “Ima mnogo opozicionih morona, kao da su izašli s početka 18. veka, pravo iz srednjovekovne države, kao da nikad nisu čuli za moderno društvo i državu. Kad se takvi stavovi prevedu u današnje vreme, zvuče fašistički i ekstremno. Međutim, Vučić nije u praksi suzbijao takve grupe. On je zbog formalnog opredeljenja za EU decentralirao srpski nacionalizam na Rusiju i Putina. Srpski nacionalizam se sada meri ruskim i putinovskim. Već šest godina obožava se Putin; svakog dana je sa šajkačom na glavi i na prvim stranicama tabloida, odakle nam je slao najstrašnije oružje, rešen da ratuje za Srbiju. Drugi način iskazivanja Vučićevog nacionalizma jesu svađe u regionu, konflikti sa svim susedima, u Makedoniji je bio protiv demokratskih promena i Zaeva, pretencije prema Crnoj Gori nisu presahle, a o BiH da i ne govorim. Tu je Republika Srpska glavni adut. Da zaključim, u izvesnom smislu i na samom početku njegove vlasti izgledalo je da će potpisivanjem Briselskog sporazuma Vučić rešiti kosovski čvor. I po tom pitanju je bio ispred opozicije. Mada po tom pitanju još uvek ništa nije isporučio.”³⁴

Zbirno gledano, slika vlasti izrazito je negativna. Vrednosno i politički, vlast se radikalno osporava. Osporavanje je kao što smo videli, i principijelno i konkretno. Vlast se najčešće tumači kroz prizmu odnosa prema Aleksandru Vučiću. Vučić je sporan lično, politički, moralno, spoljnopolitički, tretira se ko generator korupcije, predvodnik jedne interesne nemilosrdne organizacije lišene ideologije i političkih uverenja. Srbija Aleksandra Vučića je država kojom upravlja “oholokratija”, politička praksa je fačistička, vlast ima tendenciju ka fašizmu. Bilo kakav govor o demokratičnosti vlasti ili pak o postojanju bazičnih sloboda u srpsku društvo je ili “prazna priča” ili spinovanje realnosti. Život u Srbiji Aleksandra Vučića, kako ga vide kritički nedeljnici i njihovi sagovornici je život u “najorem od mogućih istorijsko-političkih svetova”. Slika vlasti u nedeljnicima je delo novinarskog političko-istorijskog nihilizma saopšteno jasno i glasno, bez trunke sumnje.

Slika opozicije – Između radikalnog nedostatka političkog kredibiliteta i “probuđenog” protesnog aktivizma.

Slika opozicije u nedeljnicima i uredničkim kolumnama dnevnih novina, daleko je složenija i prikazana je na više različitih ravni. U dnevnim novinama i nedeljnicima koji su kritični prema tzv. petooktobarskim pobednicima, poput *Informera* i *Pečata*, opis opozicije je izrazito negativan. Takođe, u ovim dnevnim novinama izostaju intervjuji pripadnika tzv. evroreformske opozicije, a veoma mali, gotovo nikakav pros-

34 Vesna Pešić, “Vučića su protesti gadno uzdrmali,” intervju sa Jelenom Aleksić, *Novi magazin*, br. 404, str. 19

tor nije ostavljen ni predstavnicima tzv. antievropske opozicije, u koju možemo svrstati DSS i Dveri. Takođe, primetno je da Šešelj i SRS nemaju status poput drugih opozicionih stranaka, u smislu izostanka direktnе kritike, premdа isti svakako nisu „miljenici“ ovih medija. Zapravo, za razliku od petookotobarskih pobednika, radikali u ovim medijima nisu politički stigmatizovani. Isto tako, tekstovi o opoziciji su veoma negativno konotirani, po gotovo svim političkim pitanjima, uključujući tu i pitanje političkog i svakog drugog kredibiliteta opozicionih lidera. To se postiže podsećanjem na period kada su pojedini sadašnji opozicioni lideri bili na vlasti, a neretko i u formi otvorene polemike sa njihovim stavovima, nazorima, direktnim ili prikrivenim namerama, ili pak političkom praksom. S druge strane, nedeljnici poput *Vremena*, *NIN-a*, *Novog magazina* i *Nedeljnika*, daju nedvosmislenu podršku opozicionim predstavnicima, koja je različitog intenziteta, ali je sadržinski ista. U tom smislu, u radikalno kritičkim nedeljniciima, intenzitet podrške opoziciji je veći i on je vidljiv, ne samo kroz prostor za izražavanje stavova i mišljenja opozicionih lidera, već i kroz snagu i radikalnost negativne kampanje vođene protiv Aleksandra Vučića i Srpske napredne stranke. Za razliku od *Informera* i *Pečata*, u njima su opozicioni lideri imali značajan prostor za izlaganje i obrazlaganje svojih stavova, čime je omogućeno eksplisiranje stavova i mišljenja nasuprot argumentaciji i retorici vlasti. Taj uticaj, bez sumnje, proteže se kako na čitaće odnosnog nedeljnika, jednako kao što vrši uticaj i na kapilarnu javnost. Ovakva aktuelna medijsko-politička konstelacija delimično je „odgovorna“ i za tinjajući sukob Vučića i „elite“.

Kompleksnost imidža opozicije ogleda se u različitom pristupu problematici njenog delovanja i potencijala. Provladini štampani mediji, pre svih dnevni list *Informer*, i donekle *Pečat*, spornim smatraju njen delovanje jednako kao i potencijale. Istovremeno, opozicioni nedeljnici, posebno oni radikalno kritični prema vlasti, poput *Vremena* i *NIN-a*, najčešće konstatuju javnomnjensku, odnosno političku nemoć, uz diskurs koji ukazuje na demokratske deficite poretka, uz svesnu heroizaciju poduhvata opozicije. U navedenim nedeljnim novinama, uprkos detaljnom i minucioznom analiziranju, vidljivo je izostao ili je prisutan u fragmentima, kritički osvrт na delovanje evroreformske opozicije iz vremena boravka na vlasti. Ova vrsta „zaborava“ nije slučajna, već je svesno izabrana, s obzirom da su kritički nedeljnici aktivno ustranili u stranačkim polemikama, odnosno pretenduju da budu svojevrsni „intelektualni suplement“ u teškoj i iscrpljujućoj borbi između političkih aktera u Srbiji.

Posebnu ulogu u pridavanju negativne vrednosne konotacije opozicionim strankama, ima list *Informer*, kako u svojim tekstovima u dnevnom izdanju, tako i u uredničkim kolumnama Dragana J. Vučićevića. Vučićevićeve kolumnе problematizuju aktere na opozicionoj sceni u prevashodno moralno-političkom smislu, kao što kritički tretiraju i opozicione medije i nevladine organizacije, uz gotovo nezaobilaznu refleksiju na period vlasti petookotobarskih pobednika.

Osnovne teze mogle bi biti sažete u narednim iskazima: 1) sadašnja opozicija nema moralni kredibilitet (zbog visoko korumpirane političke klase koja je čini) i politički kapacitet da predvodi državu zbog neuspela tranzicije u Srbiji; 2) u opoziciji nastrojenim medijima, a među štampanim medijima je to većina, aktuelna Vlada se napada bez ozbiljnog racionalnog obrazloženja i sa jednim jedinim ciljem da se što pre obori; 3) u medijima koji su podrška aktuelnoj opoziciji postoji nesumnjiva diskriminacija svih koji nisu direktni protivnici Vučićeve vlasti.

Vučićevićeva kritika srpske opozicione scene podjednako je usmerena ka opoziciji kao činiocu političkog života, ali i medijima koji su izrazito kritični prema vlasti. Njegova kritika je uvek po principu *ad hominem*, strogo personalizovana, sa ciljem postizanja veće ubedljivosti. Zato se stigmatizuje određena ličnost, pocrtava se njeno moralno psihološki profil koji određenu osobu neretko opisuje nedostojnom bilo kakve funkcije u javnom životu.

Za razumevanje medijsko-političke scene u Srbiji, pisanje glavnog i odgovornog urednika *Informera* relevantno je iz makar tri međusobno povezana razloga. Najpre, stil pisanja i sadržina poruka iz tekstova urednika *Informera* takvi su da održavaju interes za politiku kod socijalno nižih slojeva društva, za koje važi prepostavka da čitaju tabloide, a ujedno se smatraju i lojalnim biračima u izbornom procesu. Nadalje, *Informer* je za sadašnju vladu važan, jer se iz nedelje u nedelju, iz dana u dan, bavi preispitivanjem negativnih stavova i medijsko-političkih slika koje o vlasti stvaraju i kontinuirano reprodukuju kritički nastrojeni mediji. I najzad, *Informer* je lider u među dnevnim novinama u stvaranju vrednosno negativnog imidža sadašnje opozicije, kao političkog aktera u Srbiji.

Među polaznim prepostavkama Vučićevićevog pisanja je i razumevanje političke opozicije, koja se pojmovno ne ograničava isključivo na političke partije koje u Parlamentu glasaju protiv vladinih političkih odluka, zakona i drugih vrsta inicijativa i predloga. Reč je o širem pojmu, koji shodno ovoj vizuri, predstavlja mrežu međusobno različitih organizacija i javnih ličnosti. Misli se, dakle, na stranke, ali i na predstavnike NVO sektora, medija i na javne intelektualce. Vučićević zatim neretko pripisuje opozicionim liderima i njihovim političko-medijskim saveznicima specifično razumevanje politike. Politika je, za opozicione liderе, shodno Vučićevićevom razumevanju, instrument za bogaćenje nekadašnje političke elite. U uslovima visokog siromaštva i objektivno oskudnih životnih šansi, ovakvo poimanje opozicije predstavlja pogonsko gorivo kampanje aktuelne vlasti i njoj bliskih medija. Upravo te kampanje proizvode osećanje besa, odnosno razočaranja ili čak indiferentnosti kod opozicionih birača, uz nesumnjivu moć da utiču na građane koji podržavaju aktuelnu vlast, kako bi sprečili restauraciju tzv. korumpirane političke elite sastavljene od petootobarskih pobednika.

Naredna prepostavka Vučićevićeve interpretacije opozicije kao aktera politike je deficit njenog patriotizma, antiruski stav i bespogovorna lojalnost zapadnim silama. U cilju dolaska na vlast i iskazivanja lojalnosti zapadnim državama, prema mišljenju glavnog i odgovornog urednika *Informera*, opozicione stranke su spremne da učine sve što je u određenom političkom trenutku neophodno, počev od pokretanja raznovrsnih medijskih kampanja pa do donošenja određenih akata koji su prepostavka daljoj destabilizaciji Srbije kao države.

U sklopu narativa o lojalnosti Zapadu u upotrebi su dve međusobno povezane tvrdnje: o navodnom odsustvu koherentne nacionalno odgovorne politike i postojanju distance prema Rusiji, koju Vučićević smatra trajnim i postojanim saveznikom Srbije.

Opoziciju koja se deklariše kao prodemokratska i proevropska, Dragan J. Vučićević žestokom retorikom pretvara u antidemokratsku, korumpiranu i vazalu prema Zapadu, posebno Vašingtonu. Pohlepa i volja za moć opozicionih lidera vodi ih ka perfidnim i podlim političkim naumima i priželjkivanju najgoreg scenarija za društvo koji bi bili u njihovu ličnu korist. U tom kontekstu, glavni i odgovorni urednik *Informera* tvrdi da opozicionu politiku treba posmatrati u kontekstu sledećih momenata koji su relevantni

za njihovo razumevanje.

Prvi motiv je preuzimanje vlasti nedemokratskim nasilnim putem uz pakt sa zapadom, pre svega sa SAD, kao i preorientacija Srbije u geopolitičkom smislu. Drugi motiv je da Srbija umesto slobodne zemlje postaje vazalna, odustaje od dobrih odnosa sa Rusijom i slepo sluša diktate iz EU i SAD. Treći motiv koji kolumnista varira iz teksta u tekst je repriza Petog Oktobra – vršenje vlasti u duhu postpetotbarske Srbije. U fokusu narativa o postpetotorskoj Srbiji i sukobu elite i naroda su lično bogaćenje političara i osiromašenje običnog čoveka, visoka korupcija i kriminal, nebriga za opšte dobro.

Upečatljiv primer kritike opozicionih lidera i njihove politike uočiv je u sledećem citatu. U središtu kritike je zahtev bojkot izbora. Paralelni kritikom ovog političkog stava je i diskreditacija moralnosti opozicionih političara sa referencom na njihovo lično bogaćenje. Relativizacija opozicionih zahteva podrazumeva i normalizaciju izbornih uslova definisanih bilo zakonom, bilo medijskom, bilo društvenom praksom. Neutralizacija osnovanosti opozicionih zahteva, u drugom koraku, transformiše se u svojevrsni političko-medijski kontranapad na lide opozicije: "Ne valjaju izborni zakoni, tvrdite, nisu dobra izborna pravila? Čekajte, pa vi ste doneli i te zakone, niko ih – ni zakone, ni pravila – od 2012. ama ni za jutu nije promenio! Kažete, ne valjaju vam mediji, žrtva ste strašne informacione blokade, nemate gde da iznesete svoje stavove?! Samo, kako onda objašnjavate činjenicu da vaši kadrovi – urednici i novinari koje ste vi izabrali i postavili – i dan-danas potpuno kontrolisu Javni medijski servis ('zli Vučić' tamo u Takovskoj 10 za, evo, skoro sedam godina nije smenio ili postavio ni jednog jedinog čoveka!!!); i o kakvoj medijskoj strahovladi uopšte govorite kada vi na svojoj strani imate gotovo sve nedeljnike, bar pola dnevnih novina i bar dve i po televizije sa nacionalnom frekvencijom; o kablovskoj televiziji i internetu da uopšte i ne govorimo. Kažete još, nisu pošteni finansijski uslovi, ovi sa vlasti imaju znatno više para? Aman, zaman, pa vaš lider, vaš Đilas je najveći tajkun u istoriji moderne srpske politike! On je taj koji je svojim firmama, dok je bio u visokoj politici, namestio poslove od čak 500 miliona evra! On i Jeremić na računima imaju više miliona evra nego svi bivši i sadašnji političari koji su ovom zemljom hodili u poslednjih trideset godina zajedno. Ne govorite vi, gospodo iz opozicije, o bojkotu zbog izbornih uslova, zakona ili medija. Ne, nego vi dobro znate da na izborima nemate nikakve šanse. Niste glupi, vidite i razumete da vas ogromna većina naroda neće."³⁵

Pored žestoke kritike opozicionih stranaka, njihovih zahteva i protestnih okupljanja koja se događaju širom Srbije, glavni i odgovorni urednik *Informera* pokazao je neskrivenu sklonost ka polemici sa medijima koji su njegovoj vizuri političkih događaja i procesa neskriveno na strani opozicionih stranaka. U slučaju medija delatnost je sporna na dva nivoa. Najpre, sporna je logika "političkog svrstavanja", sporno je koga i zašto podržavaju. S druge strane, pod znakom pitanja je i ono što podržavaju. Na ovom mestu jasno se može prepoznati i personifikacija kritike ljudi koji različito misle, kao i upotreba jezika koji s onu stranu konvencionalne pristojnosti. Slikovit primer ovog novinarsko-propagandističkog pristupa možemo detektovati u sledećem citatu iz jedne od kolumni: "Kada Olja Kovačević u narodu poznatija kao Žuta Olja – dugogodišnja vanbračna supruga jednog od lidera opozicije Borka Stefanovića – otme Javni medijski servis i od svoje emisije, najgledanijeg političkog tok-šou programa u Srbiji, načini tribinu za promociju stavova Saveza za Srbiju, je l' se to onda, moliću lepo, zove cenzura?! Kada dotična u četvrtak uveče u uvodu 'Da, možda, ne' emituje prilog od skoro deset minuta u kome sasvim transparentno reklamira

³⁵ Dragan Vučićević, "Zašto u stvari ne smeju na izbore," *Informer*, 26.01.2019, str. 5

'građanske proteste' i otvoreno poziva narod na 'bunt protiv diktature' (!?!), pa biće da je to definitivni dokaz Vučićeve strahovlade?! Kada Tanja Vojtehovski, ona koja je vodila predizborne skupove Saše Jankovića i ona koja neskriveno podržava tajkuna Đilasa, na TV Prva snima novi serijal emisija 'Život priča', u kojima, kao što znamo, ne radi ništa drugo osim što napada vlast i državu, onda mora biti da je i to dokaz 'strašne medijske neslobode u kakvoj Srbija nikada ranije nije bila' (citat iz nedeljnika 'NIN')."³⁶

Opozicija je negativno prikazana i kao politička organizacija koja zajedno sa građanskim aktivistima na uličnim demonstracijama hoće nedemokratski oblik preuzimanja vlasti. Simbolički, ova tendencija je prikazana u protestima preko nošenja vešala od strane učešnika demonstracija. Na ovu pojavu žestoko je reagovao Dragan J. Vučićević, koji tim povodom piše sledeće: "Kažite mi šta osim najcrnjeg nasilja i krvavih građanskih sukoba očekivati od onih čija se politika svodi na pretnje vešanjima, silovanjima, od onih koji žene javno nazivaju fuksama i 'ustaškim kurvama', od onih kojima je 'pišanje po grobovima' maltene predizborni slogan?!"³⁷

Pored optužbe za specijalni rat koji se vodi protiv legitimne vlasti, nakon razotkrivanja planova da se nasilnim putem dođe na vlast preko protesta, opozicioni lideri stigmatizovani po personalnom, moralnom i političkom ključu: "Mali miševi. Eto to su vam oni lideri Saveza za Srbiju. Jadni i bedni čovečulci, moralno-politički kikirezi koji bi hteli da otmu vlast na silu, ali samo ako ih to otimanje baš ništa ne košta. Hteli bi tajkun Đilas i njegovi pajtosi reprizu Petog oktobra, ali tako da tuđa deca krvare gaće dok se oni, 'veliki lideri', šetkaju i provode po Londonu i Singapuru, dok skijaju po Aspenu i broje milione sklonjene po ofšor računima u Švajcarskoj, Holandiji, Malti... Ko je sumnja, pre sedam dana se valjda konačno uverio. Divljački upad na RTS i potonja blokada Predsedništva definitivno i konačno su dokazali da je ono što se sticajem nesrećnih okolnosti okupilo u tom takozvanom Savezu za Srbiju najgora i najlicemernija, ali pre svega najukuvičkija ekipa u modernoj srpskoj političkoj istoriji. Ljotićevac Boško, tajkun Đilas i onaj belosvetski prevarant Vuk Jeremić najpre u subotu uveče napujdaju svoje pristalice da nasilno uđu u RTS, da tamo razbijaju, da novinarima i urednicima prete motornom testerom (!?!), da se biju sa policijom i obezbeđenjem televizije, pa na kraju lepo u svojim žutim, hejterskim medijima objasne da oni nemaju baš ništa sa tim!?! Sutradan opet navuku par stotina ljudi da blokiraju Predsedništvo Srbije, da predsednika Vučića maltene uzmu za taoca, a onda kada vide da ih nema dovoljno odu u kafanu da se najedu ćevapa! Na kraju, kada država pohapsi nasilnike – one koji su pretili novinarima RTS, one koji su napadali i tukli policajce – Đilas održi mlaku konferenciju za štampu na kojoj je šatro jako zabrinut za 'počapšenu decu', pa istog dana prvim letom, preko Frankfurta, zapali za London! I ostavi na cedilu svu tu 'decu' koju je prethodno svojom sumanutom politikom otimanja vlasti bez izbora oterao iza rešetaka!?! Kukavice najgore i najpokvarenije. Eto to su oni."³⁸

Nedostatak patriotizma opozicionih lidera, neskrivena sklonost ka mržnji sopstvene nacije i države, po mišljenju Dragana J. Vučićevića, označena je kao autošovinizam. Pripisivanje autošovinizma opozicionim liderima dovodi u pitanje ne samo njihovu kritiku državne politike vlasti, već i kredibilitet da vode državu i naciju u teškim i turbulentnim vremenima kakvo je ovo u kome živimo. Istovremeno, teza o autošovinizmu je potpora za tezu o moralnoj beskrupluznosti u borbi za vlast: "Najcrnji autošovinizam

36 Dragan Vučićević, "Specijalni rat," *Informer*, 02.02.2019, str. 5

37 Dragan Vučićević, "Budućnost ili vešala," *Informer*, 09.02.2019, str. 5

38 Dragan Vučićević, "Kukavice," *Informer*, 24.03.2019, str. 5

postao je najtačnija mera društvene prihvatljivosti unutar takozvane žute ološ-elite. Što više pljujete srpski narod i srpsku državu, što više podilazite i povlađujete najgorim srpskim neprijateljima, to ste uvaženiji i poštovaniji u tom začaranom krugu politikantsko-tajkunskih hejtera. Razume se, autošovinizam jeste i najkraća i najbrža ulaznica za podršku zapadnih sila i njihovih ovdašnjih ambasada. Jerbo njima ne trebaju Srbi. Njima trebaju oni koji preziru Srbe i Srbiju, njima trebaju Srbi po rođenju koji su spremni da za ropsku porciju čvaraka prodaju i svoju rođenu majku. Svesni da ovakvi kakvi su ni u sledeća tri života neće doći na vlast na izborima, suočeni sa strašnom činjenicom da Srbi naprosti neće da glasaju za njih, Tajkun Đilas, Vuk Pozderac Jeremić, onaj nesrećni Sergej Trifunović, pa i Boško Ljotić Obradović ne vide drugo rešenje osim da u saradnji sa najcrnjim neprijateljima svoga naroda i svoje države pokušaju da se na silu dokopaju vlasti."³⁹

Zahtev za smenom vlasti je moralno, politički i istorijski sporan. Promena vlasti predvođene Aleksandrom Vučićem, po mišljenju Vučićevića, vodi ka podređivanju države interesima tajkuna i korumpiranih političara i bezuslovno povlađivanje interesima Zapada, po pitanju Kosova i Republike Srpske. Doslovno, zahtev za političkim promenama, za urednika *Informer*a je "Pokušaj da se Srbima ukrade država da bi se onda po petooktobarskom receptu ponovo transformisala u žuto, tajkunsko preduzeće koje bi radilo samo u interesu Đilasa i njemu sličnih lopova i hohštaplera. Njima trebaju državni milioni, a zapadnim moćnicima u Beogradu umesto države treba lutkarsko pozorište koje igra tačno onako kako se iz NATO svira. Spojili im se interesi. Da prevedem: Đilas, Jeremić, Obradović i ostali takozvani lideri priznaće Kosovo i pristati na ukidanje Republike Srpske, a zauzvrat biće im dozvoljeno da ponovo 'legalno' pljačkaju stotine miliona državnih para."⁴⁰

Za razliku od Vučićevićevog *Informer*a i još nekoliko tabloida, te nedeljnika *Pečat*, kritički nastrojeni mediji otvaraju prostor za eksplikaciju i artikulaciju opozicionih gledišta, ujedno im indirektno ili direktno pružajući podršku za žestoku političku borbu sa vlašću.

U periodu januar – mart 2019. godine prikaz opozicije u kritički orijentisanim štampanim medijima neodgoviv je o prikazu građanskih protesta. Vrednosna i faktička komponenta protesta značajno je potencirana, gotovo glorifiovana. Intervju sa vođećim akterima protesta, pre svih sa neformalnim vođama protesta, kao i značajan prostor koji je dat opozicionim liderima, zajedno sa nizom afirmativnih tekstova, pokazuju da su stranice srpskih nedeljnika prožete duhom otvorene glorifikacije građanskih protesta. Pokušaj evociranja duha i prakse protesta devedestih jedan je od ključnih sadržinskih elementa pisanja antivladinih medija.

Smisao protesta ogleda u zahtevu za slobodom i promenom političkog, ekonomskog i šireg društvenog sistema. Veza između građanskih protesta i slobode kao političke vrednosti jasno je uočiva u tekstovima i intervjuima javnih intelektualaca koji su podržali proteste. Jedan od upečatljivijih primera smislenog spoja zahteva za političkom slobodom i građanskih protesta, jasno se može prepoznati u intervjuu prof. dr Marije Bogdanović, za antivladin list *Vreme*: "Reč je o slobodi da se izborimo za slobodu svakog pojedinca koja je uslov da se formira jedno demokratsko društvo. Bez javne rasprave o svim problemima koji se pojavljuju u društvu i traže rešenja ne može se govoriti o napretku. Kada se pojavi neki problem,

39 Dragan Vučićević, "Autošovinizam," *Informer*, 23.02.2019, str. 5

40 Dragan Vučićević, "Da se prebrojimo," *Informer*, 28.03.2019, str. 5

ne može jedan čovek da presuđuje, osuđuje, ocenjuje da li je neko kriv ili nije, ne može sebi uopšte da dozvoli takvo pravo. Ja se pitam zašto taj sveznajući čovek nema hrabrosti da uđe u dijalog sa kritičkom javnošću Srbije. Zašto? U čemu je problem? On se pravi jako hrabar, ali hajde, izadite da razgovaramo kao ljudi, ne samo da izdajete naredbe i presude.”⁴¹

“Vapaj za slobodom” postpetooktobarske rektorkе beogradskog Univerziteta, sociološkinje Marije Bogdanović ide uporedо sa promovisanjem potisnutog duha slobode rasprave i političke demokratije.

Građanski protest je borba protiv fašizma, protiv navodne brutalizacija javnog prostora i svevlasti vodeće stranke na vlasti. Ovim stavovima upotpunjaje se skup poželjnih liberalno-demokratskih fraza koje su se na različite načine i drugaćijem istorijsko-političkom kontekstu i sa značajno većim entuzijazmom izgavarane tokom devedesetih godina prošlog veka.

“Smatram da je u pitanju građanski bunt uperen pre svega protiv opšte fašizacije društva, kao i želja ljudi da se smanji uticaj bilo koje stranke-sekte ili teškog bolesnika na naše životе. Narodu je prekipelo od toga da pojedinac mora da se učlaní u neku stranku da bi dobio bilo koji državni posao. Ljudi više ne žele da gledaju Predsednika koji ih svakodnevno laže da žive u ‘zlatnom dobu’. Ovo je prvi put, posle mnogo godina, da se broj učesnika u protestima uvećava iz dana u dan.”⁴²

Šta se tačno podrazumeva pod pojmom fašizacije društva, Zamurović ne specifikuje neposredno nakon što je upotrebo ovaj vrlo retorički i semantički provokativan i uverljiv pojam. Pojašnjenje koja manje objašnjava, a više značenje pojma čini konfuznim dolazi u daljoj eksplikaciji razloga za proteste. Naime, Zamurović navodi “bahatost, primitizam, nasilje, vređanje zdravog razuma agresiju, laž i prevare” kao razloge za proteste. Čak letimičan osrvt na pojam fašizma pokazuje da se ovom političkom sistemu nužno ne mora pripisati ono što mu pripisuje Zamurović, budući da “laži”, “prevare” ili “vređanja zdravog razuma” odnosno “agersije” i “primitivizma” postoje i drugim političkim poretcima, uključujući i razvijenu demokratiju. No omaška u govoru nije slučajna. “Omaška u govoru” politički angažovanog fotografa nije ni puki proizvod nedostaka informacija ili pak njegove bazične neukosti. Reč je o nečemu drugom. Radi se procesu zamene deskriptivnog aspekta značenja jedne reči, u ovom slučaju, fašizma i zadržavanju njegovog emocionalnog negativnog magnetizma s ciljem da se kampanja izgrađuje na negativnoj emocionalnoj rekaciji koja se javlja na pomen reči “fašizam” svakog građanina. Konkretno, sačuvan je potencijal za negativno osećanje koji u sebi nosi pojam fašizma, ali je pojmu “kreativno” dodat opis koji je krajnje neuobičajen i faktički netačan i koji kao takav odgovara aktuelnim političkim interesima onoga koji pojam koristi u javnoj debati. Prisustvo skupa već navedenih negativnih epiteta, vidljivo je u sledećem delu već citiranog intervjua poznatog fotografa: “Isključivo kao gnev naroda koji više ne može da trpi strah, bahatost, primitivizam, nasilje, vređanje zdravog razuma, agresiju, laži, prevare. Postali smo taoci jedne interesne grupe ljudi koji su privatizovali državu, enormno se bogate i nemaju osećaj da je zakon obavezan i jednak za sve.”⁴³

Svakako važno pojašnjenje ciljeva i vrednosti koji podstiču ljudi da je njegov neformalni predvodnik,

41 Marija Bogdanović, “Sistem puca po šavovima,” intervju sa Ivanom Milanović Hrađove, *Vreme*, br. 1465, str. 6

42 Dragoljub Zamurović, “Narodu je prekipelo,” intervju sa Jelenom Jorgačević, *Vreme*, br. 1464, str. 26

43 Isto, str. 27

glumac Branislav Trifunović. Trifunović smešta zahteve sa protesta u sferu zahteva koji se tiču normalnog života i regularnog demokratskog poretka. Implicitna prepostavka, kao i kod svih kritičara Vučićeve vlasti je da je sadašnji politički poredak, poredak neslobode i nasilja, ali i poredak u kome dominira stanje društvene patologije. Istovremeno, pored trivijalne psihologizacije političkog i šireg društvenog konteksta, Branislav Trifunović trivijalno moralizuje politički sistem praksu proglašavajući ga otelotvorenjem mralnog zla: “Mi moramo da stignemo do normalnog sistema u kome će ljudi izlaziti na izvore čistog uma i donositi odluke na osnovu toga što su prethodno imali prilike da na televiziji vide ko sve postoji i što nudi i kojima niko neće za to plaćati 15 evra ili kilo ulja. Što se mene lično tiče, rasplet je da čovek koji simbolizuje taj ceo sistem prevare ode, zato što ne zasluzuje da bude tu gde jeste, zato što vređa, zato što se pita za sve, zato mi se ponekad čini da nije pod sopstvenom kontrolom, zato što mislim da nas žrtvuje zarad svojih dilova koje ima sa raznima iz Evropske unije... Moj lični zahtev i moja lična želja je da ovo zlo ode, uopšte me ne zanima ko će da dođe posle, niti će agitovati za ijednu stranku ikada više u životu.”⁴⁴

Trifunovićevu želju za „normalizacijom političkog i društvenog sistema“ koja ide uporedо sa ukidanjem moralnog „zla“ u istoriji koje otelotvoruje Vučićev režim, dodatno artikuliše i pojašnjava reditelj Zdravko Šotra, koji otktiva, za razliku npr. od Marije Bogdanović, da nam nedostaje uređena država: “Čini mi se da je to opšta želja da se povrati država. Sve što podrazumeva pojam ‘demokratski uređene države’. Uređena tako da više nikada ne bude moguće da upadnemo u ovakvo nešto. Srbi, nažalost, imaju bogatu istoriju, a spadaju u njene najgore đake. Ništa od nje ne uče. Nadam se da će se i tu nešto promeniti.”⁴⁵

U duhovno-političkom doslihu sa svojim kolegama iz branše i šire, reditelj Goran Marković ukazuje na dva iskonska cilja protesta: imperativ borba civilizovan život i golu borbu za opstanak. Protesti su poslenja nada, po mišljenju ovog reditelja, poslednja nada za tako nešto u aktuelnom političko-istorijskom trenutku: “Vrlo je važno da se ljudi iz kulture stave na čelo pobune protiv ovakvog stanja u društvu. Tu se radi o dramatičnom imperativu da se sačuva civilizacijsko jezgro naroda. Ako to ne uspemo - nestaćemo. I ovako polako nestajemo. Imam utisak da je plan ove vlasti da iz Srbije iseli sve što misli i ima nekakva očekivanja od života. Kada tome dodamo katastrofalni pad nataliteta, zbog neljudskih uslova života mladih ljudi, stvari postaju kataklizmične. Ostaće samo oni, jer je nama, koji nismo njihovi, praktično uskraćeno pravo na život.”⁴⁶

Političko-propagandna glorifikacija protesta ogleda se u insistiranju na smeni ne samo Vučića, već i čitavog sistema koji je on stvorio i velikim delom nasledio od svojih vlastoljubivih prethodnika. Uočavajući moralnu krizu srpske politike, Begović potencira i korupciju, tačnije zloupotrebu države i javnih resursa kao glavni razlog „široko“ rasprostiranjenog nezadovoljstva: “Najgora stvar koja bi mogla da proizade iz ovog protesta je da ode Vučić da bi došao ‘novi Vučić’. Moja podrška protestu je zasnovana na nadi da smo svedoci i učesnici suštinskog protesta protiv koncepcije ‘Velikog tate’, kako god se on zvao i prezivao.”⁴⁷

44 Branislav Trifunović, “Poslednja šansa da pobedimo ludilo,” intervju sa Oljom Bećković, *NIN*, br. 3551, str. 21

45 Zdravko Šotra, “Mora da ode sistem koji je Vučić stvorio,” razgovor sa Oljom Bećković, *NIN*, br. 3557, str. 11

46 Goran Marković, “Ako ne uspemo, nestaćemo,” intervju sa Radmilom Stanković, *NIN*, br. 3552, str. 23

47 Boris Begović, “Ovo je pobuna protiv velikog tate,” intervju sa Oljom Bećković, *NIN*, br. 3553, str. 27

Osvrt na „početak kraja“ predsednika Aleksandra Vučića, prati i mobilijuća poruka, prof. dr Marije Bogdanović koja poziva sve slojeve u društvu da ujedine u borbi za svrgavanje mrskog režima i uvođenje istinske demokratije: „On puca po šavovima. I kad krene da puca po šavovima, onda treba animirati sve raspoložive strane, sve političke opcije, stranke, građanstvo, roditelje, bake i deke, omladinu. Mladi treba sada da se pridruže protestima i da sami odrede temelje svoje budućnosti. Reč je o slobodi da se izborimo za slobodu svakog pojedinca koja je uslov da se formira jedno demokratsko društvo. Bez javne rasprave o svim problemima koji se pojavljuju u društvu i traže rešenja, ne može se govoriti o napretku. Kada se pojavi neki problem ne može jedan čovek da presuđuje, osuđuje, ocenjuje da li je neko kriv ili nije, ne može sebi uopšte da dozvoli takvo pravo.“⁴⁸

Glorifikaciji protesta značajno doprinosi i širenje svesti da propagandni aparat Vučićeve vlasti nije uspeo da proteste uništi jednom za svagda. Brojnost i intenzitet Vesni Mališić nisu važni. Ali zato jeste posvećenost demonstranata demokratiji: „Sve resurse kompromitacije je upotrebio kako bi odvojio vrhove opozicionih stranaka od nezadovoljnih građana, presekao njihovu vezu, podelio ih ali i denuncirao i diskvalifikovao organizatore i građanske koordinatore protesta. Pobuna, međutim, i dalje buja. Pobuna koja se rasplamsava po Srbiji kao zahtev da se vrate demokratija i autonomne institucije i da se oslobođena zarobljena država, ne može ugasiti raspisivanjem režiranih vanrednih izbora. Građani traže više. A ni strah više nije saveznik Vučićevog režima.“⁴⁹

Slično Vesni Mališić, Slobodan Georgiev u tekstu posvećenom protestima van većih gradova u Srbiji, vidi ne samo širenje političke energije za promene, već i početke unutrašnjeg urušavanja SNS-ove stračke mašinerije pod uticajem, po mišljenju ovog autora, opravданog gneva građana: „Ono što razlikuje proteste u tri velika grada, Beogradu, Novom Sadu i Nišu, od onih u drugim sredinama jeste i to da se u manjim gradovima buni narod koji je ne samo politički poražen u poslednjih šest godina jer je možda zastupao druga politička uverenja, nego i to što je protiv njih vlast sprovela neku vrstu odmazde po principu ‘ukoliko nema pokornosti, onda nema ni posla’. I ovo osećanje ide na Vučićev račun jer se veruje da on lično diriguje preko svojih koordinatora svim procesima (čitaj: poslovima) u Srbiji i da je svesno uspostavio poredak u kome samo članovi njegove partije mogu da rade i da budu angažovani.“⁵⁰

Sliku o protestima kao centralnom događaju u političkoj sferi u Srbiji, strasno ističe novinar *Vremena* Slobodan Georgiev. On posebno insistira na građanskom buntu u malim mestima gde sve više i delotvornije knji stranački „monolit“ i mikrosocijalni uticaj SNS. „Subotnji protest je u međuvremenu od sloganata ‘Stop krvavim košuljama’ prerastao u pokret ‘1 od 5 miliona’ i raširio se po Srbiji na gotovo dvadesetak gradova i opština, te dodatno probudio sentimente onih koji se još sećaju zimskih protesta 1996/97, te prve pobede građana Srbije u sukobu sa režimom Slobodana Miloševića. Od Sombora, preko Novog Sada i Aranđelovca, Kragujevca, Požege i Užica, pa na istok do Zaječara i Bora i na jug preko Prokuplja, Kuršumlije, Leskovca do Vranja, probuđeni građani Srbije marširaju iza transparenta koji im je ‘poklonio’ predsednik Srbije kada je u ranoj fazi protesta rekao da neće ispunjavati zahteve sa ulice ‘makar to tražilo i pet miliona ljudi’.“⁵¹

48 Marija Bogdanović, „Sistem puca po šavovima“, intervj su Ivanom Milanović Hrađove, *Vreme*, br. 1465, str. 10

49 Vesna Mališić, „Uvodnik“ *N/N*, br. 3551, str. 3

50 Slobodan Georgiev, „Cepanje naprednjačkog monolita“, *Vreme*, br. 1465

51 Isto, str. 16

Dijagnozu o smislu i značaju protesta ponudila je sociološkinja Vesna Pešić. Njeno neskriveno oduševljenje i očigledna pristrasnost ogleda se u potenciranju značaja koji protesti imaju u aktuelnom političkom trenutku. Potpuna i precizna percepcija naučnika u drugom planu je u odnosu na političko očekivanje i njemu pripadajuće opredeljenje. Neravnoteža između političke ostrašćenosti i racionalnosti, tačnije stavljanje racionalnosti u kontekst političke opredeljenosti vidi se u sledećem citatu iz Pešićkog intervjua datog nedeljniku *Novi magazin*: „Vučića su ovi protesti jako uzdrmali i više ništa nije isto kao što je bilo. On ne podnosi nikakvu opoziciju, i to mu je velika slabost. Vučić nije čovek kompromisa, kod njega je ili sve njegovo ili ništa. On se nikada neće odreći autokratije i prihvati demokratske izbore. Bilo bi lepo da nas iznenadi. Moj prvi utisak je da postoji zamor u društvu vladavinom Aleksandra Vučića. I, kao što je prirodno, a tako je uvek bilo, ovo svoje nezadovoljstvo prvo iskazuje srednja klasa. Ona je najpolitičniji deo društva, najsvesećeniji, okrenut politici, i najbolje vidi degradaciju i propadanje društva. Kasnije se pridružuju i oni kojima je najteže, a njih ima najviše. Bez njih srednja klasa ne može da izvrši preokret i smenu vlasti. Zato protesti treba da traju što duže, da poruka stigne do najširih slojeva društva.“⁵²

Boško Obradović, lider „Dveri“ pokušava na stranicama antivladinog lista *Vreme* da „ubrizga“ dodatnu političku energiju protestima, proširujući polje političke borbe i na različite oblike građanske neposlušnosti, koji bi po njegovoj prepostavci i očekivanju trebalo da priteraju „uza zid“ aktuelnu vlast Aleksandra Vučića. Ovo svođenje „političkih računa sa vlašću“ ima kategorički i pomalo preteće-naredbodavni karakter koji provejava kao vešta medijska simulacija političke snage: „Ako treba, primenićemo i građansku neposlušnost i različite demonstracije i pokretanje opštег narodnog bunda koji bi u jednom trenutku trebalo da bude u celoj Srbiji i da onda svi ti ljudi dođu u Beograd. Taj događaj, kada se desi, vlast neće moći da ignoriše i to će biti odlučujući trenutak kada će oni učiniti jednu od dve stvari koje nudimo: ili slobodni izbori ili da sami siđu sa vlasti.“⁵³

Reafirmacija uloge stranaka ideja je koju otvoreno zagovara bivši predsednik Srbije Boris Tadić. Povodom insistiranja na apolitičnom i strogo građanskom karakteru protesta, on kaže da je on možda nužan, ali ne i dovoljan za uspeh u političkoj borbi. Razlog je jednostavan. Politički kapacitet da sproveđu smenu vlasti imaju jedino političke stranke koje mogu organizaciono i delatno da sproveđu političke promene.

U već citiranom intervju nedeljniku *N/N* na početku godine, ovaj politički lider poručuje: „Mi od 2012. godine patimo od ozbiljne socijalne bolesti, čija je suština uverenje jednog dela našeg društva da su stranke zlo. A društva koja počivaju na takvom uverenju srljavu u anarhiju, ekonomsko zaostajanje i socijalni očaj. Čisto građanski protesti su veoma važni, ali su samo reaktivnog karaktera i bez udarne političke snage i organizacije i zato ne mogu da se završe nikako drugačije nego što su se završavali svi slični protesti u poslednjih šest godina. Ljudi iz kulture koji ulaze na teren politike bi trebalo da imaju na umu da i pored toga što je njihov angažman važan javni čin, on nije delotvoran bez ključne uloge političkih stranaka, koje jedine imaju organizacioni kapacitet da operacionalizuju ono o čemu oni govore i sproveđu izborne radnje do konačne pobede.“⁵⁴

52 Vesna Pešić, „Vučića su protesti gadno uzdrmali“, *Novi magazin*, br. 404, str. 18

53 Boško Obradović, „Ako Goran Marković i ja danas ne budemo jahali zajedno, sutra ćemo visiti odvojeno“, intervj su Nenadom Čalukovićem, *Nedeljnik*, br. 365, str. 25

54 Boris Tadić, „Vučić je kukavica, ne sme na duel sa mnom“, intervj sa Tanjom Nikolić Đaković, *N/N*, br. 3549, str. 13

Tadićev realizam prati i otvaranje prostora za afirmaciju opozicionih lidera i stranaka koje sve zdušno podržavaju i učestvuju proteste, te na osnovu njih traže (samo)ohrabrenje u velikoj bici koju vode sa vlašću. Tako lider "Dveri", Boško Obradović ističe jedinstvo i kulturu dijaloga kao važnu tekovinu u organizaciji i radu Saveza za Srbiju: "To je rad na uspostavljanju jedne nove političke kulture. Kultura dijaloga koju smo uspostavili na nivou SZS-a trebalo bi da bude paradigma budućih odnosa na političkoj sceni Srbije. Iako se mi razlikujemo, ponekad i nepomirljivo, po pitanju nekih stvari, možemo da normalno komuniciramo i da se dogovaramo o stvarima o kojima je moguće napraviti dogovor. To je početak te pristojne Srbije, zasnovane na kulturi političkog i svakog drugog dijaloga u društvu."⁵⁵

Slika boraca za demokratiju upotpunjuje se pričom o borbi za izborne uslove koji garantovali ravnopravnost političkih stranaka. Stavove opozicije na ovu temu lapidarno je izložio Boško Obradović, medijski najagilniji opozicioni političar u proteklom periodu. Krajnje samouvereno i određeno, Obradović kaže: "Nema izbora dok se ne oslobole mediji, odnosno nema izbora dok nema demokratskih uslova za njih. Kako ćemo se za to izboriti – uličnim demonstracijama, opštom građanskom neposlušnošću, bojkotom izbora – zajednički ćemo doneti odluku kao i do sada. Ponavljam – zajednički, jer je to tajna formula kako je došlo do ovog svetla na kraju tunela u kome živimo već sedam godina pod ovom vlašću."⁵⁶

Već standardno je i statističko "podizanje" optimizma liderima opozicije u mogućnost promene vlasti. Posao je poveren narodnom poslaniku i neretko političkom analitičaru Đorđu Vukadinoviću, uredniku sajta "Nova srpska politička misao", koji na osnovu validnih rezultata svojih telefonskih anketa tvrdi da je opozicija u značajnom rastu, a SNS više nego u očiglednom i velikom padu popularnosti u biračkom telu. Vukadinovićev zaključak o trendovima u biračkom telu našao se, razume se krajnje logično, na stranicama antivladinog nedeljnika *Vreme*, gde u autorskom tekstu politički angažovani "istraživač" javnog mnjenja piše: "Kada se saberi procenti koalicije oko SNS i onoga što dobija SPS-JS, to još uvek predstavlja natpolovičnu većinu. Ali relativno tanku većinu, ni blizu onih sedamdesetak odsto na koje u zbiru izlaze u prorežimskim anketama, kao i u pojedinačnim, ciljano organizovanim lokalnim izborima, koji imaju istu, po opoziciju demoraliju svrhu kao i one ankete. Da li kao rezultat protesta koji već tri meseca traju u Beogradu i drugim gradovima Srbije, ili kao prirodna posledica zamora 'biračkog materijala' – rejting Srpske napredne stranke trenutno je u ozbilnjom padu."⁵⁷

Slika opozicije u štampanim medijima značajno je različita od slike vlasti. Vlast je uvek i svuda bez ikakve ografe prikazana kao najgora moguća, moralno i politički neprihvatljiva, istorijsko-civilizacijski regresivna, bez kompetentnih kadrova, izolovana od običnog čoveka i duboko uronjena u kriminal, korupciju, rušenje demokratije i izdaju. Za razliku od vlasti, opozicija je složenije prikazana, bez obzira što je mnogo manje, ako je uopšte, uticajna u političkom procesu. Upravo je opozicija sebi uz medijsko "saučesništvo" određenih medija dodelila ulogu zaštitnika i promotera liberalne demokratije i nosioca budućeg progresa.

55 Boško Obradović, "Ako Goran Marković i ja danas ne budemo jahali zajedno, sutra ćemo visiti odvojeno," intervju sa Nenadom Čalukovićem, *Nedeljnik*, br. 365, str. 25

56 Boško Obradović, "Da ovi odu, deca da nam se vrati," *NIN*, intervju sa Slobodanom Georgievom, *Vreme*, br. 1468, str. 13

57 Đorđe Vukadinović, "Rejinzi u protestu, naprednjaci u posrtanju," *Vreme*, br. 1471, str. 7

U novinarskoj vizuri, uzvišena uloga opozicije srazmerna je ozbiljnošću moralno-političkog prestupa koji svakodnevno čini vlast. Glorifikacija protesta, stvaranje utiska da je Vučić smeneniv i projektovane statistike u cilju stvaranja svesti da "pobeda na dohvat ruke" propagandni su maniri lako uočivi, ali baš tako lako kontrolisani u vremenu savremene tehnologije.

5

O autorima

O AUTORIMA

Institut za javnu politiku je regionalna *think-tank* organizacija. Deluje u regionu Zapadnog Balkana kroz rad kancelarija u Beogradu, Podgorici i Ljubljani. Promocijom javnog dijaloga i konstruktivnih rešenja, Institut za javnu politiku doprinosi naprima država Zapadnog Balkana da postanu ravnopravni, pouzdani i progresivni partneri u evropskim integracijama i međusobnim odnosima. Nakon inicijalnog istraživanja i analize društvenog i medijskog konteksta u državama Zapadnog Balkana, *Institut* je razvio i sproveo niz projekata vezanih za medije, među kojima su: Uloga medija u procesu sekuritizacije na Zapadnom Balkanu, Civilni odgovor na klijentelizam u medijima – Medijski krug, NATO Reach Out - monitoring medija i Uloga medija u praćenju R1325 u Crnoj Gori.

Medijski arhiv EBART je privatna kompanija, osnovana 2000. godine. Njena osnovna aktivnost je čuvanje podataka iz štampanih medija u elektronskoj formi. Novinski arhiv postoji od 2003. godine i do danas je u njemu uskladišteno više od 3.000.000 tekstova iz štampanih medija koji imaju nacionalnu pokrivenost, kao i odabranih lokalnih medija. *Ebart* je specijalizovan i za izradu analiza medija. Od osnovnih, kvantitativnih analiza, preko kvalitativnih analiza koje pored medijski tretman zadatih ključnih reči, pa sve do složenih analiza sadržaja.

Velimir Ćurgus Kazimir je rođen 1948. godine u Novom Sadu. Od 2002. godine direktor je Medijskog arhiva Ebar, jedinstvene medijske dokumentacije u Srbiji. Bio je novinar i urednik kulturne rubrike u Politici od 1988. do 1996. godine. Jedan je od osnivača Nezavisnog udruženja novinara Srbije. Autor je desetak knjiga proze i eseja na temu kulture i kulturne politike. Njegova dela prevođena su na engleski, francuski, nemački, španski, poljski i japanski jezik. Dobitnik je Međunarodne nagrade za esej časopisa Lettre International u Vajmaru 2000. godine. Član je srpskog PEN centra od 1987. godine. Priredio je više knjiga na temu odnosa politike i medija. Autor je više projekata iz oblasti istraživanja, medija i kulture. Posebno se bavio istraživanjem medijske scene u Srbiji i uticajem medija na političku i društvenu stvarnost. Autor je knjige "Hajka - analiza medijske kampanje protiv Vlade Zorana Đindjića".

Dr Isidora Jarić rođena je u Beogradu 1970. godine. Vanredni je profesor Filozofskog fakulteta Univerziteta u Beogradu, na Odeljenju za sociologiju, na kome je i stekla titulu doktora nauka. Saradnica je Instituta za sociološka istraživanja, koji se bavi istraživanjem i ispitivanjem globalnih karakteristika i preobražaja u srpskom društvu. Urednica je dela "Bolonjska reforma visokog školstva u Srbiji: problemi, dileme, očekivanja i strahovi nastavnog osoblja na Beogradskom Univerzitetu" (Institut za filozofiju i društvenu teoriju i Filip Višnjić, 2010.), kao i dela "Politike roditeljstva" (Filozofski fakultet Univerziteta u Beogradu, 2015). Objavila je brojne naučne rade, članke i knjige, među kojima je i "Kultura i preobražaj Srbije – vrednosna usmerenja građana u promenama posle 2000. godine".

Danica Laban, rođena u Beogradu 1976, medijska analitičarka, novinarka i komunikološkinja. Završila je master studije novinarstva na Fakultetu političkih nauka u Beogradu. Radila je na brojnim projektima, koji su u svojim medijskim komponentama imali zastupljenu vidljivost, treninge i istraživanja u oblasti medija. Saradivala je sa domaćim i stranim organizacijama i institucijama, poput Saveta Evrope (CAR project 2011-2012), UN Women (projekti u oblasti socioekonomskog osnaživanja žena 2012), Kancelarijom za ljudska i manjinska prava (2012 - 2013, 2015 - projekti za unapređenje položaja Roma) itd. Radila je i na evalvaciji medija u Srbiji za Strategic marketing/IPSOS (2009-2011), za potrebe BBC Trust. Agenciju Jigsaw Communications, u okviru koje i danas posluje, osnovala je 2006. Tokom karijere, bila je i novinar i urednik na RTS, BK TV i TV Politika.

Dr Dejan Vuk Stanković rođen je u Beogradu 1973. godine. Titulu doktora nauka stekao je na Filozofском fakultetu Univerziteta u Beogradu, na katedri za filozofiju. Trenutno predaje filozofiju, etiku i filozofiju obrazovanja na Učiteljskom fakultetu Univerziteta u Beogradu. Od 2000. do 2013. godine stručno se usavršavao i učestvovao na projektima Instituta za filozofiju i društvenu teoriju kao stipendista Ministarstva za nauku, tehnologiju i životnu sredinu. Od 2004. do 2006. godine radio je za Marten Board International, privatnu kompaniju specijalizovanu za istraživanje tržišta i javnog mnjenja. Od 2006. godine do danas je nezavisni politički analitičar, komentariše politički i društveni život u Srbiji i regionu za različite TV i radio stanice i štampane medije.

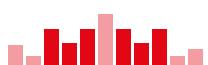
Unos i obrada podataka:

Predrag Bajić, doktorand Fakulteta političkih nauka

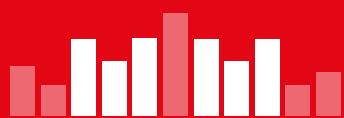
Milica Oros, diplomirani novinar, Fakultet političkih nauka

Katarina Vukajlović, diplomirani novinar, Fakultet političkih nauka

Veljko Gluščević, doktorand Filozofskog fakulteta u Beogradu

MEDIJAMETAR

MEDIJAMETAR